

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
5. strani:

Modernizacija,
tlakovana s
samoodpovedjo

Četrtek, 4. junija 1964
Št. 21, leto XXII

ZAGOTOVITI CELODNEVNO OTROŠKO VARSTVO

Po podatkih je bilo v minulemu letu v mestih in večjih industrijskih središčih že preko 60 % družin, v kateri so zaposleni vsi odrasli člani. Spremembe, ki so nastale v strukturi družine in v njenih odnosih, zaposlenost žensk in njihova družbena aktivnost, dokazujejo, da družina sama, brez sistematične družbene pomoči ni več sposobna poskrbeti za vse, kar zahteva normalen otrokov razvoj. Sprožile so proces, v katerem se postopno več družbena odgovornost za rast in vzgojo mladih in podružbljajo številne funkcije, kot so zdravstveno varstvo, izobraževanje, prehrana, dnevno varstvo itd., ki jih je v preteklosti opravljal družina. Ustvarjalne vloge žensk v gospodarskem in družbenem življenju ne moremo več zanikati, saj je med vsemi zaposlenimi že 38 % žensk, toda brž ko se ženska vključi v proizvodno delo, nastanejo v družini težave, naprtila si je nove skrbi, ki jim sama, brez pomoči družbe, ni več kos. Dejstvo je, da smo te probleme zanemarjali.

NEORGANIZIRANO OTROŠKO VARSTVO

Zelo pomanjkljivo rešeno otroško varstvo povzroča vrsto zelo širokih družbenih problemov: nataliteta, ki v Sloveniji absolutno upada; preobremenjenost zaposlenih mater; večna skrb za otroke, ki so doma brez varstva, vpliva na storilnost zaposlenih staršev; družbena aktivnost žena je zato minimalna. Vsa ta neresena vprašanja povzročajo iz dneva v dan

vrsto novih posledic in procesov. Pri tem pa moramo predvsem pomisliti na otroke same, ki se ne razvijajo tako, kot bi se v ugodnejših pogojih lahko in kot bi se v naši družbi tudi morali razvijati.

Reševanja problematike otroškega varstva se lotevamo na vseh nivojih. Težimo za tem, da bi čimprej odpravili veliko neskladje med dejanskimi potrebami in sedanjo družbeno materialno osnovo otroškega varstva. Ta je trenutno takšna, da imamo le 205 varstvenih ustanov, v katerih je deležno varstva 1 % otrok starih do 2. leta in komaj 4 % predšolskih in šolskih otrok (za primerjavo, kako daleč so nekatere druge države v predšolskem varstvu le nekaj primerov: Bolgarija 58,6 %, Francija 60 %, Italija 53 % ...). V omenjenih štirih odstotkih je pa zajetih le 1,4 % šoloobveznih otrok, ki so deležni varstva. S takšnim stanjem očitno ne moremo biti zadovoljni. Zato se danes močno zavzemamo za celodnevno varstvo na stopnji obveznega šolstva. Takšna zahteva pa pomeni, da moramo temeljito poseči v današnje razmere osnovnega šolstva, ga predvsem materialno okrepiti, kar naj ne pomeni samo razširiti prostorne zmogljivosti. Če želimo, da bo čez sedem let v principu vsak šoloobvezen otrok uspešno končal popolno osemletko (prvotno stališče je bilo vsaj 80 % otrok, stališče, ki je bilo sprejeto na skupni seji Republiškega zbora in Prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SRS), potem bodo za to potrebni malo drugačni po-

goji, da se bo znanje učencev res lahko kvalitetno izboljšalo. Imeti bodo morali boljše in več učnih pripomočkov, možnost celodnevnega bivanja v šoli, zato enoizmenski pouk in dovolj dobrega pedagoškega kadra.

PRVI POGOJ — UVAJANJE ENOIZMENSKEGA POUKA

Uvajanje enoizmenskega pouka je prvi pogoj za postopno uvajanje celodnevnega bivanja otrok v šoli. Po podatkih delajo v naši republiki osnovne šole povprečno v 1,8 izmenah, v mestih in industrijskih središčih pa v dveh in celo v treh izmenah. Po anketi je v šolskem letu 1963/64 (zajetih 1106 osnovnih šol) delalo v treh izmenah 44 šol, v dveh izmenah 887 šol, v eni izmeni pa 175 šol — te so v glavnem v kmečkih predelih. Če si ogledamo še starost teh šol, ugotovimo, da je v SRS od 1985 osnovnih šol 910 šol, ki so bile zgrajene pred 1945. letom. Od teh je 448 šol bilo zgrajenih v prvi polovici sedanjega stoletja, 405 šol v drugi polovici preteklega stoletja in 90 šol pred letom 1850. Starejše šolske zgradbe nosijo v sebi celo vrsto pomanjkljivosti, kot so: neprimerna lokacija, neprimerna gradnja, neprimerne sanitarije, pomanjkanje telovadnic in kabinetov za sodobno pedagoško delo itd. Skratka, okolje, ki je nezdružljivo z otroka, ki preživi v njem 4 do 6 ur, kaj šele za celodnevno bivanje, posebno še, če želimo, da bodo otroci radi ostajali v šolskih prostorih, kjer bodo našli popoldan nadomestilo za domače okolje.

Poglejmo, kakšna je bila doslej investicijska politika in finančiranje osnovnega šolstva sploh. Najmočnejši vir investicijskih sredstev za osnovno šolo je občinski družbeni sklad za šolstvo, vsi drugi viri so nestalni.

KAKO SMO PORABLJALI DRUŽBENI SKLAD ZA ŠOLSTVO?

V občinski družbeni sklad se namreč steka 60 % sredstev od 10 % proračunskega prispevka, ki ga odvajajo za šolstvo pred delitvijo in je jasno namembno določen za investicijsko izgradnjo šolstva. Toda občine namembnost teh sredstev ne spoštujejo. Značilno je, da iz svojega rednega proračuna krijejo za skupne najnujnejše potrebe le še razliko od sredstev, ki so bila namembno zbrana za investicije. Tako se investicijska sredstva trošijo za osnovno dejavnost, medtem ko se za investicije določajo sredstva po posebni presoji občinskih skupščin in še to le v posameznih primerih. Po podatkih ugotovimo, da niso bila nobeno leto, razen leta 1962 planirana sredstva za investicije realizirana. Zaradi zelo skromnih sredstev, ki so jih torej komune namenile za investicije, so vzgojno izobraževalne ustanove opravljal le najnujnejša popravila stavb in adaptacij učilnic. Dokaz za to trditev je planiranih 6500 milijonov v letu 1963, ki niso bili realizirani niti v polovici, temveč le 43 % ali 2827 milijonov. Komune rešujejo svoje obveznosti v zvezi z vzgojno izobraževalnimi zavodi najprej v škodo materialne izgradnje šolstva, tako da sredstva, ki bi jih morale nameniti za investicijska vlaganja, preusmerjajo v osebne in materialne izdatke. Med temi pa je najpogostejše razmerje 80:20 ali celo 95:5 v korist osebnim izdatkom. V osmih letih se je delež šolstva na narodnem dohodku povečal povprečno le za 1,5 % in znaša v minulem letu 3,9 % (od tega za osebne izdatke 2,4 %, materialne izdatke 0,8 % in investicije 0,7 %).

Menda ni treba še posebej dokazovati, da je obstoječi sistem financiranja šolstva pomanjkljiv. Z 10 % proračunskim prispevkom iz osebnih dohodkov (pred razdelitvijo), ki je edini z zakonom določeni vir za investicije v šolstvo v osnovnem skladu — občinskem družbenem skladu za šolstvo, po analizi Rep. sekretariata za šolstvo krijemo le 12 % vseh rednih potreb našega šolstva.

(Nadaljevanje na 2. strani)

V OKVIRU

Novi delavski sveti, ki jih proizvajalci te dni volijo, ali pa jih bodo še izvolili, bodo imeli vsekakor težje delo kot vsi dosedanja. Naše samoupravljanje se je močno razvilo, povečala se je odgovornost predstavniških teles, kar vse zahteva bolj pretehtano, pogumno in bolj organizirano delo.

Ce se zaustavimo samo za hip pri nekaterih ugotovitvah, da namreč v nekaterih delovnih organizacijah skušajo predlagati za delavski svet kandidate, ki bodo najmanj kritični do dela uprave in strokovnega vodstva, če ugotavljamo, da so ponekod izbirali predvsem proizvajalce z višjimi osebnimi dohodki, potem moramo biti v vseh delovnih organizacijah, kjer še ni kandidatov, kjer politve še niso izvedene, na to zelo pozorni. Kajti sam razvoj in zahteve proizvajalcev čedalje bolj odločno odklanjajo slabo prakso, da se za pomembne odločitve dogovarjajo na vrhu, da odloča manjši krog ljudi, ostali pa so postavljeni pred izvršena dejstva, da namesto odločanja samo potrjujejo odločitve.

Vendar pa samo budnost pri izbiri delegatov, kjer imajo proizvajalci po novih predpisih res široke možnosti, da predlagajo in izvolijo najboljše, ne bo zadoščala. V naše samoupravljanje je potrebno vnesti tudi več sistema in načrtnosti.

NOVI DELAVSKI SVETI

Nekateri dosedanja delavski sveti so se zelo poredko sestajali. Bili so sklicani, ker je bilo potrebno potrditi bilanco, plan, polletni obračun itd. Zato niso delovali kot organizirana skupina proizvajalcev, ki vodi samostojno politiko, ki ima program, ideje in zahteve, temveč bolj kot nujno potreben mehanizem, brez katerega zaradi predpisov ni mogoče sprejeti nekaterih sklepov. Redkeje pa je delavski svet sam izdelal dnevni red, sam postavil program in zahteve. Če tega ni napravil, potem tudi v poslovnih politikah podjetja ni prihajala do izraza organizirana volja proizvajalcev.

Če hočemo v bodoče to slabost odpraviti, potem je potrebno, da novo izvoljeni delavski svet takoj začne izdelovati programe dela. Problemov, ki jih moramo rešiti, je obilo, njihova rešitev ne bo vedno zelo enostavna. Prav zato pa je potrebno pripraviti študije, predloge, ki vsebujejo tehnično dokumentirane variante, da bo potem lahko delavski svet res odgovorno sklepal. S tem programom, če bo dobro zastavljen, bo delavski svet vršil organiziran pritisk, da se slabosti, nepravilnosti, samozadovoljni primitivizem — odpravljajo.

S programom dela, s študijami in zahtevami, kaj je potrebno spremeniti, bo imel delavski svet tudi najboljši stik s proizvajalci, katerim je za svoje delo odgovoren. S programom dela bo odpadla slaba praksa nepripravljenih zasedanj, kjer je površno sestavljeno gradivo razpisano tik pred zasedanjem, kjer je zaradi odlašanja in malomarnosti delavski svet pogosto prisiljen, da sprejema sklepe mimo svojega trdnega prepričanja, da se je odločil za najbolj primerno rešitev.

Tisti delavski svet, ki pa ne bo izdelal nobenega programa, ki bo čakal, da mu bodo drugi sestavljali dnevne rede, ki bo samo prihajal na zasedanja, tisti delavski svet zanesljivo ne bo mogel opraviti nalog, ki jih zahteva nadaljnje obdobje krepitve materialne in samoupravne baze, ne bo kos nalogam, ki jih je treba izvršiti, da bodo volja in hotenja proizvajalcev dobila tudi ustrezne rešitve.

Ker so naloge zelo zahtevne, interesi po spremembah na boljše tako veliki, potem naloga proizvajalcev s tem, da so izvolili nove organe samoupravljanja ne preneha. Ne samo izvoliti, pomagati in tudi prisiliti je treba samoupravne organe, da bodo delali tako, kot želijo proizvajalci.

VSEBINA DELA SINDIKATOV V ZAVODIH ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE

AVTOMATIZEM ZAVIRA NAPREDEK

Namen razširjene seje predstava Republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti je bil: vsebinsko oceniti delo zavodov za socialno zavarovanje, predvsem pa osvetliti vzroke, zaradi katerih se zavodi še niso znašli v novih pogojih dela. Spremenjeni sistem organizacije in financiranja socialnega zavarovanja je tudi zavode postavil v nov položaj. Postali so strokovna služba, ki neposredno izvaja sklepe samoupravnih organov komunalnih skupnosti, kot delovne organizacije pa so zavodi organizirani po načelih družbene samouprave. Čeprav zakon o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja prav v določbah, ki urejajo upravljanje zavodov, še ni usklajen z ustavo in delovne skupnosti zavodov za socialno zavarovanje in njihovi organi po obstoječih predpisih samo sodelujejo pri upravljanju zavoda, bistvene pravice in dolžnosti upravljanja pa so še vedno prepuščene upravnim odborom kot organom družbenega upravljanja. To ni pglavni vzrok, da se ni uveljavila ustreznejša delitev dohodka in nagrajevanje po delu ter da delavci ne sodelujejo pri vseh problemih zavoda.

Vsekakor bo treba zvezni predpisi čimprej določiti status zavodov za socialno zavarovanje in jih izenačiti z drugimi družbenimi službami. To je v duhu razvijanja najširše samouprave na vseh področjih in ravneh družbenega življenja, na čemer temelji tudi naša nova ustava. Torej ni nikakega

zadržka, da bi postali tudi zavodi za socialno zavarovanje samostojne delovne organizacije, ki bodo same reševale notranje poslovanje, odločale o organizaciji dela, delitvi dohodka, nagrajevanju po delu, o delovnih razmerjih itd. Zaradi družbenega značaja zavodov bodo predstavniki družbe sodelovali le o stvareh, ki zadevajo delo zavodov navzven (programi, razširjena reprodukcija in določanje osnovne politike zavodov). S takim statusom bodo tudi zavodi za socialno zavarovanje izenačeni z drugimi družbenimi službami.

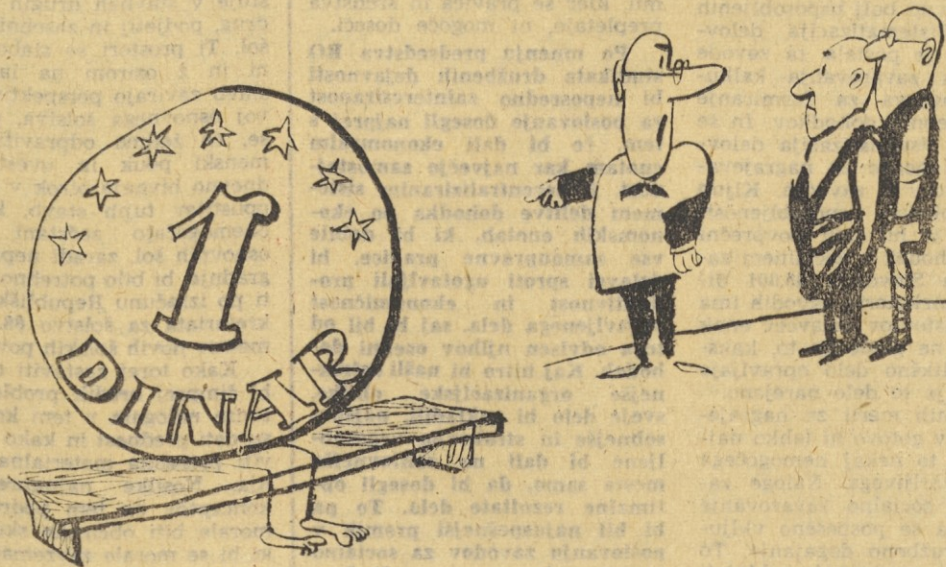
Kljub pomanjkljivim predpisom, ki doslej še niso uredili statusa zavodov, so ta načela že doslej vodila samoupravne organe zavarovancev, da v praksi delavcem v zavodih niso kratili pravic. Nasprotno pa zavodi kot strokovne službe doslej še niso odigrali svoje vloge. Bodisi vsled premajhne strokovne usposobljenosti ali vsled konservativnih in birokratskih teženj. Največkrat so prav strokovne službe komunalnih zavodov tiste, ki zavirajo hitrejši in učinkovitejši uveljavljanje racionalnosti in boljše gospodarjenje s sredstvi socialnega zavarovanja.

Kot servisi skladov socialnega zavarovanja, ki jih upravljajo komunalne skupnosti, so zavodi premalo strokovno usposobljeni, da bi družbenim in samoupravnim organom dajali solidne strokovne dokumentacije in analize, na osnovi katerih bi lahko bolj objektivno usklajali potrebe z materialnimi

možnostmi posameznih komun. Primeri, ko se v zavodih izgovarjajo, da ni mogoče napraviti izračunov in analiz, po katerih bi samoupravni organi komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja presojali in sprejemali svoje odločitve, niso redki. Kažejo pa, da zavodi za socialno zavarovanje ne razumejo ali pa nočejo razumeti svoje namembnosti in dela, ki so ga po zakonu in navodilih dolžni upravljaliti. To pa je tudi vzrok, da zavodi kot strokovne službe ne nudijo take podpore samoupravnim organom zavarovancev, kot bi jo morali.

Premajhna strokovnost kadrov in pomanjkljiva, nesmotna organizacija dela, ki ne ustreza družbenim potrebam, sta v nemajhnih meri pogojeni prav s sistemom oblikovanja dohodka zavodov za socialno zavarovanje.

Sistem financiranja zavodov za socialno zavarovanje je bil z novim zakonom določen tako, da v ničemer ni spodbujal delavcev za boljše in hitrejšo delo. Rezijski dodatek, ki ga kot svoj dohodek dobivajo zavodi iz kratkoročnih in dolgoročnih zavarovanj, priteka avtomatično, pa če je določen na zavarovanca v pavšalu ali v odstotni vrednosti od osnovnih prispevkov posameznih panog socialnega zavarovanja. Ne pri prvem in ne pri drugem načinu ni za dohodek merilo opravljeno delo. In končno, tudi noben od teh načinov ne da realne slike, koliko je bilo vloženega in koliko potrebnega dela. Če samo (Nadaljevanje na 2. strani)

— Ta je kriv vsega: kamorkoli ga pošljemo, ga ni dvajset let nazaj...

Karikatura: MILAN MAVER

ŠELE SMRTI ODPIRA OČI?

Petnajstletna Tatjana Plestenjakova, delavka v Karminu, eni izmed poslovalnic trgovskega podjetja Mavrica v Ljubljani, se je pri delu smrtno ponesrečila. Tovorno dvigalo ji je zdrobilo prsni koš.

Komisija, ki je raziskovala vzroke tragične smrti, je na dvigalu, vgrajenem pred skoraj štiridesetimi leti, ugotovila osem najst tehničnih pomanjklivosti. Veliko preveč, da vsak prevoz ne bi bil igra s smrtjo.

Najmanj, kar bi na podlagi tega lahko očitali vodstvu podjetja, bi bilo: skrajna malomarnost in brezbržnost. V njegovo obrambo pa moramo omeniti še usodne pomanjklivosti, ki segajo izven podjetja.

Poslovodja Karmina, ki ga je smrt Plestenjakove hudo pretresla, je preglednikom dvigala izjavil: »Nismo strokovnjaki za takšne reči, nihče pa nas ni opozoril, da dvigalo ni v redu. Sedemnajst let sem že poslovodja v Karminu, v vsem tem času ni inšpektor dela nikdar prišel k nam.«

Svet za delo pri občinski skupščini Ljubljana-Center te izjave ni demantiral, zato lahko sodimo, da je poslovodja izjava verodostojna in da delovna inšpekcija v ljubljanski občini Center ni urejena oziroma ne dela po predpisih za higiensko-tehnično varnost dela.

Ko smo se na Okrajnem inšpektoratu za delo pozanimali, zakaj ni poskrbel za boljši nadzor nad delovnimi pogoji v Ljubljani, nam je predstojnik inšpektorata izjavil:

»Velikokrat smo pisмено in ustno opozorili občinski svet za delo, naj uredi delovno inšpekcijo, saj od 1957. leta, ko je skrb za higiensko in tehnično varnost dela prešla v pristojnost občin, do 1961. leta v Centru sploh niso imeli delovnega inšpektorja, čeprav so po sistemizaciji delovnih mest predvideli tri. Izgovor je bil vedno

enak: ne dobimo primernih ljudi. Do nedavna je inšpekcijsko službo opravljala en sam človek, in še ta je bil samo honorarec — upokojenec, ki seveda ni zmožal vsega.«

Vprašati se moramo še, zakaj občina Center ni mogla dobiti »primernih ljudi« za delovno inšpekcijo?

Odgovor je tak, kakor še v mnogih drugih občinah: pri osebnih dohodkih je preveč skoparila. Prejemki so bili do zdaj v vseh inšpekcijskih službah, ki delujejo v okviru komun, tako skromni, da so se strokovnjaki, ki bi prišli za to delo v poštev, raje zaposlovali v gospodarstvu, čeprav jih inšpekcijsko delo veselilo.

Stara, že stokrat ponovljena pesem...

V ljubljanski občini Center so ji šele zdaj prisluhnili. Delovni inšpektor z visoko strokovno izobrazbo dobi po novem 81.000 dinarjev na mesec, z višjo izobrazbo pa 66.000. Ta korektura prejemkov je delovala kakor čarovna palica. Izpraznjeni mesti delovnih inšpektorjev sta zasedeni: eno z absolventom tehniške fakultete, drugo pa z delovnim inšpektorjem iz sosednje občine Moste, ki mu bo fluktuacija avtomatično za 20.000 dinarjev povečala osebne dohodek.

Tako, v občini Center je problem rešen. Pomagala ga je rešiti Tatjana Plestenjakova s svojo smrtjo.

V občini Moste in še v mnogih drugih občinah ni Tatjana Plestenjakova, da bi svetom za delo s svojo smrtjo odprla oči. Žrtve bo kdo drug — morda vi, vaš brat, prijatelj, znanec?

Se vam ne zdi ta cena, le prevelika za doslednejše izpolnjevanje naših predpisov, zlasti če je ne plačajo tisti, ki jih kršijo...

MARIOLA KOBAL

PREVEČ POPUŠČANJA PRI DELOVNIH ODNOSIH

Gradivo, referat Traudi Klavdivarjeve in zaključna beseda predsednika OSS Slavka Zaločarja so bolj kot pa razprava prikazali, da so sindikalne organizacije premalo občutljive za delovne odnose v podjetjih.

Zaradi premajhne občutljivosti sindikalnih organizacij prihaja v podjetjih do vrste težav pri delovnih odnosih, kar ima za posledico manjšo produktivnost, slabši politični položaj, negotov občutek delavcev, kar vpliva na razvoj samoupravljanja in, včasih na prekinitev dela. V podjetjih še ni docela premagana podjetniška miselnost,

ker nekateri menijo, da je prvo in zadnje proizvodnja. Prav gotovo je naš velik interes, da imamo v delovnih organizacijah čim boljše proizvodnje, toda ni pa res, da se lahko v »interesu podjetja« kršijo predpisi, da tam kjer so proizvodni uspehi, tam ni problemov z odnosi. Nekatere grede celo tako daleč, da za vsako ceno zagovarjajo vodstva tistih podjetij, ki imajo boljše proizvodne rezultate, da tam nečjejo slišati, ali pa zamižijo, če se delavcem godi krivica, ali če zaradi slabih odnosov odhajajo strokovnjaki iz podjetja.

Prav gotovo ni osnovna naloga sindikalnih organizacij zaščita delavcev za vsako ceno, toda veliko bolj kot doslej morajo biti pozorne na izvajanje predpisov in zakonitih določil, ki smo jih sprejeli zato, da zaščitimo proizvajalce pred samovoljo in »si-

kanami«. Zgodi se, da raje pogrevamo primere tistih slabih delavcev, ki iščejo in najdejo luknje v naši zakonodaji, radi pa zamočimo, kadar najdemo luknje »strokovnjaki«. Iz nekaterih primerov je razvidno, da pravna služba v delovnih organizacijah ni razvita, da pravniki, kolikor jih sploh imamo, zastopajo »interese podjetja«, kar praktično pomeni, da iščejo luknje in zagovarjajo ukrepe uprave, ne daje pa pravnega poudarka proizvajalcem.

Morda je slabo razvita pravna služba in premajhno poznavanje pravic krivo, da so se pri nas zelo množično razvile sporazumne odpovedi. To je postala praksa za tiste delavce, ki bi se jih radi odkrižali, kakor tudi za tiste, ki so napravili ugotovljeno škodo. Velikokrat so delavci podpisali sporazumne odpovedi pod psihičnim pritiskom, ali pa so nasledili, kot je povedal v razpravi Vlado Vodopivec, pravni zanki, kamor so jih namenoma ujeli, da so odšli iz podjetja. Prav zato tudi ni veliko sporov zaradi delovnih razmerij obravnavanih pred sodišči. Iz ugotovitve, da sodišča letno obravnavajo približno 600 delovnih sporov, bi celo zaključili, da pri nas ni hudih primerov kršitve predpisov.

Resnično stanje pa je verjetno veliko manj optimistično, saj kažejo podatki, da je bilo v letu 1963 iz 125 anketiranih delovnih organizacij, ki zajemajo 9,9% delovnih organizacij ljubljanskega okraja, sklenjenih 22.969 delovnih razmerij, prenehalo pa je 18.515 delovnih razmerij. Od skupnega števila odpade 30,6% na sporazumno prenehanje delovnih razmerij, 21,5% na odpoved delavca, 25,5% na samovoljno zapustitve in 22,4% na prenehanje delovnega razmerja s strani gospodarske organizacije. (Zelo tehtno gradivo, ki je bilo poslano članom plenuma pred razpravo, bomo objavili v eni naslednjih števil »Delavske enotnosti«.)

Po razpravi je plenum sprejel nekatere konkretne sklepe, ki naj služijo sindikalnim organizacijam za bodoče delo:

● Ker odnosi v delovnih organizacijah niso urejeni z zadovoljivimi predpisi, je potrebno izdelati pravilnikov, ki bodo izhajali iz načel nove Ustave in statutov delovnih organizacij, posvetiti vso pozornost.

● Niso osnovni problemi le slabo napisana določila, temveč njihovo samovoljno tolmačenje, pogosto pa njihovo neupoštevanje.

● Pri disciplinskih postopkih radi sprovajamo dvojna merila: ostrejša in doslednejša za delavce, manj ostra in manj dosledna za vodilne ljudi v podjetju.

● Fluktuacija delavcev, ki postaja vse hujša težava nekaterih podjetij, je treba proučiti in obravnavati kot gospodarsko škodo in ne samo kot družben pojav.

● Stališča sindikalnih organizacij v delovnih sporih ne smejo biti oportunistična in kapitulantska.

● V Ljubljani, Kranju in Novem mestu bomo organizirali stalno službo pravne pomoči.

AVTOMATIZEM ZAVIRA NAPREDEK

(Nadaljevanje s 1. strani)

Informativno primerjamo podatke za zdravstveno zavarovanje po posameznih komunalnih zavodih (ker za podrobnejšo oceno v gradivu, ki je bilo predloženo na seji, niso zbrani) je delo v zavodih, pa tudi nagrajevanje, precej razglašeno. Na Jesenicah odpade na primer na enega delavca v socialnem zavarovanju 3431 vseh zdravstveno zavarovanih oseb, v Novem mestu pa 2871. Režijski dodatek na eno zdravstveno zavarovano osebo je bil lani na Jesenicah 872 dinarjev, v Novem mestu pa 1112 dinarjev. Za osebne dohodke pa so lani porabili v komunalnem zavodu na Jesenicah 60.057.536 dinarjev, v Novem mestu pa 56.206.203 dinarjev. Če so podatki točni, bi logično sledilo, da so bili v Novem mestu delavci zavoda za socialno zavarovanje bolj nagrajevani za manj dela kot na Jesenicah.

Kakorkoli že je, drži, da je sistem avtomatizma pritekanja dohodkov z režijskimi dodatki cokol za bolj modernizirano in smotrno urejeno organizacijo, za strokovno usposabljanje. Skratka, ta sistem zavira hitrejši, boljši in tudi cenejši razvoj službe, saj nas je lani služba stala preko 2,5 milijarde dinarjev.

Delitev po delu ter decentralizacijo samoupravljanja v zavodih za socialno zavarovanje zavirajo strokovno premalo usposobljeni kadri, ki novim nalogam niso kos. Zato je v zavodih še toliko administrativnih in birokratskih tendenc ter uravnoličevskih meril dela, ki so v nasprotju z resničnim nagrajevanjem po delu.

Ni torej naključje, da so v razpravi nekajkrat načeli »delikatno« vprašanje nagrajevanja in ocenjevanja del ter izrazili resne pomisleke, da bi lahko bilo to pravično in stimulatno. Vendar je samo pomnjanje strokovne usposobljenosti lahko vzrok za težnje po »linearnem osebnem dohodku«. In samo strah strokovno premalo usposobljenih ljudi, je lahko povod za destimulativno delitev dohodka, kjer se gibljevi del stlačijo v 400 dinarjev razlike za najboljši in najslabše opravljeno delo!

Način formiranja dohodka je vzrok, da niso čutili potrebe po strokovno bolj usposobljenih kadrih. Sistemizacija delovnih mest je postala za zavode socialnega zavarovanja kalkulativna osnova za formiranje sklada osebnih dohodkov. In še vedno je sistemizacija delovnih mest merilo za nagrajevanje delavcev v zavodih. Kljub nizki strokovni usposobljenosti delavcev je bil lani povprečni osebni dohodek v socialnem zavarovanju Slovenije 45.901 dinar in v nekaterih zavodih ima kar 60 odstotkov delavcev enak dohodek, ne glede na to, kakšno in kolikšno delo opravljajo ter kako je to delo narejeno.

Ustrezni meril za nagrajevanje prav gotovo ni lahko najti, ni pa to nekaj nemogočega in neustvarljivega. Naloge zavodov za socialno zavarovanje terjajo, da se pospešeno vključijo v družbeno dogajanje. To pa pomeni, pogumneje usklajati

kriterije za oblikovanje in delitev dohodka z drugimi družbenimi službami. Torej bo treba za bolj stimulatno delitev po delu najprej ustvariti pogoje, da bo tudi socialno zavarovanje dobivalo dohodek z neposrednim poslovnim odnosom s koristniki njegovih uslug. Programi dela naj bi bili orientacijska delovna in družbeno finančna obveznost za delovne strokovne službe, dohodek zavodov pa naj bi se oblikoval pogodbeno po opravljenih storitvah.

Najbrž bo treba takih razprav, kot je bila minuli teden na razširjeni seji predsedstva RO sindikata družbenih dejavnosti, še več. Ne samo v republikanih merilu, še bolj bodo potrebne po komunah. Cimboli enotne kriterije za ovrednotenje storitev bo mogoče dobiti le s primerjavami posameznih služb socialnega zavarovanja. Zato bi morale biti po mnenju predsedstva storitve vsaj v večini eksaktno izmerljive in primerljive, spremljanje njihovega izvajanja pa ne bi smelo biti prekomplikirano. Eden izmed elementov za ovrednotenje storitev naj bi bila tudi časovna omejitev oziroma roki, ki so potrebni za izvršitev nalog. Pri opredelitvi storitev in kalkulaciji njihovih cen bi morali upoštevati iste elemente, specifične pogoje dela, ki objektivno ustvarjajo težave, pa bi bilo treba dodatno obravnavati po posameznih komunalnih zavodih.

Na tak način bi najlaže prišli do objektivnih in subjektivnih pomanjklivosti v delovanju posameznih služb socialnega zavarovanja, programi zavodov za socialno zavarovanje pa bi na tako postavljenih osnovah dobili svojo praktično vrednost. Postali bodo podlaga za urejanje odnosov do družbe in tudi njena finančna obveznost za delovanje strokovne službe.

Isti kriteriji, ki naj bi veljali za oblikovanje dohodka zavodov za socialno zavarovanje, naj bi bili tudi merilo za delitev dohodka. Sistem notranje delitve bi moral biti tak, da bi bili delavci neposredno zainteresirani, tako za uspeh zavoda, organizacijske enote, kot za uspeh posameznika. Tega pa pri centraliziranem sistemu, kjer se pravica in sredstva prepletajo, ni mogoče doseči.

Po mnenju predsedstva RO sindikata družbenih dejavnosti bi neposredno zainteresiranost za poslovanje dosegli najprej s tem, če bi dali ekonomskim enotam kar največjo samostojnost. Z decentraliziranim sistemom delitve dohodka po ekonomskih enotah, ki bi dobile vse samoupravne pravice, bi delavci sproti ugotavljali produktivnost in ekonomičnost opravljenega dela, saj bi bil od tega odvisen njihov osebni dohodek. Kaj hitro bi našli ustreznejše organizacijske oblike, svoje delo bi uskladjali, najposlednejše in strokovno usposobljene bi dali na zahtevnejša mesta samo, da bi dosegli optimalne rezultate dela. To pa bi bil najuspešnejši premik v poslovanju zavodov za socialno zavarovanje.

N. L.

ZAGOTOVITI CELODNEVNO OTROŠKO VARSTVO

(Nadaljevanje s 1. strani)

KOMUNE SO DOLŽNE, TODA...

Z zakonom, oziroma z Ustavom smo sicer tudi določili, da so komune dolžne zagotavljati sredstva za normalno delo in razvoj osemletk. Toda razdelitev mednarodnega dohodka med družbeno-politične skupnosti največkrat za tako »zagotavljanje« pogojev ne daje. O tem v zadnjem času dosti dosti razpravljamo, saj so nesporazmerja med gospodarskimi investicijami in investicijami v družbeni standard doživela najostrejšo kritiko. V mnogih primerih občine nimajo izdelanih programov razvoja šolstva za svoje področje. Zato določajo investicije le v nujnih primerih. Zgodilo se je, da šele takrat, ko je bilo ogroženo življenje otrok in učiteljev. Dokaz za zgornjo trditve je neenotno investicijsko vlaganje v posameznih občinah. Če vzamemo za primer skrajne številke, ugotovimo, da je bilo na primer v občini Ljubljana-Center vloženih investicij za eno šolo v minulemu letu 25 milijonov, oziroma preko 1 milijon na vsak oddelček v osnovnih šolah, občini Trbovlje in Velenje pa nista namenili za investicije niti dinarja, po čemer bi sicer lahko sklepali, da je tam osnovno šolstvo urejeno, čeprav v to težko verjamemo. V nekaterih drugih občinah, industrijskih središčih, so pa bila investicijska vlaganja minimalna.

Po realizaciji investicij v letu 1963 ugotavljamo, da skoraj noben družbeni sklad za šolstvo ni namenil celotne višine predvidenih sredstev za investicije, ker se je v praksi uveljavila politika »gašenja« in ne politika perspektivnih investicijskih vlaganj. Zaradi tega je materialna osnova za nadaljnji, sodoben razvoj našega šolstva zelo skromna.

KAJ ZAHTEVA PREHOD NA CELODNEVNO BIVANJE OTROK V ŠOLI?

Prehod na celodnevno bivanje otrok v šoli zahteva najprej in predvsem dodatne prostore; tu je treba začeti reševati problem. Analitiki so izračunali, da bi potrebovali 838.491 kvadratnih metrov novih površin, kar bi veljalo okoli 60 milijard dinarjev. Povedati je treba, da goštuje v stavbah drugih šol, za drug, podjetij in zasebnikov 177 šol. Ti prostori so slabo urejeni in z ozirom na lastništvo stavb zavirajo perspektivni razvoj osnovnega šolstva, posebno še, če želimo odpraviti večzmenjski pouk in uvesti celodnevno bivanje otrok v šoli. Za opustitev tujih stavb, ki torej onemogočajo začetni razvoj osnovnih šol, zaradi neprimerne gradnje, bi bilo potrebno zgraditi po izračunu Republiškega sekretariata za šolstvo 68.900 kv. metrov novih šolskih površin.

Kako torej zastaviti delo, da bi čimprej uredili problem, katerim nalogam v tem kompleksu dati prednost in kako zagotoviti potrebna materialna vlaganja. Nasilne najnaprednejših konceptov na tem področju bi morale biti občinske skupščine, ki bi se morale zavzemati s pomočjo vseh zainteresiranih

niteljev, posebno staršev za enoten program za razvoj in financiranje osnovnega šolstva v krajevni skupnosti in občini, še posebej v industrijskih središčih, kjer je zaradi zaposlenosti staršev problem celodnevnega varstva otrok še toliko bolj boleč. V komunah, ki najbolj neposredno povezuje interese posameznika in skupnosti in ki se v njej proizvajalec ne pojavlja samo kot upravljalec v svoji delovni organizaciji, pač pa tudi v širši družbeni skupnosti, nastajajo na osnovi sredstev, ki so jih ustvarili vsi njeni člani, resnične možnosti za uspešno reševanje problemov zaposlene družine in torej tudi problemov osnovnega šolstva in celodnevnega varstva otrok. Tak program bo spodbudil vsestransko družbeno aktivnost in omogočil smotrno gospodarjenje z družbenimi sredstvi. To pa so bistveni pogoji za hitrejši napredek vsake družbene dejavnosti.

TUDI BREZ KADRA NE BO NAPREDEK

Ob obravnavanju zastavljenega vprašanja in o možnosti prehoda na enozmenični pouk in celodnevno varstvo otrok v šoli še nekaj podatkov o učno-vzgojnem kadru. Brez tega si prav gotovo ne moremo predstavljati kvaliteta pouka in vzgoje. Po izračunu Republiškega sekretariata za šolstvo bi potrebovali za nadomestitev honorarnih učiteljev in za prehod učencev na celodnevno bivanje v šoli (za začetek v industrijskih središčih, ki zajemajo 17,7% učencev), še 603 učitelje in 1183 predmetnih učiteljev.

Ureditev problemov celodnevnega varstva ni le dolžnost družbe, ampak tudi njen interes, saj bi s tem omogočili staršem, da lahko neovirano opravljajo svoje delovne dolžnosti in povečujejo produktivnost dela, otrokom pa bi zagotovili uspešen vsestranski razvoj.

I. V.

»Računamo na vaše prijateljstvo«

Prejšnji teden je bila pri nas sindikalna delegacija CISL iz Gorice (Confederazione Italiana Sindacati Lavoratori). Obiskala je Velenje in Celje ter si ogledala tudi nekaj podjetij. Zanimali so se za način samoupravljanja pri nas in še posebej za vlogo sindikatov pri tem in v našem ekonomskem sistemu.

Pri republikanskem svetu Zveze sindikatov Slovenije sta jih sprejela člana tajništva RS ZSS Branko Babič in Mitja Svab.

Pokrajinski sekretar CISL Angelo Merinello je ob koncu v imenu delegacije izročil našim predstavnikom naslednjo prirčno izjavo:

»Ob koncu tega, žal, prekratkega obiska pri vas, se zahvaljujemo slovenskim sindikatom ter vsem, ki so nam s svojo prijaznostjo naredili bivanje v Jugoslaviji prijetno in zanimivo, lahko rečemo, da ste nas prepričali zlasti o dveh, po našem mnenju bistvenih stvareh:

Prva naša dolžnost je, da poglobimo svoj študij o jugoslovanski družbi. To ni vljudnostna izjava. Prišli smo v Jugoslavijo zato, da bi spoznali to deželo in njene probleme in smo razumeli, da moramo nadaljevati študij, ki smo ga začeli v teh dveh dneh. Sami bomo našli način, kako bi v tem dosegli čim boljše uspehe; menim pa, da ni potrebno posebej povedati, da računamo na prijateljstvo, ki smo ga sedaj sklenili z vami, da računamo na nadaljnjo izmenjavo delegacij.

Neposredni stik med ljudmi je najboljši način za medsebojno spoznavanje in spoštovanje; naš obisk je to v polni meri potrdil.

Tudi drugi moment izhaja iz vaše družbene organizacije in je za nas skrajno zanimivo dejstvo: Če je res, da je za sožitje človeštva potrebno premagovanje tradicionalnih ideoloških dogem — za kar so dali zgled Kennedy, Janez XXIII ter Hruščov — je Jugoslavija že dolgo časa na tej poti in že lahko ocenjuje zelo pozitivne rezultate svoje intucije.

Prav jugoslovanske izkušnje so tiste, ki nas zanimajo, bodisi kot državljane, bodisi kot sindikaliste. Domišljavo bi bilo dati svojo sodbo, svoje mnenje. Vendar nam naša intelektualna poštenost in naša vera v demokracijo nalagata trditve, da nas je ta izkušnja globoko zanimala in da nas bo zanimala tudi v bodoče.

Iskreto želimo, da bi to predstavljalo za vas priznanje, našo najbolj prirčno zahvalo ter najbolj konkretno upanje, da se bomo še srečali.

Želimo vam, da bi kar najhitreje napredovali na vaši poti ekonomskega in družbenega progressa ter pričakujemo z vaše strani enako željo, namreč da bi tudi mi nadaljevali z našo borbo za izboljšanje življenjske ravni.

MOLK JE DEZORIENTACIJA!

Znano je, da smo delovni ljudje najbolj občutljivi tedaj, ko se večajo cene živilom, mnogo bolj kot tedaj, če se večajo cene drugim predmetom široke potrošnje, ki nam v vsakdanjem življenju niso tako potrebno potrebni. Ni nam všeč, da cene živilom nenehno in anarhično rastejo, medtem ko se nam osebni dohodki ne večajo skladno z večanjem produktivnosti in z naraščanjem cen. Prav to pa čedalje bolj očitno čutimo na mariborskem področju.

Zaradi tega želim spregovoriti o teh problemih, kot jih vidimo v našem delu. Poslužil se bom analiz, ki sta jih naredila Gospodarska zbornica in Zavod za cene okraja Maribor.

Zakaj so se delovne organizacije industrije mesnih izdelkov odločale za zvišanje cen mesu oziroma mesnim izdelkom? Čemu zahtevajo od Zveznega zavoda za cene take spremembe cen?

Nedvomno je vzrok v tem, da se je število goveje živine v primerjavi z letom 1962 zmanjšalo za 5,5 %. Res je sicer, da imamo v družbenem sektorju za 2 % več goveje živine, zato pa zasebniki redijo kar za 8 % manj govedi. Največje znižanje pa je ravno v kategoriji mladega goveda — za okrog 13 %. Vzrok temu pa so predvsem neusklajene cene med mlekom, mesom in krmili. Ugodne cene mesa so povzročile preveliko prodajo mladega goveda: marsikdo se je odločil za opuščanje nestimulativne reje krav, kar ima za posledico zmanjšanje podmladka. Pa tudi izvoz vpliva na povečanje klavnosti; v mariborskem okraju za 17,1 %.

Ponovno povečanje cen mesu oziroma mesnim izdelkom smo doživeli prav v času V. kongresa ZSSJ, oziroma pred praznikom dela prvim majem. Tovarne mesnih izdelkov so zahtevo po podražitvi sicer vložile že nekaj mesecev prej, toda do realizacije je prišlo kot »nalašč« v času kongresa, ko smo govorili o potrebi spremembe

IZ RAZPRAVE NA PLENUMU OSS MARIBOR

Kako dolgo še zviševanje cen preko noči?

(POVZETEK IZ DISKUSIJE TOV. IVA GRAUFA)

delitve narodnega dohodka v korist osebne potrošnje: cene mesnih izdelkov so se ponovno povišale za 10 %.

Slično je tudi v proizvodnji kruha, mleka in mlečnih izdelkov, zato se mi delovni ljudje upravičeno sprašujemo, kako dolgo bodo nujno potrebni življenjski artikli doživljali povišanje cen kar čez noč.

Gospodarska zbornica in Zavod za cene okraja Maribor spremljata to nihanje cen na tržišču, in v zadnjem času tudi predlagata, kako urediti te probleme, na primer, v proizvodnji in potrošnji mesa in mesnih izdelkov. Konkretno predlagata sledeče:

- uskladiti cene mleka in mesa, popraviti odkupne cene mleka v družbenem in zasebnem sektorju;
- spremeniti odnos družbenega sektorja do zasebnega sektorja, tako da družbeni sektor ne bo sklepal zgolj pogodbe, temveč da bodo kmetijska gospodarstva organizatorji proizvodnega procesa;
- kmetijska dejavnost bi morala posvetiti vso pozornost izgradnji objektov — farm za proizvodnjo kokošjega in svinjskega mesa.

Ko govorimo o problemih podražitve kruha v Mariboru, se upravičeno razburjamo, saj smo dobili novo, avtomatizirano tovarno kruha in peciva. Po ugotovitvah zbornice in zavoda za cene je imelo podjetje Mlin-testenine Maribor lani pri kruhu izgubo, ki jo je krilo s čimstim dohodkom od peciva. V podjetju pa predvidevajo, da se bodo letos stroški peke in distribucije kruha povečali pri belem kruhu za 1,5 dinarjev pri kilogramu, pri črnem kruhu pa za 1 dinar na kilogram. To bi pomenilo za podjetje za nad 7,5 milijonov dinarjev več stroškov v proizvodnji. Toda to je manj kot 10 % čistega dohodka pri drobnem pecivu. Tega peciva pa na trgu pri manjkuje. Torej: da bi podjetje Mlin-testenine rentabilneje poslovalo, bi moralo le za nekoliko povečati proizvodnjo peciva, in sicer po asortimentu in količini, ne da bi spreminjalo cene. Podobno je tudi s pekarskim podjetjem »Piramida«.

Smatramo torej, da ni objektivnih razlogov za zviševanje cen kruha in peciva.

Ker pa težijo po zvišanju cen nekaterim mlečnim izdelkom tudi Mariborske mlekarne in so tam podobni vzroki, kaže da se nismo uspeli v vseh sindikalnih organizacijah, pa tudi ne v samoupravnih organih, vzbuditi polno odgovornost do življenjsko pomembnih vprašanj delovnega človeka.

To lahko trdimo tudi zaradi tega, ker opažamo tudi v drugih panogah lahke in predelovalne industrije težnjo po preusmeritvi oziroma opuščanju, neredko tudi važnejših artiklov široke potrošnje. To prav gotovo izhaja iz želje po ustvarjanju večjega dohodka s proizvodnjo visoko donosnih artiklov, kar je za same delovne organizacije stimulativno, za potrošnika, kar pa so tudi delavci teh istih delovnih organizacij, negativno. Prav zaradi tega ni prav, da delovne organizacije oziroma njihovi organi upravljanja preveč prepuščajo odločitve o cenah svojim strokovnim službam. Cene prav gotovo vplivajo na standard delovnih ljudi, prav tako kot na dohodek delovnih organizacij, le da v negativnem smislu, kadar gre za nenehno in premalo utemeljeno zviševanje cen.

Splošna usmeritev v racionalno investiranje je v mariborskem okraju privedla do razmišljanja o velikopoteznem izkoriščanju obstoječih zmogljivosti za rentabilnejše gospodarjenje. Iz primera v ptujski občini vidimo, da ne kaže ohraniti takih gospodarskih organizacij, ki ne ustvarjajo dovolj dohodka niti za osebne dohodke, še manj pa za sklade; iz dveh podjetij je nastalo eno, ki bi sicer za svoj razvoj potrebovalo znatna investicijska sredstva. O podobnem se pogovarjajo v občini Maribor-Tezno in občini Maribor-Tabor. V tem primeru, za razliko od prejšnjega, ne gre za likvidacijo ene gospodarske organizacije in krepitev druge s prenosom osnovnih sredstev, temveč za tesnejše proizvodno sodelovanje. Posledice pa bodo, kolikor se bosta s pobudo strinjali obe delovni organizaciji, enake: z mnogo manjšimi vlaganji, kot jih je predvidela tovarna, bodo hitreje približali proizvodnjo največji ekonomičnosti, ker jim ne bo treba zidati tovarniških zgradb, ki jih ima neuporabljena sodelujoča tovarna. Gre za tovarno avtomobilov v Mariboru, ki se trudi povečati proizvodnjo vozil od dosedanjih 4000 na 10.000 vozil letno in za tovarno železniških vozil, ki ima že zgrajene proizvodne dvorane, ne pa tudi izkoriščene in — nasploj manj donosno in iskano proizvodnjo železniških vozil.

MILJARDE VREDNO SODELVANJE

Podobne rešitve iščejo v občini Tezno tudi v vrsti drugih, manjših podjetij, ki nimajo kdo ve kakšne perspektive v gospodarjenju, kljub temu pa težijo za razmeroma znatnimi investicijami. Prav na to težnjo, ki ne ustreza možnostim gospodarskih organizacij in komun, je opozoril plenum občinskega sindikalnega sveta. Predstavniki občinske skupščine, ki so sodelovali v razpravi plenuma, naj bi takrat prikazali problematiko investiranja, vendar ti tovariši takrat še niso imeli ustreznih števil niti predlogov. Šele pozneje so prišli do spoznanja, da je mogoče predvidevanja osnutka sedemletnega perspektivnega plana, naj bi gospodarske organizacije porabile za svoj razvoj 21 milijard dinarjev, zmanjšati za približno tretjino. S tem so seveda dosedanja dolgoročnejša predvidevanja v gospodarstvu te občine močno omajana. Dejavanja pa bodo pokazala, ali ni mogoče ob še manjših investicijah zagotoviti še večjih gospodarskih uspehov. Že zdaj se oblikuje mnenje, da je to možno vendar le tedaj, če bodo v napovedani smeri ukrepali preudarno in premišljeno.

Groba predvidevanja nakazujejo v primeru tovarne avtomobilov v Mariboru možnost, da podvojijo proizvodnjo skoraj povsem z lastnimi sredstvi, če uresničijo tesnejše sodelovanje s tovarno železniških vozil, če pa bi morali graditi lastna poslopja, pa bi potrebovali poleg lastnih sredstev, ki jih bodo predvidoma ustvarili v sedmih letih okrog 8 milijard dinarjev, še za okrog 7 milijard dinarjev

kreditov, zlasti če bi pospeševali podvojitev proizvodnje oziroma skrajšali rok za doseg tega cilja. Ze samo sodelovanje med velikimi partnerji je torej lahko vredno milijarde.

NI PERSPEKTIVE — NE BO SREDSTEV ZA INVESTICIJE

Prav nič drugače ni z manjšimi podjetji. Zakaj naj bi na primer podpirali stihijski razvoj takega podjetja, kot je v tej občini primer s kamnoseškim, ki je nastalo iz osebne obrti, se tako tudi razvijalo in zdaj ne vidi izhoda druge kot samo v investiranju. Podobno pa je tudi primer opekarne, ki lokacijsko ne ustreza tržišču, pa tudi z dobrimi surovinami se ne more pohvaliti. Vendar pa razmišlja o nadaljnjih investicijah. Pa primer podjetja živilske stroke, ki v konkurenci z že preštevilnimi podjetji enake stroke že nekaj let nima nobenega uspeha. Takim podjetjem, pravi predsednik občinske skupščine občine Maribor-Tezno, skupščina ne bo dajala sredstev za investiranje, zato da bi se delovne organizacije lotile iskanja gospodarskih rešitev.

V občini je namreč nesorazmerje med povprečjem osebnih dohodkov različnih podjetij znatno in bi ga bilo mogoče, tako sodijo, prav s krepitvijo proizvodnega sodelovanja, združevanjem in preusmeritvijo proizvodnje tudi za ceno likvidacije podjetja v najbolj kritičnih primerih, znatno izboljšati. S spremembo strukture dohodka — tudi za 10.000 dinarjev mesečno.

RAZGOVORI NAD DELOVNIMI ORGANIZACIJAMI

Natančnejših podatkov žal še nikjer nimajo, ker te zadeve šele, po sklepu občinske skupščine, proučujejo. Prvi koraki pa

so storjeni. Vprašanje je le, kako se zadeve lotevajo najboljše. Ugotovili smo že, da so bila predvidevanja investicij večja kot pa možnosti gospodarskih organizacij, da jih uresničijo, sprejeta. Ni pa uresničena zahteva sindikalnega sveta, naj bodo razprave o investicijah javne, da bi se delovne organizacije in občani lahko sami odločili za obseg in zaporedje investicij oziroma za to, katerih vlaganj se bodo najprej odrekli.

Dosedanji razgovori o tem niso bili javni in zato tudi ne spodbudni. V tovarni avtomobilov Maribor rni na primer tajnik sindikalnega odbora tovarne ni mogel povedati drugega kot to, da o razgovorih s tovarno železniških vagonov še ničesar uradno ne ve, da pa o tem v kolektivu že govorijo najrazličnejše verzije v obliki dovtipov. Enako mi je dejal predsednik delavskega sveta Elektromontaže v Mariboru, da o novih vidikih razširitve proizvodnje brez večjih investicij delavski svet še ni govoril. Tudi v mariborski tekstilni tovarni sem zvedel, da o podobnih rešitvah, na katere se pripravljajo, organi upravljanja »uradno« še ničesar ne vedo. Ob združitvi kmetijskih zadrug občine Murska Sobota s tamkajšnjim kmetijsko-industrijskim kombinatom pa so se v kombinatu celo odločili, da bodo preložili konferenco sindikalne podružnice na jesen — ko bo »situacija že jasna«.

SO DELAVSKI SVETI RES SAMO PROPAGANDISTI?

Povsod baje pripravljajo neke analize in študije in čakajo na »dokončni« medsebojni dogovor, ki bo (ali že je) sklenjen — med kom drugim, če ne med direktorji podjetij in predstavniki teritorialnih skupnosti? Mimo delovnih organizacij, seveda.

To pa pomeni, da bodo potem organi upravljanja in družbene organizacije delovnih organizacij degradirani v položaj — propagandnega aparata. Kako naj si drugače predočimo njihovo sodelovanje v teh zadevah?!

Zahteva občinskega sindikalnega sveta občine Maribor-Tezno, naj bodo razprave okrog investiranja javne, torej nikakor ni deklarativna, temveč zelo umestna in pravočasna. Prav tako je s stališčem predsednika gospodarske komisije občinskega sindikalnega sveta, naj integracije v bodoče ne izhajajo zgolj iz sanacijskih motivov, temveč predvsem iz gospodarskih potreb, čeprav tudi te včasih vsebujejo odenke saniranja. Tak pa je tudi pomislek predsednika občinskega sindikalnega sveta: uresničevanje sklepov kongresa sindikatov se utegne sprevreči v — nerazumno kampanjo, zato je treba ohraniti hladno glavo in strpno reševati probleme gospodarjenja, kar pa ne pomeni zavlačevanja.

Po vsem tem ni odveč vprašanje ali prav z načinom »tajnega« pripravljanja integracij in ostalih podobnih premikov v gospodarjenju delovnih organizacij ni stimulirano prav zavlačevanje najboljših možnih rešitev? Ali lahko trdimo, da bodo uprave podjetij zadeve, bolje rešile kot pa delovne organizacije? Najbrž ne! Pač pa lahko že ugotavljamo, da je molk o gospodarski usmerjenosti posameznih gospodarskih organizacij že dezorientiral marsikatero delovno organizacijo in ustvaril nasprotno vzdušje, kot pa bi ga ustvarjalo pravočasno in nenasledno poročanje delovnim kolektivom o vsem, kar zadeva sedanjost in bodočnost podjetij.

VINKO SIREC

KAJ JE PRIPELJALO DO PREPORODOV V TOVARNI »NOVKABEL«

ČISTI RAČUNI - DOBRI PRIJATELJI

Trditi, da se je v novosadskem »Novkabelu« dogodil čudež — bi bilo vsekakor pretiravanje. Če pa rečemo, da je ta tovarna v nekaj mesecih dosegla uspehe, kakršne so pred letom smatrali za utopijo, je to resnica.

V letošnjih prvih treh mesecih, je v primerjavi z istimi meseci lanskega leta, proizvodnja porasla za 52 odstotkov, produktivnost za 51 odstotkov, medtem ko je dohodek večji za 81 odstotkov. Toda pomembnejše je drugo, zaradi česar o »Novkabelu« govorijo po vsej Vojvodini: povprečni osebni dohodki prvih treh mesecev 1963. leta so znašali 29.970 dinarjev, medtem ko so za isto razdobje letošnjega leta porasli skoraj za 10.000 dinarjev, saj znašajo 39.500 dinarjev mesečno.

»Tu ni nobenih čudežev. Vse, kar smo dosegli, je rezultat 350 sestankov družbeno-političnih organizacij, samoupravnih organov in vodstev podjetij, ki smo jih imeli preteklo leto v naši tovarni. Dolgo smo proučevali možnosti za skok, ki smo ga dosegli v zadnjih mesecih«, pripovedujejo v tem kolektivu.

MESEČNI OSEBNI DOHODKI IZPOD 25.000 DINARJEV SO ODPRAVLJENI

Če se človek sprehodi po tej tovarni, v kateri je zaposleno blizu 1600 ljudi, takoj opazi, da nikjer ne leži niti en kosček žice, čeprav je to osnovna surovina podjetja. Na prvi pogled izgleda to kot malenkost. Toda dolgoletni predsednik tovarniškega odbora sindikata, Stojan Plavčkov, pravi:

»Čeprav boste še toliko iskali, ne boste našli ničesar velikega, kajti vse to, o čemer sedaj govorijo, je rezultat številnih »malenkosti« in prav toliko potrpljenja. Koliko časa smo porabili za to, da smo napravili pravilnik o delitvi, ki je začel veljati prvega januarja letos, o tem raje ne govorim.«

Čudežev v resnici ni, toda nismo daleč od njih, če pomislimo, da neka tovarna brez enega samega novega delavca ali stroja v letu dni poveča dohodek za 71 % (pri tem je treba še poudariti, da so cene njenih

proizvodov ves ta čas bile zamrznjene, medtem ko so cene reprodukcijskega materiala porasle). Blizu čudeža je tudi to, da so povprečni osebni dohodki v prvih treh mesecih preteklega leta znašali 29.970 dinarjev, medtem ko danes niti nekvificirani delavci ne prejmejo manj kot 25.000 dinarjev.

KAKO DELIJO TISOČAK

V »Novkabelu« so dolgo razpravljali o tem, kako bi napravili tak pravilnik o delitvi osebnih dohodkov, ki bi ustrezal vsem članom kolektiva. Ko je bil napravljen predlog, so o njem razpravljali v vseh ekonomskih enotah, dodajali predloge, črtali določbe, kritizirali. Zato pa so, ko je pravilnik prešel »skozi sito in rešeto« vsi videli, da so na najboljši poti za dejansko uresničenje — delitve po delu.

»Mi smo z notranjo delitvijo«, pravi Plavčkov, »napravili velik korak naprej. Pa vseeno še nismo povsem zagotovili, da vsak posameznik dobi toliko, kolikor je napravil.«

Vsaka delovna enota tega podjetja sodeluje v delitvi vrednosti proizvodnega blaga z vnaprej določenim absolutnim zneskom. Delovna enota metalurškega obrata dobi na primer od vsakih 1000 dinarjev vrednosti proizvedenega blaga 24,85 dinarja, delovna enota obrata za proizvodnjo kablov 21,65 dinarjev, delovna enota vrvičnega obrata 17,52 dinarjev itd. Skupna udeležba mase osebnih dohodkov vsega kolektiva v dohodku podjetja je 37,7 odstotkov.

Koliko dobi posamezna delovna enota za delitev, je odvisno od proizvodnje. Vsakih tisoč dinarjev vrednosti proizvedenega blaga vnaša določeno vsoto v fond vsake delovne enote. Računica je v resnici zelo enostavna: če je višja proizvodnja, je več sredstev za delitev. Poleg tega pa so še drugi načini, da proizvajalci lahko povečajo dohodek, o čemer prav tako govorijo pravilniki. Od vsakih tisoč dinarjev, pridobljenih z zmanjševanjem stroškov proizvodnje, se na primer 600 dinarjev odvaža za osebne dohodke, a 400 dinarjev v fond.

»Nikomur več ne pride na misel«, pravi Plavčkov, »da bi

razmetaval žico. Se več, vsakdo se trudi, da bi izkoristil tudi najmanjši odpadek.«

Delovni polet je zajeel ves kolektiv. Na sestankih vsi želijo, da bi povedali svoje mnenje o prihrankih in neizkoriščenih rezervah. A vsi ti mali prihranki so s povečanjem produktivnosti prinesli zelo velike rezultate.

Zanimiv je bil tudi predlog, da se vsi telefonski razgovori opravljajo samo preko tovarniške telefonske centrale. Mnogi so takoj odkimali z glavo. Mišljenje pa so spremenili, ko so dobili obvestilo, da je na ta način vsak mesec ostalo v blagajni 280.000 dinarjev dohodka.

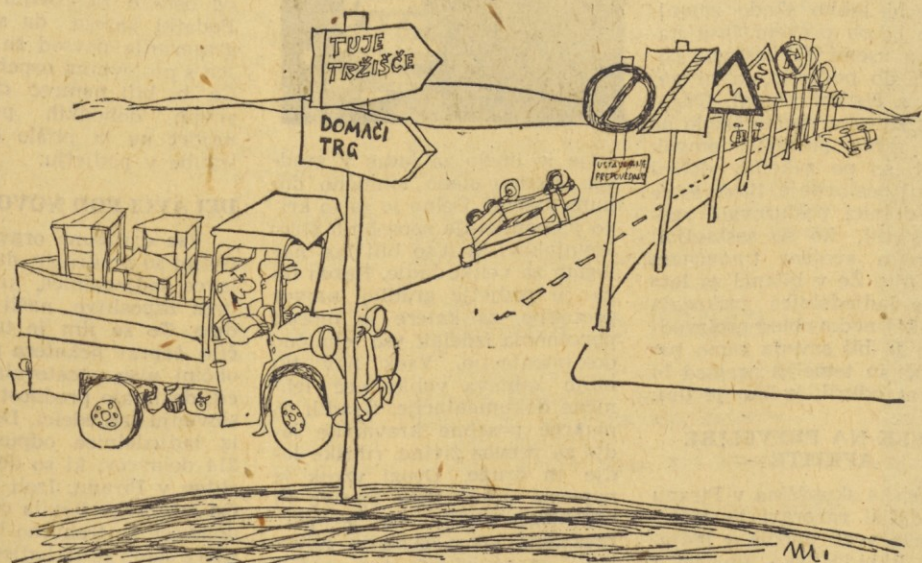
ZGODBA O ZABOJU IN KLJUČAVNICI

V eni izmed delovnih enot žičnega obrata je bilo vedno precej izmečka. V njej je bil postavljen velik zaboj, zmerom odprt, kamor je lahko vsakdo zmetel vse, kar so ocenili za neuporabno. Čim se je nekomu žica zapletla, jo je enostavno vrgel v zaboj. Po novih dogovorih, ko je bila kontrola postrojena, so sprejeli sklep, da se »dobri stari zaboj« pokrije z vrati in da se nanj montira ključavnica. Tako nihče več ne more vanj metati slabih proizvodov, ne da bi pri tem poslovovali pojasnil, kako in zakaj je do tega prišlo. Zgodba o zaboji in ključavnicah je danes priljubljena tema mnogih razgovorov v »Novkabelu«.

Do konca prejšnjega leta so velike množine bakrene žice, izolirane s plastičnim materialom, zažigali v tovarniškem krematoriju. S tem so hoteli doseči, da se stopijo plastične mase, zatem pa bi žico dali v ponovno predelavo. Toda s tem zažiganjem je s plastično maso »odpadlo« tudi polovico bakra. Nekomu se je porodila ideja, da bi lahko neizkoriščen stroj usposobili za lupljenje plastične izolacije, pri tem pa ne bi pokvarili bakrene žice. Ta »malenkost« je tovarni prinesla več milijonov dinarjev prihrankov.

Prav zato se v tem delovnem kolektivu vse bolj cenijo ljudski rek: Zrno do zrna pogacha...

DUSAN SIMŠIČ

— Kar na desno zavij — kdo pa se bo tam ubadal s tolikimi pravili, ko pa je tu vse dovoljeno ...

Karikatura: MILAN MAVER

JARKI

Lepega dne, ko je direktor mestne plinarne rotiral na streho svojega osebnega avtomobila, ali po domače, ko se je zvrnil na streho, so začeli njegovi delavci kopati jarek za plinovod proti novemu stanovanjskemu naselju. V jarkih ima naš narod bogate zaklade, saj lahko v njih skrijemo marsikakšen milijon. Tako so jezikoslovci skladno z dnevnimi potrebami obogatili naš jezik z odtocnimi, osuševalnimi in nepotrebnimi jarki.

Delavci so se dela lotili s filozofskim mirom. Najprej so odstranili povrhnjico matere zemlje. Jarek so kopali v smeri proti vzhodu, kot jim je bilo zakoličeno po načrtu. Rili so po zemlji kot krti, ki iščejo krtice.

Vsak dan je prišel mimo kakšen občan, ki si je jarek ogledal, potem pa s kritičnostjo občinskega odbornika dejal:

— Ze zopet razkopavajo!

Občan ni vedel, da so jarki potrošna dobrina.

Ko so jarek skopali, so vanj položili plinovod in ga s tradicionalno komunalno počasnostjo zasuli. Stanovanjsko naselje je dobilo plin, ki ga rabimo za kuho in za samomore. Zemlja se je sesedla in nad jarkom je začela rasti trava. V stanovanjskem naselju pa je včasih prekipela kakšna Argo juha.

Lepega dne, ko se je direktor mestnega vodovoda vseh v novo vilo, so začeli njegovi delavci kopati jarek za vodovod proti novemu stanovanjskemu naselju. Delavci so se dela lotili s filozofskim mirom. Jarek so kopali v smeri proti vzhodu, točno dva metra od jarka za plinovod, ki so ga pred dvema tednoma zasuli. Najprej so odstranili povrhnjico matere zemlje. Potem so po učinku rili po zemlji, ki iščejo krtice.

Vsak dan je prišel mimo kakšen občan, ki si je jarek ogledal, potem pa s kritičnostjo občinskega odbornika dejal:

— Ze zopet rijejo!

Občan ni vedel, da so jarki naši spomeniki.

Ko so jarek skopali, so vanj položili vodovodne cevi. Napravili so vse priključke in v stanovanjskem naselju namestili vodovodne pipe. Stanovanci so bili oskrbljeni s pitno vodo, ki je vir zdravja. Ko so strokovno ugotovili, da pride na glavo prebivalca toliko pitne vode, da zadošča normalnim potrebam, in ko so ugotovili, da voda v višjih nadstropjih nima dovolj pritiska, so vodovodni jarek zasuli. Zemlja se je sesedla in nad jarkom je začel rasti regat. V stanovanjskem naselju so kmalu ugotovili, da je počila prva vodovodna cev.

Lepega dne, ko se je upravnik pošte razvezal s svojo ženo, so začeli njegovi delavci kopati jarek za telefonski vod proti novemu stanovanjskemu naselju. Delavci so se dela lotili s filozofskim mirom. Najprej so odstranili povrhnjico matere zemlje. Rili so počasi kot deževniki. Ja-

rek za telefonsko napeljavo so kopali med jarkom za plinovod in jarkom za vodovod v smeri proti vzhodu. Pazili so, da se jarek ni križal s plinovodom in vodovodom, ki so ga pred tremi tedni zasuli.

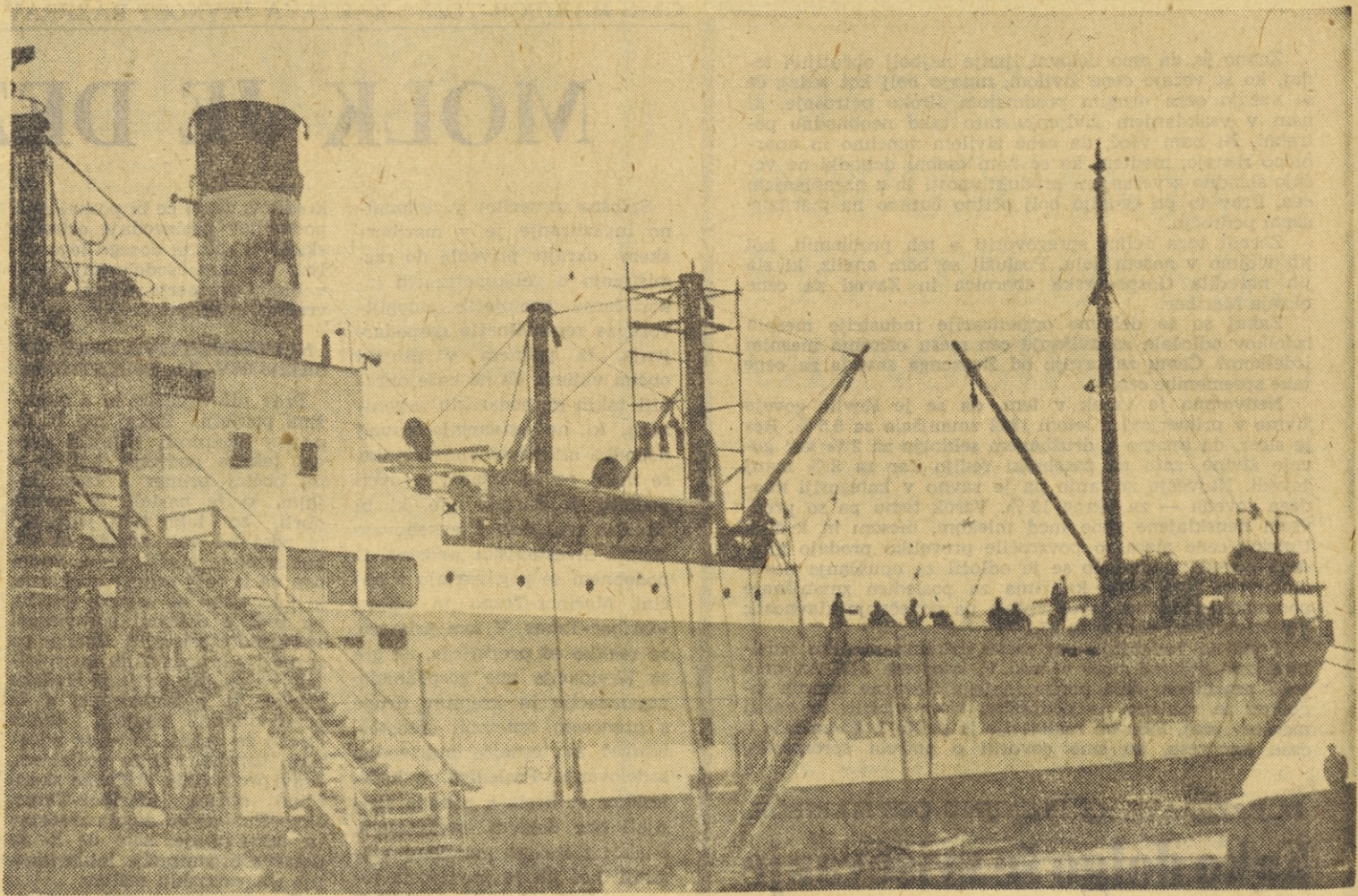
Vsak dan je prišel mimo kakšen občan, ki si je jarek ogledal, potem pa s samokritičnostjo občinskega odbornika dejal:

— Ze zopet črvičijo!

Stene stanovanjskega naselja so še enkrat prebili. Stanovanci so dobili telefon, ki jim omogoča, da lahko pokličejo gasilce, če izbruhne požar, in zdravnika, če zbolijo kdo za oslovskim kašljem. (Te boleznijo je pri nas vedno več tudi med odraslimi).

SKLEPNA BELEŽKA: Pri kopanju jarkov še nimamo dovolj izkušenj. Zbrali jih bomo z leti, če ne bomo prej poslali kakšnega s' 'ovnjaka v tujino, ki bo proučil, kako drugi narodi p'lejo jarko. Za sedaj je važno, da nam delavci kopljejo jarko, da so stanovalcem stanovanjskega naselja vpisali tri jarke v osnovna sredstva in da so občinski možje po natančni razpravi izglasovali, da se komunalni prispevek poveča.

ZDRAVKO TOMAZEJ

PRIMER SLABEGA GOSPODARJENJA ALI POSLOVNE MALOMARNOSTI?

ČRNI DNEVI V PIRANSKI LADJEDELNICI

Malomarnost je napaka, ki jo včasih kaznujemo na sodišču. Največkrat pa jo odpravljamo z moralnimi ukori. Kadar ima za posledico večjo škodo in se pogosto ponavlja, preraste v družbeno zlo. Cepiva proti malomarnosti ni. V piranski ladjedelnici je pripeljala do stečaja podjetja. Najbrž pri tem težkem ukrepu ni bila udeležena samo poslovna malomarnost vodilnih ljudi v podjetju in samoupravnih organov, ampak so vzroki še drugi: gospodarska nepremišljenost, preslabi pogoji dela za neustrezna naročila in predvsem pomanjkanje smisla za umno gospodarjenje.

BRODOLOM NA DOKIH

Ukinitev piranske ladjedelnice kot podjetja za gradnjo ladij ni nobena nacionalna gospodarska tragedija. Ko smo sprejeli gospodarska načela, po katerih bomo dosledno odpravljali vsa nerentabilna podjetja, ki so družbi v breme, smo se zavestno odrekli, da bi nastopali v vlogi gasilcev. Stečaj piranske ladjedelnice je prvi "cesarski rez" novega načina gospodarjenja.

Ladjedelnica je iz podjetja za popravilo in vzdrževanje ladij prerasla v podjetje za gradnjo novih ladij v tisti dobi, ko smo mislili, da vsaka pomorska dežela, ki se hoče uveljaviti v pomorstvu — tako v potništem in blagovnem prometu, ribištvu in ladjedelnosti — mora imeti svoje dobro opremljene luke, železnico, cestne zveze, ladje in ladjedelnico za popravilo in gradnjo ladij. Takrat je piranska ladjedelnica spreminila predmet svojega poslovanja in

začela iskati tuja naročila za gradnjo večjih plovnih objektov. Načrta ladjedelnice so bili poslovno tvegani, ker je s tujimi naročili o gradnji ladij skoraj popolnoma opustila svojo osnovno dejavnost popravilo ladij, ki je bilo zelo rentabilno in donosno. Po drugi strani ladjedelnica zaradi pomanjkljive opreme ni bila sposobna vključiti se v mednarodno delitev dela.

Gradnja ladij za tuje naročnike je tvegan posel, ker zahteva naložbo velikih sredstev. Graditelj se mora znati zavarovati proti nihanju cen na svetovnem tržišču. V ladjedelnosti je razen tega opaziti v zadnjih letih vedno hujšo konkurenco.

Težave, ki so v podjetju nastopile kmalu, ko so začeli graditi ladje za tuje naročnike, niso bile premostljive. Ze takoj na začetku bi namreč morali ugotoviti, da ladjedelnica ni sposobna za take velike gradnje. Poslovna izguba se je iz leta v leto večala. V letu 1961 je znašala po poročilu komisije za ugotavljanje izgube 12 milijonov dinarjev, leta 1962 že 297 milijonov, lani pa je narasla na 607 milijonov dinarjev. Višek težav je podjetje doseglo v januarju letos, ko ni bilo v stanju, da bi delavcem izplačalo osebne dohodke. Občinska skupščina v Piranu ni dala poročstva za sanacijo podjetja, ker so sredstva občine premajhna, da bi lahko pokrila tako veliko izgubo, pa tudi izgledov ni bilo, da bi sredstva dobili od drugod. Tako so sklenili, da ladjedelnico ukinejo.

Nastane vprašanje, ali so bila potrebna tri leta za ugotavljanje poslovnega neuspeha ladjedelnice, da je izguba narasla na 607 milijonov dinarjev (znesek pa še ni točno ugotovljen). Ali ne bi lahko škodo zmanjšali, če bi ob pravem času nastopili z vsemi zakonskimi pooblastili do podjetja, ki ni poslovalo s čistimi računi. Odgovornost za tako visoko škodo ne zedene samo podjetja, ampak vse, ki so po zakonih dolžni nadzirati poslovanje. Sicer so se v ladjedelnici posluževali različnih slepil, ko so sestavljali poročila o svojem finančnem poslovanju. Ze v bilanci za leto 1962 je ladjedelnica prikazala izgubo kot nedovršeno proizvodnjo. To je bil seveda samo peser v oči in temeljit pregled bi že takrat odkril, koliko je ura-

DAVEK NA PREVELIKE APETITE

Občinska skupščina v Piranu je po daljši razpravi in temeljitih pripravah uvedla v ladjedelnico likvidacijsko upravo z vsemi pravnimi in socialnimi posledicami, ki jih je ta ukrep sprožil. Predsednik občinske skupščine v Piranu inž. Zlatko Pajek nam je povedal:

"Vzroki gospodarskega neuspeha piranske ladjedelnice so objektivni in subjektivni. Ta razmejitev je potrebna, ker ni

mogoče točno ugotoviti, kateri vzroki so »zabili žebelj v krsto«. Med najvažnejše objektivne vzroke prištevamo slabo opremljenost ladjedelnice, ki ni bila v stanju, da nastopa z istimi cenami kot druge ladjedelnice. Dohodki, ki so jih imeli z gradnjo ladij niso krili stroškov. Ladjedelnica je bila slabo opremljena za ladje, ki so jih gradili iz železa, kar je dokazala gradnja ladje »Klara Klauzen«. Podjetje je sprejemalo nase obremenitve, ki jih ni niti pokrival, s tem, da so vgrajevali v ladje dražji material, kot je bilo dogovorjeno. Za takšne dodatne stroške bi morali zahtevati potrditev naročnika, da bo dražje naprave plačal. Tega pa niso storili, ker so verjeli v mit o poslovnih morali.

Tudi subjektivnih razlogov za neuspeh podjetja je več. Pod-

ne. Razlike med pogodbeno in prevzemno ceno so bile prevelike.

Kljub vsem naštetim težavam pa ladjedelnica le ni bila majhna čevljarska popravilnica. Svoj poslovni namen bi brez dvoma opravičevala, če bi se usmerila v popravilo ladij in ne bi za ceno lastne izgube silila v načrte, ki niso bili v skladu z njenimi gospodarskimi zmogljivostmi. Premajhna družbena odgovornost vodilnih ljudi v podjetju za pravilno usmerjanje velikih vsot denarja in trmasto vztrajanje pri novogradnjah, kljub opozorilom samoupravnih organov, ki so v zadnjem letu opozarjali na previdnost pri sklepanju novih pogodb o gradnji ladij sta kriva, da je postala ladjedelnica piranska občinska »hiralnica«.

TRI LETA NAVIDEZNE POSLOVNE SREČE

Ladjedelnica je bila razen Splošne plovbe največja gospodarska organizacija v piranski občini. Po družbenem načrtu za leto 1963 je bil delež ladjedelnice v celotnem dohodku občine 12,8%. Tudi po številu zaposlenih je bila ladjedelnica na drugem mestu v občini, saj je zaposlovala okoli 550 delavcev in uslužbencev. Tudi po ustvarjenem dohodku je bila ladjedelnica drugo največje podjetje. Po strokovni sposobnosti delavcev je bila na evropski ravni.

Zanimivo je, da so bili osebni dohodki v ladjedelnici že nekaj let med najboljšimi v občini. Kljub temu, da se je izguba zadnja tri leta hitro večala, delavci pri dohodkih tega niso opazili. Povprečni osebni dohodek so znašali lani 42 tisoč dinarjev. Tudi osebni standard ladjedelcev je neprimerno višji od ostalih zaposlenih v občini. Podatki kažejo, da sistem nagrajevanja povsod še ni usklajen s poslovnimi uspehi podjetja. Če bi bili namreč delavci pri svojih dohodkih prikrašani, najbrž ne bi prišlo do takšne izgube v podjetju.

DELAVCI POD NOVO STREHO

Vse družbene organizacije v občini so poskrbele, da bi za delavce ladjedelnice, ki so ostali brez zaposlitve, našli čim prej delo. To se jim je tudi posrečilo, čeprav nekatera podjetja v občini niso upoštevala priporočil, da imajo prednost pri zaposlovanju ladjedelci. Od sedaj so iz ladjedelnice odpustili okoli 214 delavcev, ki so dobili zaposlitev v Piranu, Izoli in Kopru. Od celotnega števila odpuščenih delavcev je trenutno brez zaposlitve samo še 28 ladjedelcev. Za podjetja piranske občine je bila zaposlitev takšnega števila delavcev huda preizkušnja, saj je občina majhna. Ker so prišli delavci v podjetja, ki nekatera s prejšnjo stroko nimajo nič skupnega, jih bodo morali prekvalificirati.

ZDRAVKO TOMAZEJ

MODERNIZACIJA, TLAKOVANA S SAMOODPOVEDJO

»Vesoljna Iskra« bo letos investirala okoli 350 milijonov dinarjev v modernizacijo ljudi. Omembe vredna vsota diši po potratnosti, vendar samo diši. Izdatku bi se namreč zelo radi ognili in denar porabili za gradnjo stanovanj in za izpolnitev tisoč drugih osebnih želja v zvezi z življenjskim standardom, pa ni mogoče.

Kdo jih je prisilil k samoodpovedi? Pravzaprav nihče izven njihovih vrst, če izvzamemo predpise in — svetovno tržišče...

»Letos bomo porabili 349 milijonov dinarjev za strokovno izobraževanje.«

Vodja osrednje kadrovske-socialne službe se je razkošatil na stolu in skupaj s predsednikom komisije za štipendiranje opazoval učinek te nevsakdanje izjave name.

Namesto vzhicjenja pa se me je potilil dvom. Kje bodo dobili toliko denarja? Resda smejo letos kolektivi porabiti 2,5 % bruto osebnih dohodkov za strokovno izobraževanje, na hitro pa sem ocenila, da število, ki sem ga pravkar slišala, presega dovoljeno mejo.

»Predpis boste kršili.«

»Ne, svoje pravice bomo krnili. Kakor že večkrat. Ko bo rednih sredstev zmanjkalo, bomo posegli v sklad skupne porabe.«

»Rekli ste, da okoli 1000 stanovanjskih prostov še ni rešenih. Se prosilci strinjajo s tem, da bodo zaradi strokovnega izobraževanja kasneje dobili primerna stanovanja?«

»Se. Pri nas demokratično sprejemamo sklepe. Več novih tovarn gradimo, avtomatov, ki jih bomo postavili vanje, ne moremo prepustiti strokovno premalo izobraženim delavcem. Se bolj pa to velja za proizvodno vodstvo.«

V mislih sem že pisala brezplačno hvalnico harmonični modernizaciji Iskrinih obratov, ki jo podpira 13.000 delavcev, in ugibala, kako bi na članek posebej opozorila delovne kolektive na Koprskem. Pred nedavnim sem namreč slišala, da so povprečno porabili komaj 60 % razpoložljivih sredstev za strokovno izobraževanje, in to lansko leto, ko so znašala komaj en odstotek bruto osebnih dohodkov. V teh 60 % izkoriščenih sredstev pa so vključene tudi razne poučne ekskurzije, ki so udeležencem razširile predvsem maligansko obzorje in — žile.

Trenutki zanosa

Da bi me bolj prepričal v resničnost izjav, je vodja kadrovske-socialne službe stopil k omari, polni fasciklov in papirjev, ter mi ponudil ciklostirano poročilo komisije za štipendiranje.

»Tole si ogledajte. V petih letih se bo pri nas bistveno spremenila strokovna struktura združenih kolektivov. Za vas bo najbrž tale podatek zanimiv: 31. decembra 1963 629 štipendistov. V najrazličnejših šolah. Zavedamo se, da je treba modernizirati tudi proizvajalce, ne samo delovne prostore in stroje.«

Na lastne oči sem se prepričala: 629 štipendistov.

Prišlo se me je polasčati navdušenje. Tako se rešuje kadrovske vprašanje, ne pa s kadrovske špijonaže. Se niste slišali zanjo? Pa je pri nas zelo razširjena. Malokateri vodja kadrovske-socialne službe ni vpleten vanjo. Na videz je zelo nedolžna: zbira podatke o inženirjih in tehnikih v sosednjih podjetjih, o njihovem počutju in odnosih z »vrhovi« kolektiva in, seveda, o njihovih osebnih dohodkih. Ti podatki niso poslovna tajna in te nihče ne zgrabi za vrat, če se dokoplješ do njih. S tem pa že izpolniš vohunsko poslanstvo. Kar sledi, ne sodi več v kadrovske špijonaže. Brž ko se kdo izmed evidentiranih strokovnjakov spre za direktorjem ali s svojimi sodelavci, uradno stopijo v akcijo predstavniki kadrovske-socialne službe ali kreatorji kadrovske politike in poskušajo zvabiti nezadovoljneža k sebi.

Tako strokovnjaki rotirajo iz podjetja v podjetje ter ponekod zaostrejejo, drugod pa blažijo kadrovska vprašanja. Skupnost ima od teh rotacij več škode kakor koristi. Pri strokovnjakih namreč povečujejo apetite po večjih osebnih dohodkih, udobnejših stanovanjih in drugih ugodnostih, ki jih zaradi kadrovske konjunktore smejo zahtevati in jih tudi dobijo, če dovolj kotirajo.

Zadovoljno si manem roke nad jasnovidnostjo in poštenostjo iskrašev.

»Naš osrednji delavski svet odločno zahteva,« je povzel predsednik komisije za štipendiranje, »da vsakdo najkasneje v petih letih pridobi izobrazbo, ki jo zahteva njegovo delovno mesto. Precej moistrov mora izredno dokončati tehniško srednjo šolo, priučenim finomeha-

nikli, strugarji in orodjarji morajo v poklicne šole, inženirjev je veliko premalo...«

Kritično naštevanje je zmotil telefonski klic.

Vodja centralne kadrovske-socialne službe je prijel slušalko in zažarel kakor meteor.

»Lepo, lepo... Kdaj? Danes?... Prav, pa jutri... Težko vas čakamo.«

Ko je prisedel, se je smejal kot cigan belemu kruhu.

»Pa sem spet nekoga skapral.«

»Inženirja?«

»Kajpak.«

»Ga daš nam?« je pristavil lonček predsednik komisije za štipendiranje, ki vodi kadrovske-socialno službo v Teli.

»Sam si ga poišči. V Ljubljani jih laže dobiš, kakor mi v Kranju.«

»Ja, vraga. Začetnika že, starega ga da pa ne.«

»Ze nisi zadosti spreten. Jaz sem jih v dveh letih in pol nabral štirideset.«

»Lej ga no! In vse obdržal v Kranju?«

Hvala lepa za takšno centralno kadrovske službo.

Ce bi mogla, bi sebe in svojo beleznico spremenila v mušico. Sobesednika

pako hitro odkrili in jo že korenito popravljate,« sem se potem popravila, da bi otopila ost očitka.

»Nikar nam tega ne očitajte,« me je nejevoljno zavrnil vodja kadrovske-socialne službe. »V elaboratu, ki smo ga pred dvema letoma predložili za kredit, smo predvideli tudi stroške za strokovno vzgojo, pa so nam postavko prečrtali. Za banko niso investicije v kadre enakovredne investicijam v objekte in proizvodne naprave. Odobrila nam je samo kredit za strokovno izpopolnjevanje v inozemstvu. To je menda po predpisih dovoljeno. Naj bi vse delavce poslali v tujino?«

Nisem mogla pritrditi, res/ne. Če bi mogla, bi tak predpis, ki spodbuja kadrovske špijonaže, postavila v naftalin. Da, če bi mogla...

Pogled čez naše meje

Proizvodna specializacija in avtomatizacija, ki sta v Iskri v polnem teku, zahtevata veliko inženirjev in tehnikov. Pojem veliko pa je zelo relativen. Za elektroindustrijo je malo, kar je za druge industrijske panoge morda dovolj ali celo preveč. Če primerjava abstrahira državne meje, pa se malo spremeni v neznanstvo.

»Dvestoosemdeset fakultetno izobraženih delavcev imate? Zelo dosti.«

»Sliši se lepo, toda v primerjavi z vsemi zaposlenimi jih je komaj dva cela, dva odstotka. Siemens in AEG jih imata deset odstotkov.«

»Imate prav, če ocenjujete število z mednarodnega vidika.«

Primož Zontar, novopečeni strojni inženir in dosednji štipendist »Iskre«, ima polno glavo učenosti, v praktično delo pa se šele uvaja

sta načela zanimive notranje probleme. Ker to ni bilo mogoče, sem se samo na videz globoko zatopila v ciklostirano poročilo o štipendiranju.

»Ne vodite pravilne politike osebnih dohodkov. Strokovnjake bolje plačajte, pa jih boste dobili. Vi pa nižjim po malem dodajate, pri vodilnih ljudeh pa skoparite.«

»Dopovej to centralnemu delavskemu svetu. Veš, s kakšno težavo sem dosegel, da smo odkupili tri stanovanja za vodilne? Pri nas pustimo vsakomur živeti, 25.000 dinarjev je že lani vsakdo zaslužil, trikrat več pa zlepa ne damo. Vidiš, tako smo ostali brez ekonomista. Šestočlanski kolektiv pa brez ekonomista...«

Nemara mi je ušel nasmeh, kajti neznano se je moja družba zavedela prisotnosti sedme sile in zaključila sporno debato z že znano pripombo:

Banka je banka

»Mislija sem, da se vi ne greste kadrovske špijonaže,« sem odvrnila rahlo razočarano. »Moč navade, kajne?«

»Moč potrebe.«

»Saj ne gori voda. 629 štipendistov imate...«

»Veliko jih je komaj začelo študirati. Mi pa strokovnjake že zdaj potrebujemo. Stare obrate smo modernizirali...«

»Hkrati z investicijskimi krediti za modernizacijo proizvodnje bi zaprosili še kredit za šolanje,« sem pripomnila vsevedno. »Pišemo in pišemo, da je treba hkrati investirati v stroje in ljudi, prime se pa malokoga. No ja, vi ste na-

Janez Brezar, kandidat za študij na strojni fakulteti, je vodja in dolgoletni mojster v delovni enoti, ki montira elemente za avtomacijo

»Z jugoslovanskega ga ne smemo. Veliko že izvažamo. V prihodnje bomo še več. Moramo se usposobiti za rivalstvo na svetovnem trgu. Spopad s Siemensom in AEG ni lahek.«

Velika resnica, ki je v marsikaterem podjetju še niso dojeli...

Neregistrirane samoodpovedi

Ta vsestranska priprava na mednarodno proizvodno rivalstvo terja veliko samoodpovedi. Poleg tega, da Iskra počasneje rešuje stanovanjsko vprašanje in stotere druge probleme življenjskih pogojev, zahteva od ljudi, da svoj prosti čas žrtvujejo za izobraževanje.

Ne mislim na tiste štipendiste, ki jih za zdaj samo štipendija veže na podjetje, ampak na množico tistih, ki delajo v združenih tovarnah in obenem študirajo. Kar veliko jih je: 220 v poklicnih šolah za odrasle, če bi imeli prostor, bi se jih letos vpisalo 550... Okoli 90 delavcev izredno obiskuje višje in visoke šole. Najboljšim med najboljšimi so tako odprli pot naprej. Kolektivi plačujejo zanje šolnino in jim dajejo pred izpiti po 3 do 18 dni izrednega plačanega dopusta. Ta čas drugi delajo zanje, pa se nad tem ne pritožujejo, kajti velikodušnost se jim bo rentirala.

»Ce vam jih ne bo kdo skapral,« sem podvomila naglas, ko je predsednik komisije za štipendiranje prekinil pripoved.

»Zoper to smo se zavarovali. Vsakdo

mora vsaj pet let ostati v »Iskri«, ko dokonča prvostopenjski študij.«

»Samo prvostopenjski?«

»Tako smo sklenili. Če bo kdo želel nadaljevati, bo lahko na lastno pest naprej študiral.«

»Brez vaše pomoči?«

»Solat smo poslali najsposobnejše; z osem do desetletno prakso. Težko bi jih dlje pogrešali. V izjemnih primerih, seveda... Sicer pa izrednih študij ni ravno prijeten. Požre nedelje, počitnice, družinsko življenje. Zdaj organiziramo pripravljalni tečaj za sprejem na strojno fakulteto. Kandidatov je trideset, vsi s pomanjkljivo predizobrazbo. Poleti se bodo na kvadrat potili.«

Znašli so se

Za bodoče Iskrine delavce je veliko bolje, v vato pa jih tudi ne zavijajo. Poseben oddelek, kjer delajo štirje uslužbenci, vodi nadzor nad njihovimi učnimi uspehi. Polletne in letne ocene odločajo o višini štipendije, ki znašajo v poklicnih šolah od 6500 do 9000 dinarjev, odvisno tudi od letnika, pri dijakihi srednjih strokovnih šol 8000 do 15.000 dinarjev, pri študentih pa malo več: 11.000 do 19.500 dinarjev.

Prvotni sklep, da dijaku z eno negativno oceno ob polletju ustavijo štipendijo, so toliko omilili, da ni denarno kaznovan, ampak samo moralno, medtem ko štipendistom z več negativnimi ocenami pismeno določijo rok, do kdaj morajo učni neuspeh popraviti.

Očividno srednješolci ne jemljejo resno te nevidne železne roke, kajti ob polletju jih je domala polovica cepnila. Študentje pa so bolj zreli in razsodni. Veliko jih ima prav dobre in celo odlične ocene.

»Od takšnih študentov si upravičeno veliko obetate v praksi.«

»Fakultete jim napolnijo glave samo s teorijo, ki bolj malo koristi, se pravi, lahko služi le za osnovo. Izšla jih pravzaprav tovarna.«

»V koliko letih pa?«

»Se pred diplomom. Absolvente takoj zaposlimo. Medtem ko pripravljajo diplomsko delo, že redno delajo.«

»Hočete reči, se redno uvajajo v praktično delo.«

»Da, točneje povedano. Zato nobenemu našemu diplomantu ni treba in ne bo treba zardeti, ko bo k svojemu primku pripisal kratico ing.«

Letos, na primer, bo Iskra praktično šolala okoli 90 novo pečenih absolventov. Pohvalno, ali ne?

V »Iskri« se s tem ne hvalijo. Kakor Damoklejev meč jim lebde pred očmi številke: evropsko povprečje visokih strokovnjakov v elektroindustriji je 10 %, oni pa jih imajo komaj 2,2 %, razen tega nimajo kje vzgojiti okoli 200 orodjarjev za nove tovarne, nimajo šolskih centrov za odrasle... nimajo dovolj denarja... nimajo...

Ob tolikšnih skrbih je samozadovoljstvo dovoljeno le med novinarskim intervjujem. Toda mar ni to porok, da bodo njihova prizadevanja kljub najrazličnejšim oviram uspešna?

Ovire bodo že premagali. Kolikor jih postavljajo zastareli predpisi, bi jih kakopak prei, če bi med drugimi kolektivi našli veliko posnemalcev. Toda za to je potrebna — jasnovidnost...

MARIOLA KORAL

Od delavca do inženirja morda vsakdo obiskovati tridnevni uvajalni tečaj, kjer se seznani s pravicami in dolžnostmi vseh članov »Iskrinega« kolektiva, pa tudi z redom in življenjem v tovarni

MOČNEJŠE GOSPODARSTVO — BOLJŠE BANČNIŠTVO

Razširjena reprodukcija je zavzela osrednje mesto v vseh razpravah o gospodarskem sistemu, ki so se odvijale zadnje mesece. Pripombe, mišljenja in sugestije, ki so prišle v teh razpravah do izraza, so bile povod za razgovor z Zoranom Žagarjem, generalnim direktorjem Jugoslovanske investicijske banke. Razgovor z njim, objavljen v svobodni interpretaciji, sta imela glavni urednik Ljubomir Veljković in urednik »Ekonomske politike« Dragiša Bošković.

EKONOMSKA POLITIKA: Nedavno je bil ukinjen zvezni fond za investicije in zdaj smo, po vsej verjetnosti, pred ukinitvijo republiških in lokalnih fondov. To je gotovo nov položaj za vse banke, posebno še za največjega finančnika v državi.

ŽAGAR: Naravno je, da se ukinkajo fondi za investicije. To je logičen korak v razvoju sistema finansiranja, v skladu z ukrepi, podvzetimi že predlansko leto. Od takrat so storjeni veliki napori, da se odgovornost za investiranje prenaša na poslovne partnerje, kjer je tudi njeno mesto, ne pa v politične in administrativne organe. Vse te razloge, med drugim, veste tudi sami.

EP: Pravite, da je bilo že v preteklih letih nekaj napravljenega, da bi se poboljšal sistem dolgoročnega kreditiranja. Ali to pomeni, da že imamo praktične rešitve, ki bodo olajšale izvedbo novega sistema?

ŽAGAR: Da! Za osnivanje investicijskih fondov je pomenilo korak naprej, korak dalje od proračunskega finansiranja. Vendar se s tem poslovni odnosi niso mogli do kraja razviti, ker je bil sistem, gledano v celoti, še nedograjen, bilo pa je tudi čutili močne vplive na banke. O sredstvih iz fondov je odločal tisti, ki je tudi planiral in ker je imel sredstva, to ni bilo samo planiranje, temveč neposredno odločevanje o investicijah. Važno je pri tem poudariti, da se je v tem razdobju le začel izkoriščati bančni mehanizem, ki je v investiranje vnašal poslovno odnose, a v zadnjem času se je pričel ukvarjati tudi s prelivanjem sredstev po bančnih metodah.

EP: Nekateri v takšnem zbiranju sredstev vidijo nove nevarnosti za pretirano krepitve bank in že govorijo o »bankokratiji«. Podatki letošnjega leta kažejo, da najhitreje rastejo investicije ravno iz teh sredstev.

ŽAGAR: Ugotovitev je točna, vendar je treba pri tem upoštevati, da so v primeri z drugimi ta sredstva še zelo skromna in da šele začenjamo s to prakso. Doslej nismo imeli sistema, ki bi omogočal prelivanje, zbiranje in vročanje sredstev preko drugih poslovnih aranžmajev; vendar so takšni poskusi bili. To pa je normalno in bi bilo treba udeležbo teh sredstev samo povečati. Če tako zbira sredstva, banka dobro odpre oči, kam jih bo naložila, kajti vrniti jih je treba tistemu, ki jih je posodil. Razumljivo je, da so tudi v tem meje in ne bi bilo prav, če bi banke zrastle v silo iznad gospodarstva. Vendar pa je to videti nevarno le v primeru, če gledamo s pozicij starega sistema.

EP: Bi s tem radi povedali, da bodo vzpostavljeni drugačni, prirodnejši odnosi, ko se spremeni udeležba gospodarskih organizacij v razdelitvi in bodo s tem podjetja sposobnejša, da finansirajo svoj razvoj.

ŽAGAR: Razumljivo. Kakšen interes bi imela banka, da se dogovarja z osromašenim, polspodobnim partnerjem? Ni stvar v tem, da se tukaj koncentrirajo tako velika sredstva, da bi bila beseda banke odločujoča. Po inerciji gledamo na investicije kot na nekaj, kar je odvisno od banke. No, to se bo menjalo: podjetje odloča o investiciji, a banka mu samo pomaga, da bo investicija, ki naj bi jo izvršilo v bodočnosti, ko bi z leta v leto zbiralo sredstva, lahko izvršilo takoj. Banka torej podpira koristne pobude, toda ne pojavlja se kot odločujoči faktor. Toda, v takem položaju je banka skupno s podjetjem odgovorna in tudi zaslužna za investicije. V tem pa je osnovni interes podjetja, da hrani in povečuje sredstva pri banki.

EP: To bi bil položaj, h kateremu težimo. Težava pa je v tem, da se krepitev bančnih sredstev ne odvija v novih, temveč v starih odnosih delitve in vam zato podjetje ni posebno močan ekonomski partner.

ŽAGAR: Strinjam se. Tudi z našega stališča je nujno, da pohitimo s spremembami sistema, o katerem razpravljamo in katere naj se zaključijo s krepitvijo udeležbe gospodarstva v razdelitvi. Brez tega bi hodili po starem, obnavljala bi se stara struktura in stare ambicije. Vsi mi izven gospodarstva smo nagnjeni k temu, da upiramo po-

gled na nove tovarne, a delovni kolektiv v to, kako bi maksimalno izkoristil že ustvarjene pogoje. Iz krepitve podjetij bodo izhajali novi in bolj poslovni odnosi v investicijah.

EP: Ali so že kakšni rezultati, ki bi nakazovali tako višjo kvaliteto investicij, za katere so bila sredstva zbrana v poslovnih odnosih med banko in gospodarstvom?

ŽAGAR: Navedel bom samo nekatere podatke iz naše banke. Ko nam je bilo preteklo leto omogočeno, da s poslovnimi aranžmaji povečamo devizna sredstva, smo se iz bančnih sredstev dogovorili za akcije, pretežno usmerjene v izvoz; ustvarili smo vrednost v višini 228 milijard dinarjev. Pri tem niso bila angažirana sredstva iz splošnega investicijskega fonda. Vrednost uvozne opreme za te projekte znaša 97 milijard, nove letne proizvodnje 204 milijarde, letnega izvoza 110 milijard, z neto deviznim učinkom 52 milijard dinarjev letno. V letu 1964 vlaga banka svoja sredstva predvsem tam, kjer je potrebno pospešiti izgradnjo, zaključiti že začete objekte, modernizirati staro industrijo itd. Menim, da je vse to treba vzeti v obzir, kadar razpravljamo, kaj stvarno pomenijo procesji prelivanja sredstev preko bank in preko poslovnih aranžmajev.

EP: Usmeritev na lastne sile očitno vsiljuje bankam tudi spremembe v stilu dela. Kaj od starega še prihaja v poštev: bodo konkurzi, na primer, tudi v bodoče ostali najpomembnejša oblika izbire najugodnejšega investitorja?

ŽAGAR: Delo te banke je, da sprejema in tudi daje iniciativo. Banka bo objavljala svojo politiko, da bi privlačila podjetja in ostale banke. Kako, na primer, spoznati, kdo je najboljši, če ne omogočimo tekmovanja? Imenujte ga konkurz ali ne, toda možnost za primerjanje je nujna.

EP: Da, vendar je slabost v tem, da gre to v valovih, da se ob vsakem razpisu začne masovno gibanje, kako bi po vsaki ceni prišli do sredstev.

ŽAGAR: Tem »valovom« se je mogoče ogniti in v tej smeri je možno osvežiti in izboljšati ves sistem. Nekaj smo na tem področju že napravili: predhodne študije, analize, parametri in računi o optimalnosti zmogljivosti — kadar so vgrajeni v elemente konkurza — omogočajo predhodni izbor in tako konkurz pripeljejo na izbiro najboljšega. V tem pogledu smo precej napredovali, obstoji pa tudi nekaj novih rešitev, ki bi jih lahko širše uporabljali. Sedaj,

na primer, pomagamo z našimi sredstvi modernizirati in povečevati zmogljivosti proizvodnje cementa. Ustvarja se konstrukcija finansiranja, v kateri daje banka domači industriji opreme do 50 % udeležbe, da bi se na licitacijah pri investitorjih pojavila tudi s kreditnimi ponudbami. Če v konkurenci z inozemskimi proizvajalci opreme dobimo ta posel, bo to zelo koristna izkušnja za bodoče podobne akcije. Razgovori o kooperaciji z inozemskimi podjetji prihajajo k zaključkom in je zato zanesljivo, da bodo težave s pomanjkanjem cementa kmalu odpravljene.

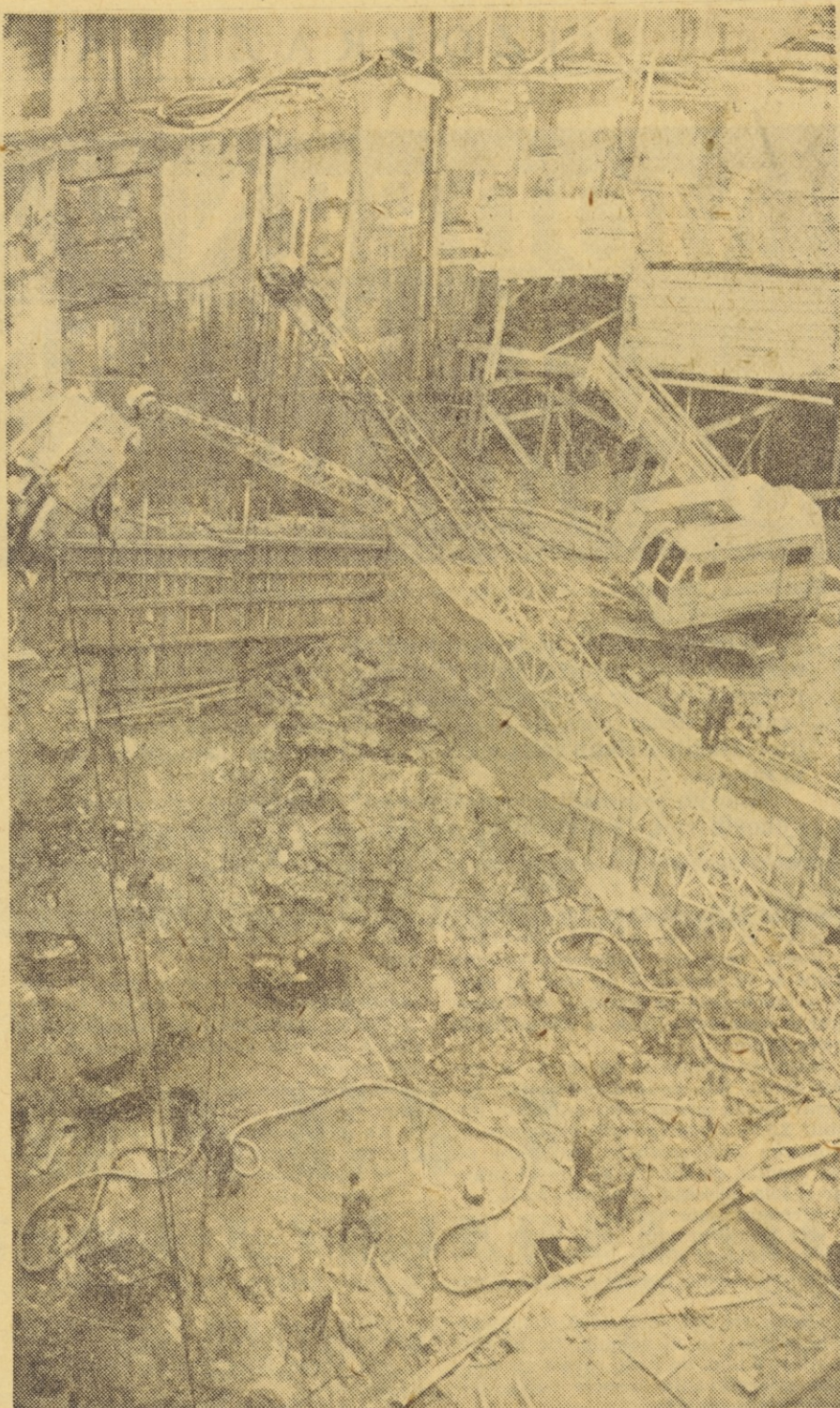
EP: Rešitve so videti resnično koristne. Vendar, ali bi se lahko banka v teh odnosih uspešneje vmešala in podprla specializacijo proizvajalcev kompletnih investicijskih objektov za izvoz? Na primer: v dolgoročnem planu je to osnovna možnost naše strojegradnje.

ŽAGAR: O tem razpravljamo že več kot leto dni in vse tako kaže, da smo na poti k sporazumu. Sedaj so proizvajalci opreme razdeljeni v dve skupini, ki zajemata po tri republike. Meje teh območij potemtakem niso problem, pač pa je vprašanje, ali se bomo sposobni bolje organizirati za nastopanje s kompletnimi ponudbami. Naš predlog je, da se v ta namen organiziramo v enotno, jugoslovansko združenje proizvajalcev opreme za kompletne objekte, a notraj tega združenja izvršimo specializacijo za elektrarne, cementarne itd. Banka bi bila prav tako lahko član tega združenja. Razumljivo, da ne z namerom, da upostavi monopol nad posameznim proizvajalcem, temveč da izgradimo pogoje, ki bi nam omogočali, da bi enakovredno konkurirali na tujih tržiščih. Nevzdržno je, da vsakdo, komur pade v glavo, začne proizvajati opremo, za katero je že v začetku jasno, da jutri ne bo več zanimiva ne po cenah, ne po kvaliteti niti po dobavnih rokih. Nesmiselno je združevanje po področjih, temveč je nujna specializacija proizvodnje. To je med drugim tudi važno stališče za usposobitev te industrije za investicijske gradnje v naši državi.

EP: Vidimo, da je ustvarjanje možnosti, da banke participirajo v deviznem učinku investicij, podkrepilo vlaganja v proizvodnjo, ki lahko svoje blago izvažajo. Vendar pri tem zaenkrat participirajo samo vaša in gospodarske banke republik. Ali ni to ovira, da se to delo hitreje ne razvija?

ŽAGAR: Seveda je. Nihče ni tako zainteresiran in odgovoren za uspeh kot je gospodarska organizacija. Zato bi kazalo brez odlašanja omogočiti, da v neto efektu teh poslov sodelujeta podjetje in komunalna banka. To bi omogočalo čvrstejšo povezovanje uvoza z izvozom. Kajti tisti, ki deloma živi od uvoza, bo izračunal, da mu je koristno sodelovati pri izvozu blaga tudi v primeru, če nekaj izgubi, a mu to omogoča, da preostalo proizvaja in proda doma. Poslovna banka bi pa izbirala aranžmaje, ki zagotavljajo maksimalni uspeh, ker je zainteresirana, da poveča svoj fond deviz.

EP: To je v redu, vendar kot sistem ne obeta mnogo, dokler se notranja potrošnja giblje na nivoju, ki omogoča, da

v državi prodajajo blago pod lažjimi pogoji, dokler izvoz vsaj v manjši meri ni zanimivejši od prodaje na domačem trgu.

ŽAGAR: Morebiti to ni perspektivno kot sistem, toda ni treba obupavati, da je kot dobre rešitve ni mogoče uporabljati daljše obdobje kot na prvi pogled kaže.

EP: Če zberemo vse, kar je bilo doslej povedanega o položaju, v katerem se je znašla banka po ukinitvi splošnega investicijskega fonda, lahko ugotovimo, da se razvijajo nove rešitve, ki bodo po vsej verjetnosti postale vse pomembnejše za delo banke. Vendar, ali je samo z ukinitvijo splošnega investicijskega in drugih fondov že vse rešeno, ali je treba še podvzeti kakšne mere?

ŽAGAR: Vse, razumljivo, še ni rešeno. Imamo nov položaj, v katerem je očitno zakon o bankah že zastarel, čeprav je bil sprejet šele pred dvema letoma. Nov položaj zahteva od bančnega kolektiva večjo odgovornost, toda vloga tega kolektiva je po zakonu samo v tem, da pripravlja predloge za odločitve. Pri tem bi kazalo poiskati nove rešitve, ki bi s polno odgovornostjo omogočale kolektivni banke tudi pravice, ki so predpostavka za takšno delo. Razumljivo, da morajo banke za svoje delo odgovarjati predstavniškim organom, toda obstoji obilo možnosti, da je poslovanje pod nadzorstvom brez vmešavanja v konkretne odločitve. Politiko banke je mogoče razbrati iz njene kreditne bilance, iz njene vsakodnevne aktivnosti, o kateri mora polagati račune. Na ta način je mogoče opaziti, ali ban-

ka raste v silo iznad gospodarstva, ali pa je to, kar mora biti: pomoč gospodarstvu, da lahko hitreje opravi delo, ki bi ga sicer tudi moralo opraviti.

EP: Kje pa je v tem mesto planiranja?

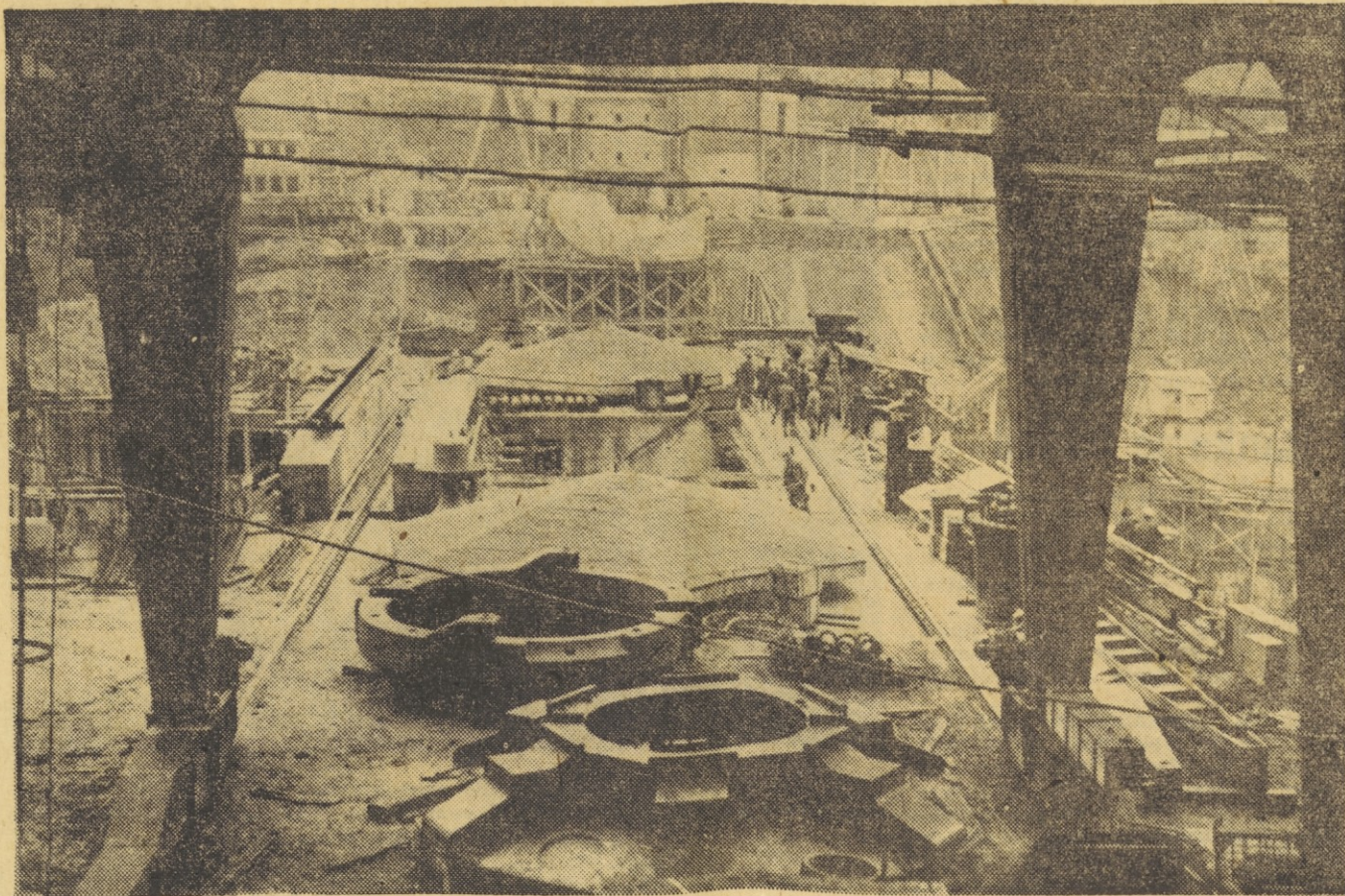
ŽAGAR: Plan je obveza tako za banko, kakor tudi za gospodarsko organizacijo. Kadar planiramo, mi pregledujemo svoje možnosti, ocenjujemo ambicije itd. Vendar banka ne more neposredno realizirati posamezna planska razmerja. Če na primer plan predvidi količinsko proizvodnjo jekla v zaključnem letu, je uresničitev enako odvisna od tega, ali se bo gospodarska organizacija, ki to blago proizvaja, odločila za investicije in nadaljnje razvijanje proizvodnje. Banka lahko to podpre, vendar je odločitev odvisna od konkretnih ekonomskih izračunov. No, če se pokaže, da se, na primer, vlaganja v barvasto metalurgijo, kjer imamo nesporne primerjalne prednosti, v danem trenutku in perspektivno bolj izplačajo, se utegne zgoditi, da bo plan presežen. Vendar, to se razume, nekatere stvari kot so energetika, infrastruktura itd. je treba zagotoviti v interesu celotnega gospodarstva. Prav tako lahko organi federacije vplivajo na usmeritev in ustvarjanje ugodnih pogojev za investicije v posamezna področja z regresiranjem, obrestmi in podobnim.

EP: Ali bo banka, zaradi trenutnega stanja, lahko kreditirala vlaganja, o katerih je že odločeno (elektrika, jeklo, kemija) če ji ne bodo več pritekala sredstva, zbrana na davkih.

ŽAGAR: Napravili smo bilanco teh obvez in možnosti do leta 1970. Z dodatnimi inozemskimi sredstvi in iz lastnih sredstev bi banka lahko kreditirala vlaganja v panoge, o katerih je že odločeno. S sredstvi, ki jih je mogoče pridobiti z istimi metodami, bi lahko realizirali večino investicij v bodočem sedemletnem razdobju.

EP: Da, pri tem pa vsekakor računate na odplačilo že danih kreditov. Toda v razpravi o gospodarskem sistemu so prišle do izraza zahteve za revizijo pogojev, pod katerimi so bili ti krediti odobreni. To se zahteva za panoge in teritorije. Argument je, da so bili krediti odobreni pod neugodnimi pogoji.

ŽAGAR: Naše stališče je, da je treba posojila vračati. Odstopanje od tega bi pomenilo spodkopavati najosnovnejše načelo, na katerem se gradi celoten sistem finansiranja. Hkrati pa bi s tem težko karkoli rešili. Roki, na katere je ta banka dala kredite, so očitno povoljni: 20—25 let. Če nekdo ne more vračati kreditov, je potrebno proučiti razloge in poiskati rešitve. Drugače, brez sistematičnih ukrepov, ki bi rešili probleme, zaradi katerih je nekdo postal nesposoben, da vrne dolgoročni kredit, zahteve za podaljšanjem odplačila bi se kasneje lahko samo ponavljale. Zaradi tega mislimo, da bi bilo potrebno odločno preiti na popravljanje položaja gospodarstva, predvsem pa naših partnerjev v energetiki in črni metalurgiji. S tem bi prišli do realnejše slike o ekonomičnosti proizvodnje, dobili bi osnovo za orientacijo v investicijski politiki, hkrati pa bi gospodarskim organizacijam omogočili, da sprejemajo investicijske odločitve.

Resolucija o smernicah za nadaljnji razvoj gospodarskega sistema

Zvezni in gospodarski zbor zvezne skupščine sta jo soglasno sprejela na skupnem zasedanju 20. maja 1964

Zvezni in gospodarski zbor zvezne skupščine sta na seji 16. in 17. aprila 1964 obravnavala probleme gospodarskega sistema in nadaljnega razvoja družbenega samoupravljanja ter ugotovila tole:

Dosedanji razvoj našega gospodarskega sistema je bil usmerjen v širjenje samoupravnih pravic neposrednih proizvajalcev in materialne osnove družbenega samoupravljanja. To se je pokazalo v izpopolnjevanju sistema delitve dohodka, v krepitvi neposrednih poslovnih odnosov med bankami in gospodarskimi organizacijami, v razširjeni reprodukciji in zunanjetrgovinskem poslovanju, v nadaljnjem razvoju bančnega in kreditnega sistema kakor tudi v začetnem prehodu delovnih organizacij družbenih služb in negospodarskih dejavnosti na samostojno razpolaganje z dohodkom.

Kljub velikim uspehom, ki smo jih dosegli doslej na tem področju, pa razvoj družbeno-ekonomskih odnosov zaostaja za potrebami, ki jih terjajo dosežena stopnja družbenega in gospodarskega razvoja. To zaostajanje se zlasti odraža na področju razširjene reprodukcije in zunanje trgovine, kjer se pomemben del dejavnosti še vedno odvija v odvisnosti od sklepov upravnih organov.

Neusklajeni medsebojni odnosi cen so z močno poudarjenimi administrativnimi odločitvami spravili posamezne gospodarske grupacije v neenakopraven položaj, otežkočajo bolj dosledno uveljavljanje načela delitve po delu ter vplivajo na sposobnost proizvajalcev za

prosto in razširjeno reprodukcijo. To je terjalo tudi visoko stopnjo intervencije federacije v obliki regresov, premij ipd., in zaradi tega visoka, v bistvu davčna zajemanja sredstev gospodarskih organizacij. Vse to otežuje nadaljnji razvoj družbenega samoupravljanja, povečanje proizvodnje in produktivnosti dela. To zaostajanje se kaže tudi v nestalnosti virov in dohodkov in neadekvatnih administrativnih metodah financiranja družbenih služb, zlasti na nezadostno razvitih področjih, s čimer je med drugim pogojeno relativno počasno razvijanje samoupravljanja v družbenih službah.

Spričo teh ugotovitev kakor tudi ugotovljenih slabosti v sistemu, in ker imamo za nadaljnjo graditev in izpopolnjevanje gospodarskega sistema na načelih ustave ustrezne pogoje, in spričo potreb, da damo delovnim organizacijam, družbeno-političnim skupnostim in drugim nosilcem gospodarske in družbene dejavnosti jasnejšo orientacijo v pogledu družbeno-ekonomskih pogojev razvoja v naslednjem obdobju, tako pri sestavljanju planov družbenega in gospodarskega razvoja kakor tudi v tekoči dejavnosti, zvezni in gospodarski zbor menita, da je treba nadaljnje delo na področju gospodarskega sistema usmeriti v naslednjih smereh:

I. Sprememba v delitvi v korist delovnih organizacij in osebnih dohodkov

Pospešiti proces nadaljnega razvoja gospodarskega sistema v smeri čvrstje naslonitve pri uveljavljanju politike družbenega in gospodarskega razvoja na delovne organizacije in druge samoupravne organe;

s spremembo v globalni razdelitvi razpoložljivih družbenih sredstev v korist delovnih organizacij;

s povečanjem deleža osebnih dohodkov v nacionalnem dohodku.

Zvezni izvršni svet, organi državne uprave in skupščinski odbori bodo uveljavljali oziroma predlagali takšne ukrepe, ki bodo zagotovili, da bo proces sprememb v instrumentih gospodarskega

II. Delovne organizacije naj postanejo tudi glavni nosilci razširjene reprodukcije

Da bi učinkoviteje uporabili sredstva za razširjeno družbene reprodukcije, in odstranjevali slabosti, ki so se pokazale doslej na tem področju, ter upoštevajoč načelo, da so sredstva, namenjena za razširitev materialne osnove dela, družbenega sredstva, s katerimi delovne organizacije razpolagajo samostojno v skladu z družbenimi plani in po načelih enotnega kreditnega sistema, je treba v nadaljnjem razvoju sistema razširjene reprodukcije storiti naslednje:

1. Delovne organizacije v gospodarstvu in družbenih dejavnostih kot neposredni nosilci gospodarskega in družbenega razvoja morajo postati tudi glavni nosilci razširjene reprodukcije. V ta namen je treba v nadaljnjem razvoju našega gospodarskega sistema zagotoviti delovnim organizacijam, da samostojno razpolagajo s sredstvi družbene reprodukcije, sorazmerno z njihovim deležem v pridobivanju teh sredstev in da samostojno sprejemajo investicijske sklepe v skladu z družbenimi plani in po pogojih enotnega kreditnega sistema. Da bi to dosegli, je treba odpraviti prispevek iz dohodka gospodarskih organizacij kakor tudi prispevek družbenim investicijskim skladom ob uveljavljanju ustreznih ukrepov za usklajevanje odnosov v cenah.

Te ukrepe naj spremljajo tudi ustrezne spremembe drugih instrumentov delitve skupnega dohodka in dohodka delovnih organizacij, predvsem davka na promet, obresti na poslovni sklad in kredite ter spremembe v deviznem sistemu. Ob prehodu na uveljavljanje teh ukrepov je treba posebej proučiti tudi razlike v pogojih gospodarjenja, ki so nastale pri posameznih gospodarskih skupinah zaradi različnih pogojev pridobivanja investicijskih sredstev, neustreznih pogojev kredita in izgubljene amortizacije, kakor tudi možnost za njihovo odstranjevanje.

Razširjena reprodukcija na takšnih osnovah ustvarja ugodne pogoje in bo terjala razvijanje integracijskih procesov v gospodarstvu ter različne oblike združevanja in mobilnosti sredstev v skladu z interesi samih delovnih organizacij. Z družbenimi plani, instrumenti gospodarskega sistema in organizacijsko bančno-kreditnega sistema je treba zagotoviti koncentracijo in usmerjanje sredstev kakor tudi gibanje investicij

ga sistema potekal v nakazanih smereh. Pri tem je v uveljavljanju teh ukrepov zlasti važno vzporedno in usklajeno urejanje raznih problemov na področju politike in sistema cen ter delitve, sistema razširjene reprodukcije in zunanje trgovine, kreditnega in bančnega sistema ter financiranja družbeno-političnih skupnosti in družbenih služb.

V ta namen je treba pospešiti usklajanje z načeli ustave, zakonov, s katerimi so urejena vprašanja s področja gospodarskega sistema in materialni položaj delovnih organizacij, družbeno-političnih skupnosti in družbenih služb, da bi omogočili nadaljnji razvoj samoupravljanja in delitve po delu.

v skladu s splošnimi interesi skupnosti, določenimi v družbenih planih.

2. Z odpravo splošnega investicijskega sklada in prenosom njegovih sredstev na ustrezne poslovne banke smo storili nadaljnji korak k zbolšanju sistema financiranja razširjene reprodukcije.

Za nadaljnji razvoj tega sistema je treba odpraviti druge družbene investicijske sklade v njihovi sedanjih funkciji in obliki. V tej zvezi je treba prilagoditi metode planskega urejanja uporabe teh sredstev, da bi zagotovili pogoje za njihovo kar največje izkoriščanje v skladu z družbenimi plani.

Družbeno-politične skupnosti, oproščene neposrednega razdeljevanja družbenih sredstev reprodukcije, naj se v skladu s svojimi, v ustavi določenimi funkcijami, usmerijo predvsem na urejanje splošnega režima uporabe teh sredstev, na ustvarjanje potrebnih pogojev za razširjeno reprodukcijo, na usmerjanje in usklajanje gospodarskega razvoja z družbenimi plani in na uveljavljanje ukrepov, potrebnih za njihovo uresničitev.

3. V nadaljnjem razvoju bančnega sistema je treba krepiti poslovno samostojnost bank, njihovo materialno zainteresiranost in odgovornost za plasma družbenih sredstev reprodukcije ter njihovo mobilizacijo in aktivizacijo. Na teh osnovah je treba zboljšati organizacijo in poslovanje bank, oblike upravljanja bank in sistem družbene kontrole nad njihovim delom, v skladu s tem pa urediti njihove odnose z organi samoupravljanja družbeno-političnih skupnosti in delovnih organizacij. Z vsemi temi spremembami je treba doseči, da bodo banke z razvijanjem poslovnih odnosov z gospodarskimi organizacijami postale enakopravni gospodarski partnerji in pomemben faktor v uveljavljanju politike razširjene reprodukcije. V tej zvezi je treba ustvariti enotne pogoje kreditnega sistema, metode usmerjanja investicij in instrumente kreditne politike ter zagotoviti takšno funkcijo narodne banke, da bo z ekonomskimi ukrepi vplivala na celotni obtok sredstev družbene reprodukcije in čimbolj stabilna gibanja v gospodarstvu.

4. Sprememba sistema cen, odnosov cen in odprava davčnih oblik zajemanja dohodka gospodarskih organizacij, omogoča delovnim organizacijam, da samostojno uveljavljajo politiko širjenja

proizvodnje, večanja osebne potrošnje in družbenega standarda, postavljene v družbenih planih po svojih specifičnih pogojih in potrebah. To hkrati nalaga

tudi ustrezne spremembe v sistemu in metodologiji planiranja kakor tudi v oblikah in metodah neposrednih družbenih intervencij v gospodarstvu.

III. K solidnejšim osnovam za dolgoročnejšo politiko cen

S proučevanjem obstoječih neskladnosti v cenah kot osnovnem vzroku neizenačenih pogojev dela in pridobivanja dohodka med gospodarskimi skupinami smo prišli do sklepa, da je treba ustvariti solidnejše osnove za dolgoročnejšo politiko cen in za njihovo prilagajevanje novim odnosom v delitvi. Pri tem je treba imeti pred očmi:

1. V razvijanju sistema in metod premiranja omogočiti, da bomo vnaprej spoznali smeri in težnje v razvoju medsebojnih odnosov osnovnih kategorij proizvodnje in potrošnje kakor tudi njihov vpliv na formiranje cen.

V sistemu delitve dohodka je treba zagotoviti stabilnost instrumentov, ki vplivajo na formiranje ravni in strukture kupne moči.

S kreditno politiko usklajati plačila sposobno povpraševanje s težnjami v gibanju ravni in strukture proizvodnje ter posameznih kategorij potrošnje.

Na teh osnovah se nadalje sproščati delovanje tržnih zakonov, kar bi prispevalo k boljšemu medsebojnemu prilagajevanju proizvodnje in potrošnje, odstranjevanju obstoječih disproporcij v cenah ter materialnih in strukturalnih neuskladenosti. Vse to pa bi pospešilo rast gospodarstva in vplivalo na večjo ekonomičnost v gospodarjenju.

2. Z ustrezno politiko razpolaganja z dohodkom naj delovne organizacije in družbeno-politične skupnosti ustvarijo dovolj širok prostor za samostojno prilagajanje delovnih organizacij spremembam, ki nastajajo na domačem in

tujih trgih ter v gospodarskih odnosih nasploh. K stabilnejšim odnosom in gibanjem cen bi lahko prispevale tudi razne oblike združevanja delovnih organizacij in poslovnega sodelovanja na dolgoročnih osnovah.

3. S spremembami v odnosih cen spremeniti položaj tistih področij in skupin gospodarstva, ki pri sedanjih cenah ne morejo normalno opravljati svoje dejavnosti. Pri tem je treba zlasti upoštevati ustrezne spremembe cen v kmetijstvu in gozdarstvu, v posameznih skupinah bazične industrije in energije, prometa in stanovanjsko-komunalnega gospodarstva.

Z usklajanjem odnosov v cenah prispevati k ustvaritvi pogojev, da bomo regrese, premije, razne olajšave in podobno omejili na smotne okvire kot sredstva planskega usmerjanja.

4. Vzporedno s spremembami v sistemu cen je treba spremeniti tudi družbeno kontrolo cen, tako da bomo opustili administrativno določanje cen, zlasti plafoniranje in »zamrzovanje cen« kakor tudi z nadaljnjim izpopolnjevanjem evidence in družbene kontrole nad cenami na podlagi predhodnih obvestil. V zvezi s tem je treba poiskati objektivna merila za družbeno intervencijo in kontrolo cen in temu prilagoditi organizacijo ustreznih organov za cene.

5. Z nadaljnjimi študijami nadaljevati proučevanje in ugotavljanje zakonitosti, ki vladajo v formiranju cen, kakor tudi zakonitosti njihovega delovanja v našem gospodarskem sistemu.

IV. Močnejše usposabljanje delovnih organizacij za vključevanje v zunanjetrgovinsko menjavo

V zvezi s predvidenimi spremembami v gospodarskem sistemu je treba v tekočih poslih osvoboditi zunanjetrgovinsko menjavo kot del procesa družbene reprodukcije neposrednega vmešavanja izvršno-političnih in upravnih organov. V ta namen je treba:

1. S povečanjem sredstev delovnih organizacij in bolj uskladenimi odnosi v cenah krepiti njihovo sposobnost prilagajanja pogojem svetovnega trga. V zvezi s tem širše razvijati poslovne odnose nad bankami in gospodarskimi organizacijami oziroma njihovimi združenji. Hkrati v nadaljnjem razvoju sistema delitve deviz, izpopolnjevati povečevanje uvoza in razpolaganje z devizami z zahtevami izvoza.

2. Zagotoviti usklajanje odnosov domačih in tujih cen tako, da bo to spodbujalo izvoz s povečanim konkurenčnim sposobnostmi, pospeševanjem proizvodnje in produktivnosti dela in ki bo na drugi strani zagotovilo racionalen uvoz in njegov vpliv na razvoj visoko-produktivne in za konkurenco sposobne domače proizvodnje.

3. Organizacijo zunanje trgovine izpopolnjevati z bolj neposrednim vključevanjem proizvodnih podjetij v zunanjetrgovinsko poslovanje, z zboljšanjem organizacijskih oblik in metod poslovanja pa zagotoviti celoten interes jugoslovanskega gospodarstva in njegovo polno uveljavljanje v ekonomskih odnosih s tujino.

V. Krepitev materialnega položaja delovnih organizacij, družbenih služb in družbenopolitičnih skupnosti

Za nadaljnje razvijanje in krepitev družbenega samoupravljanja v družbenih službah in družbeno-političnih skupnostih in za uveljavljanje ustavnih načel, za njihov delež v doseženi vrednosti družbenega proizvoda je potrebno:

1. Utrditi materialni in družbeni položaj delovnih skupnosti v družbenih službah kot faktorja družbenega in gospodarskega razvoja. Planiranje in financiranje teh služb nenehoma usklajati z gospodarskim razvojem kot komponento razvoja proizvodnih sil, produktivnosti dela, osebnega standarda in razvoja družbenega samoupravljanja. Tako naj uspešno razvijanje družbenih služb skladno s potrebami družbe postane ena glavnih funkcij družbeno-političnih skupnosti.

2. Zagotoviti stalne viře dohodkov za zadovoljevanje potreb v družbeno-političnih skupnostih in nadalje krepiti njihovo samostojnost v razpolaganju s sredstvi. Glavni viri dohodkov družbeno-političnih skupnosti naj bodo različne oblike prispevkov iz osebnih dohodkov občanov.

Podvzeti ustrezne ukrepe, s katerimi bomo v družbenih službah pospešili razvoj samoupravljanja, in zagotoviti, da bodo s svojim delom pridobivale sredstva, potrebna za njihovo dejavnost in razvoj. V tem smislu je treba precizirati odnose med družbeno-političnimi skupnostmi in družbenimi službami z zagotovitvijo stalnih virov dohodkov družbenim službam v odvisnosti od potreb in od naraščanja družbenih sredstev. Sredstva za delo in razvijanje dejavnosti tistih družbenih služb, ki so z ustavo ali statuti družbeno-političnih skupnosti določene kot njihova obveznost, je treba zagotavljati iz sredstev ustreznih družbeno-političnih skupnosti.

4. V financiranju potreb družbenih služb zagotoviti stalno določene viře dohodkov. Ustvarjati pogoje, da bodo

darskih organizacijah v nezadostno razvitih področjih in predložiti ustrezne ukrepe.

2. Da bi zagotovili dohodek za nerazvita področja, ki iz rednih virov ne bodo mogla v zadostni meri zadovoljevati svojih potreb, je treba izgraditi sistem financiranja, s katerim bodo zagotovljeni stalni viri dodatnih sredstev, in kriterije za njihovo formiranje, toda v skladu z ustavnimi določbami o zagotovitvi sredstev za delo družbeno-političnih skupnosti in družbenih služb v nezadostno razvitih področjih.

VII. Družbene rezerve – pogoj za stabilna gospodarska gibanja

Glede na ugotovitev, da je obstoj družbenih rezerv nujen pogoj za stabilna gospodarska gibanja, zbora menita, da je potrebno:

1. Sistematično zbirati rezerve pri delovnih organizacijah in družbeno-političnih skupnostih, posebej pa materialne in devizne rezerve pri federaciji. Temu prilagajevati tudi zunanjetrgovinsko menjavo. V tej zvezi je treba mehanizem zbiranja in uporabe rezerv na smotrni način povezati s kreditnim mehanizmom, da bi postale učinkovito sredstvo v razvoju proizvodnje in intervencij na trgu ter vplivale na bolj stabilna gibanja v gospodarstvu.

2. Izpopolnjevati poslovanje sklada skupnih rezerv kot sklada rizika in solidarnosti gospodarskih organizacij, sredstva tega sklada pa razen kritja izgub v večji meri uporabljati tudi za sanacijo gospodarskih organizacij.

VIII. Sinhronizirano uveljavljanje smernic

1. Uveljavljanja navedenih osnovnih smernic za nadaljnji razvoj našega gospodarskega sistema se je treba lotiti sinhronizirano, da bi se prehod izvršil v kar najbolj ugodnih pogojih za gospodarstvo.

2. Problemi prehoda in postopnosti v uveljavljanju posameznih ukrepov morajo biti predmet posebnega proučevanja vseh organov in institucij, ki se ukvarjajo s tem.

3. Konkretno odločitve in ukrepi za uveljavljanje sprememb v odnosih delitve nacionalnega dohodka in delitve sredstev družbeno-političnih skupnosti so bistvenega pomena za sestavljanje sedemletnega plana, ki naj v osnutkih pridejo do polnega izraza.

IX. Nadaljnje urejanje problemov gospodarskega sistema

Zvezna skupščina sklene, da se delo za nadaljnje urejanje problemov gospodarskega sistema pospeši, v skladu s to resolucijo pa čimprej pripravijo predlogi za ustrezne ukrepe s področja:

sistema razširjene reprodukcije, posebej financiranja investicij; financiranje družbeno-političnih skupnosti in družbenih služb; odnosov cen in sistema družbene kontrole nad cenami; delitve skupnega dohodka in dohodka delovnih organizacij (vštevši sistem obresti, davka na promet itd.); intervencije federacije v gospodarstvu; bančnega in kreditnega sistema; zunanjetrgovinskega in deviznega sistema;

financiranja nerazvitih področij; družbenih rezerv; sistema in metodologije planiranja.

Pri obravnavanju vseh teh problemov proučiti vse predloge o problemih s posameznih področij gospodarskega sistema, sproženih na skupni seji zveznega in gospodarskega zbora. Pri tem dati prednost proučevanju problemov, ki se nanašajo na kmetijstvo in gozdarstvo, promet in stanovanjsko-komunalno gospodarstvo.

Zvezna skupščina naroča zveznemu izvršnemu svetu, skupščinskimi odborom in organom državne uprave, naj zagotovijo učinkovito obravnavanje problemov, navedenih v tej resoluciji in čimprej predložijo skupščini ustrezne ukrepe. Zvezni zavod za gospodarsko planiranje bo vzel v tej resoluciji našeta gledišča kot osnovo za sestavljanje sedemletnega plana in odločanje določenih proporcij razvoja. Zvezni izvršni svet naj upošteva v tej resoluciji navedena gledišča pri uveljavljanju ukrepov v tekoči gospodarski politiki, da bi v nadaljnjem gibanju gospodarstva zagotovili uveljavljanje postavk te resolucije. Zvezna skupščina hkrati opozarja na potrebo po stalni permanentni dejavnosti vseh nosilcev gospodarskega in družbenega razvoja v konkretnem proučevanju postavljenih problemov.

Na dnevnem redu: VOLITVE V DELAVSKE SVETE

• ZASAVJE:

Na volitve dobro prepravljeni

Na volitve novih samoupravnih organov se v vseh štirih zasavskih občinah skrbno pripravljajo. V maju so bile skoraj v vseh sindikalnih podružnicah pokongresne konference, na katerih so razpravljali o sklepih V. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije in o pripravi na volitve v nove samoupravne organe.

Sindikalne organizacije v vseh štirih zasavskih občinah so skupaj z ostalimi družbeno-političnimi organizacijami v zadnjem času uspele, da se je začelo z intenzivnim proučevanjem gospodarskih problemov znotraj delovnih organizacij. Večina teh problemov so v kolektivih temeljito proučili in hkrati s tem iskali tudi možnosti za boljše izkoriščanje proizvodnih sredstev in sredstev, ki jih ustvarijo delovne organizacije. Na konferencah sindikalnih organizacij v Trbovljah, Hrastniku, Zagorju ob Savi in Litiji so se zavzeli še za preusmeritev investicijske politike, in sicer na način, da se naj sredstva vlagajo v naložbe v osebno potrošnjo in za izboljšanje življenjske ravni delovnega človeka. Člani sindikalnih organizacij iz Zasavja namreč enoglasno menijo, da bo boljše izkoriščanje proizvodnih zmogljivosti pogojilo tudi uvajanje skrajšanega delovnega časa, prispelo pa bo tudi k hitrejši odpravi najnižjih osebnih dohodkov.

Na zadnjih konferencah sindikalnih organizacij v Zasavju so posvetili posebno del razprav tudi programom delavskih svetov. Poudarjeno je bilo, da naj bi zaključki razprav v zvezi z izkoriščanjem ustvarjenih sredstev, izpopolnjevanjem sistemov nagrajevanja po delu in nadaljnjim izpopolnjevanjem notranje zakonodaje zagotovili našli mesto v programih dela novih delavskih svetov, in sicer zraven drugih aktualnih nalog, ki sta jih začrtala občni zbor republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo in V. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije.

V Zasavju so v pripravi na volitve novih samoupravnih organov posvetili posebno skrb kadrovske politiki. V organe samoupravljanja so predlagali vrsto proizvajalcev, ki bodo pogumno načelniki probleme in ki bodo delovali kot člani samoupravnega organa v kolektivu kot celoti. Za kandidate za člane novih samoupravnih organov je bilo predlaganih tudi precej takih proizvajalcev, ki imajo družbeno-politični in ekonomski posluh za težnje proizvajalcev. Sicer so pa v Zasavju pri kandidiranju za nove člane samoupravnih organov pazili, da bodo zastopane sorazmerno tudi vse vrste proizvajalcev.

V zvezi z volitvami novih samoupravnih organov poudarjajo v Zasavju še naslednje: novi statuti delovnih organizacij so v Zasavju v večini primerov že sprejeti. Zdaj pa bo treba prilagoditi ostale akte statutom, vendar bo treba pri tem paziti, da ne bodo v delovnih organizacijah spreminjali samo uvodne določbe starih aktov, pač pa je treba doseči, da bodo samoupravni akti izhajali iz določb novih statutih delovnih organizacij.

V večini delovnih organizacij v Zasavju so v teh dneh že tudi razpisali volitve novih samoupravnih organov. Računati je, da bodo povsod opravili volitve do 16. junija, v večjih delovnih organizacijah pa jih bodo opravili že v začetku junija.

• KZ SVEČINA:

Novi združni svet bo štel 31 članov

Tudi združni svet kmetijske zadruge Svečina je na svojem zadnjem zasedanju razpisal volitve v nove organe upravljanja, ki jih bodo izvedli v nedeljo, 14. junija letos. Kot so sklenili, bo novi združni svet štel v prihodnji mandatni dobi 31 članov. Od tega števila bo v združnem svetu 16 kmetov zadružnikov, ki sodelujejo z zadrugo, in 15 članov delovnega kolektiva zadruge. Do tega ključa so prišli na podlagi bruto proizvoda kmetov zadružnikov, ki pogodbeno sodelujejo z zadrugo, in kolektiva zadruge. Na tem zasedanju pa so imenovali tudi centralno volilno komisijo in komisijo za sestavo volilnega imenika. V teh dneh pa so pričeli tudi s predvolilnimi sestanki. Najprej se je sestel politični aktiv, nato pa so na sestanku volilnih upravičencev razpravljali o kandidatih za novi združni svet ter se pogovorili o perspektivnem razvoju kraja in o najbolj perečih vprašanih kmetijske proizvodnje v letošnjem letu na tem področju.

Z. L.

Lepo urejene izložbe so najboljša reklama — ali pa se vsi tega vedno tudi zavedamo?

Foto: M. Sparovec

• POSTOJNA:

Skupna odgovorna skrb in naloga

Na področju postojnske kome nimate zavidljivih pogojev šolstva. V samem mestu Postojna obiskuje osemletko preko 1200 učencev, ki so porazdeljeni po 36 razredih v 23 učilnicah. Te pa so v treh stavbah, in sicer: na centralni šoli, na gimnaziji in v gozdarski šoli. Pouk je tako nedvomno in negibno združen z določenimi težavami in problemi. Za sedaj teče pouk še v dveh izmenah, kaže pa, da bo potrebno prihodnje šolsko leto uvesti še tretjo izmeno.

Stavba osnovne šole je v slabem stanju. Nekatere učilnice so močno vlažne. Telovadnica pa je problem zase. Njena površina znaša 220 m², uporablja pa jo preko 1700 učencev osemletke in gimnazije.

Gimnazija je pred pro-

blemom verifikacije. Spremenjen sistem šolstva predvideva oz. predpisuje verifikacijo. Za njo pa je potrebno v najkrajšem času izpolniti potrebne pogoje. Predvsem bo nujno potrebno stavbo dograditi, sezidati telovadnico in urediti laboratorije in učilnice. Objektivne okoliščine resno naročajo izpolnitev pogojev in le tako zagotavljajo obstoj gimnazije.

Potrebna denarna sredstva za gradnjo prve faze del teh objektov predstavljajo vsoto 80 milijonov dinarjev. Ker se v letošnjem letu tudi nadaljuje izgradnja osnovne šole v Pivki, za kar bo potrebnih še nadaljnjih 70 milijonov, je občinska skupnost pred problemom formiranja sredstev v višini 150 milijonov dinarjev. Predlog družbenega plana predvideva, naj bi se ta sklad formalno s 70 milijoni najetega kredita, s 60 milijoni, ki naj bi jih prispevale gospodarske organizacije, 20 milio-

nov pa naj bi šlo iz šolskega sklada.

Pred gospodarske organizacije se postavlja resno vprašanje: ali bodo voljne in sposobne združiti sredstva v tolikšni višini. Gimnazijo sicer obiskujejo dijaki iz postojnske, ilirsko-bistriške, sezanske in cerkniške kome. Moralna in materialna dolžnost vseh bi bila sodelovati pri formiranju sklada. Gimnazija je nujno potrebno obdržati, obdržala pa se bo le z verifikacijo. Zato bo potrebno v gospodarskih organizacijah sklade skupne porabe nekoliko skrajšati za druge potrebe in jih nameniti v to prepotrebno in daljnosežno investicijo.

BA

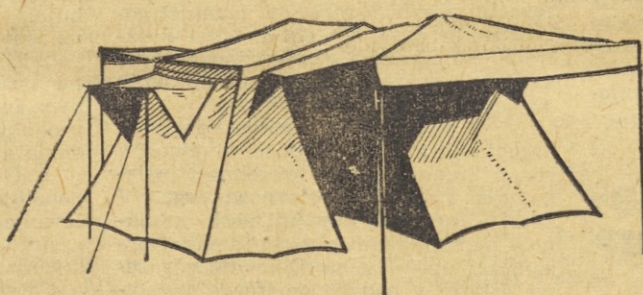
• SLATINA RADENCI:

V zdravilišču iz leta v leto več gostov

Zdravilišče Slatina Radenci obiskuje iz leta v leto vedno več domačih in tujih turistov. Ze sam podatek, da je letos v Radenci celotno dvakrat več tujih gostov, kot lani v istem času, saj je trenutno nad 100 tujcev, ki so prišli bodisi na zdravljenje ali na letovanje, nam dovolj zgovorno pove, da bo čimprej potrebno nekaj ukreniti za povečanje zmogljivosti tega slovitega zdravilišča. Z otvoritvijo sanatorija se bo sicer stanje mnogo izboljšalo, ne bo pa še v celoti rešilo problema. Zato gradijo tudi novo restavracijo z vrstno stare restavracije »Pošta«; to bodo pozneje podrl, saj bo nova sodobno urejena. Prav gotovo pa bo velikega pomena tudi novo kegljišče, ki bo zgrajeno tik ob novi restavraciji in bo nudilo gostom in izletnikom razvedrilo.

Vse to bo veljalo okrog 160 milijonov dinarjev in bo predvidoma gotovo šele nekoliko do meseca novembra. V tej sezoni še torej ne bo služilo svojemu namenu, bodo pa zato prihodnje leto pričakali mnogo bolj pripravljeni kot letos.

F. M.

Največ sonca in zraka se boste naužili, če boste dopust preživeli pod šotrom

INDUPLATI JARŠE izdeluje kvalitetne šotore v 6 tipiziranih izvedbah

IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASOPISOV DELOVNIH

NAŠE DELO

Gospodarstvu 340 milijard

KOLIČEVO, MAJA — V »Ekonomske politiki« je bil v številki 630—631 objavljen članek pod gornjim naslovom. V članku pisec ugotavlja, da je splošno prepričanje, da sredstva, s katerimi razpolaga gospodarstvo, niso zadostna, v nekaterih primerih pa ne zadostajo niti za enostavno reprodukcijo. Na podlagi tega pričanja zaključuje, da se mora udeležba gospodarstva v razdelitvi neto produkta povečati. V tej zvezi pisec ugotavlja, da

so že storjeni določeni koraki kot na primer: ukinjen je bil rudniški prispevek, prispevek od izrednih dohodkov itd. vendar s tem niso dosegli zaželenih rezultatov, temveč je bilo z zvišanjem davčnih in carinskih stopenj, kakor tudi z obveznim vpisom posojila za zvezo, gospodarstvo spet v istem položaju kot prej. Ker se položaj gospodarstva ni spremenil, je predloženo, da se ukine prispevek iz dohodka in pa prispevek družbenim investicijskim skladom. Rezultat teh dveh ukinitvev oziroma sprememb naj bi zagotovil večjo udeležbo gospodarstva v neto produktu.

Na kratko pogledimo delitev neto produkta med gospodarskimi organizacijami in družbeno skupnostjo v industriji v letih 1962 in 1963.

	Delitev neto produkta v %		
	skupaj	za družb. skupnost	za podjetje
Leto 1962			
Industrija SFRJ	100,0	60,5	39,5
Industrija papirja	100,0	70,9	29,1
Količevo	100,0	74,1	25,9
Leto 1963			
Industrija SFRJ	100,0	60,0	40,0
Industrija papirja	100,0	69,7	30,3
Količevo	100,0	70,1	29,9

Delitvena razmerja nam kažejo, da je industrija papirja visoko akumulativna panoga naše industrije in da poleg znanih sredstev, ki jih ustvarja za osebne dohodke in lastne

sklade, daje tudi velika sredstva družbeni skupnosti.

Medtem ko je leta 1963 celotna jugoslovanska industrija od doseženega neto produkta dala družbeni skupnosti 60 %,

je v industriji papirja ta odstotek za isto leto 69,7. Več so dale le tri panoge industrije in to: tobačna industrija, industrija nafte in pa gumarska industrija, za osemnajst panog industrije pa je bila ta delitev precej ugodna.

Naše podjetje je v letu 1963 doseglo 2808 milijonov neto produkta, od katerega je odpadlo zaradi visokih stopenj davka na promet proizvodov, na družbeno skupnost 1968 milijonov, podjetju pa je ostalo za osebne dohodke in sklade 840 milijonov dinarjev. Od skupnega neto produkta je torej za naše podjetje v letu 1963 odpadlo na družbeno skupnost 70,1 %, na sredstva podjetja pa 29,9 %.

Ze pri razporeditvi sredstev podjetja po zaključnem računu za leto 1963 smo kljub ugodnim rezultatom ugotavljali, da imamo znatne potrebe po objektih družbenega standarda, da bodo potrebna v obstoječi tovarni precejšnja sredstva za manjše rekonstrukcije, mehanizacijo, avtomatizacijo in podobno in končno ugotovili, da nam vsa razpoložljiva sredstva skladov z amortizacijo vred ne zadostajo, da bi pokrili vse predvidene investicijske izdatke v obstoječi tovarni.

Znano je, da v našem podjetju pripravljamo investicijski elaborat za novi kartonski stroj

s kapaciteto 24.000 ton letno, novo lesobrusilnico s kapaciteto 15.000 ton letno, rekonstrukcijo kalorične centrale, trafo postaje, transportnega omrežja in drugega, kar nam vse skupaj da približno 10 milijard dinarjev investicijskih sredstev. Pri obstoječih merilih delitve neto produkta med družbeno skupnostjo in gospodarskimi organizacijami in ob stalnem (in ne majhnem) porastu nabavnih cen naših surovin in materialov ter ob zabetoniranih prodajnih cenah naših izdelkov lahko z vsro resnostjo postavimo vprašanje »Od kod sredstva?«

Odgovor na to vprašanje je možen le v najetju dolgoročnih kreditov, ki bi nas v kasnejših letih obremenjevali z visokimi anuitetami ali pa v spremembi delitvenih razmerij neto produkta. No, in ker že obstaja predlog, da se ukine prispevek iz dohodka in pa prispevek družbenim investicijskim skladom in se na ta način dajo gospodarskim organizacijam večja sredstva za njihovo razširjeno reprodukcijo, pogledimo, kaj to dvoje pomeni.

S sprostitvijo sredstev v korist gospodarskih organizacij bi odpadlo na industrijo SFRJ od doseženega neto produkta 52,7 % (v letu 1963 je odpadlo 40 %) na industrijo papirja pa 43,8 % (v letu 1963 je odpadlo 40 %), meni, da bi pri neizpremenjenih cenah in neizpremenjenih

drugih pogojih gospodarjenja ostalo industriji približno 204 milijarde več sredstev.

Za naše podjetje bi bila ra-

čunica, na podlagi doseženih rezultatov in pogojev, ki so veljali v lanskem letu, delitev za leto 1963 naslednja:

	Delitev neto produkta		
	za družb. skupnost	za podjetje	skupaj
Delitev neto produkta v %	70,1	29,9	100,0
Delitev neto produkta v 000 din	1.967.611	840.624	2.808.235
Prispevek iz dohodka	-181.231	+181.231	—
Prispevek od izrednega dohodka	-99.020	+99.020	—
Prispevek družb. invest. skladom	-98.117	+98.117	—

Nova delitev v 000 din	1.589.243	1.218.992	2.808.235
Nova delitev v %	56,6	43,4	100,0

Iz gornjega izračuna vidimo, da bi podjetju, če bi bili sprejeti predlogi, glede oprostitve prispevka iz dohodka in prispevka družbenim investicijskim skladom, ostalo 43,4 % neto produkta nasproti 29,9 %, kolikor nam je ostalo v letu 1963. S tem, da bi bila podjetja oproščena gornjih prispevkov, bi našemu podjetju ostal celoten prispevek iz dohodka v znesku 181.231.000 din, prispevek od izrednega dohodka v znesku 99.020.000 din in pa prispevek družbenim investicijskim skladom v znesku 98.117.000 din. Na ta način bi se sredstva podjetja po zaključnem računu za leto 1963 povečala od lanih 840.624.000 din na 1.218.992.000 din. Praksa nam dokazuje, da bi se spričo nenehne naraščanja nabavnih cen

sredstva podjetja sicer občutno zmanjšala, vendar bi obravnane spremembe povzročile, da bi lahko parirali naraščanje cen, obenem pa nam bi še ostala znatna sredstva za sklade.

Ce se zopet povrnemo na lanske letošnje rezultate oziroma čisti dohodek in na predvidene spremembe, ki nam dajo 378.368.000 din novih sredstev za podjetje, potem bi s sredstvi skladov iz lanske letošnje delitve, ki znašajo 224.362.000 din in letno amortizacijo v znesku 165.759.000 din razpolagali letno s 768.489.000 din. To pa nam bi v precejšnji meri izboljšalo položaj tako glede družbenega standarda kot novega investiranja. Na ta način bi imeli solidno osnovo za postavitev in za odplačilo novih — projektnih kapacitet.

-di

• ELEKTROPRENOS • DIVAČA:

Drevo s suhimi vejami

Drevesu s suhimi vejami je precej podobno samoupravljanje pri podjetju Elektroprenos. Naj to zadevo malo opišem.

Kmalu po ustanovitvi podjetja leta 1958. je prišel takratni direktor do ideje, da bi ustanovili »obratne svete«, ti naj bi imeli posvetovalni značaj in bi z nasveti pomagali obratovodjem in DS. Elektroprenos obsega področje cele Slovenije in ima štiri prenosne obrate, poleg tega pa še: obrat Službe zvez, obrat ELKOV v Laškem in Upravo podjetja v Ljubljani. Kmalu po ustanovitvi obratnih svetov so družbeno-politične organizacije ugotovile, da bi morali biti ti organi voljeni na isti način kakor vsi organi upravljanja ter da jim moramo dati ustrezno mesto v samoupravljanju. Zato je DS 1. 1959 razpisal nove volitve v samoupravne organe v podjetju — vsak obrat in upra-

ločbe. Z ozirom na to, da poskusno obratujemo s skrajšanim delovnim časom (42-urni teden), je to za podjetje dokaj slaba legitimacija.

2. Naš inženir, ki je bil na enoletni specializaciji v ZDA, se je vrnil v podjetje v začetku februarja letos. Več kot dva meseca je čakal na pisalno mizo in stol. Sicer ni nič hudega, usedel se je pač za mizo tistega, ki je bil tisti dan na službenem potovanju. Hujše je to, da ta inženir še danes nima specializaciji ustreznega delovnega mesta. Pripomniti je še treba, da ni padel kot z neba, ampak, da je decembra lani iz ZDA pisмено sporočil podjetju, kdaj se vrne. Vse kaže, da centralne organe upravljanja kdo ve kako ne zaima, koliko in kakšno znanje si je pridobil na tej specializaciji, ter kako to znanje čim koristneje uporabiti v našem podjetju.

3. Ker se obratovodstvo obrata Divača ni strinjalo s sklepom obratne komisije za dodeljevanje stanovanj, je zadeva šla v obravnavo direktno na UO podjetja, čeprav je to komisijo imenoval ODS. Na tem mestu ne mislim razpravljati, če je bil sklep UO pravičen ali ne, gre pa za dejstvo, da je ODS ostal peto kolo. Predsednik ODS to opravičuje s tem (ta je edini predstavnik v UO iz obrata Divača), da se je s člani ODS pred sejo upravnega odbora o zadevi posvetoval. Moje mnenje je (mislim, da imam prav), da vsi organi samoupravljanja odločajo in sklepajo le na svojih sejah. Posvetovanje za vogali še ne pomeni sklep določenega organa. Predsednik stanovanske komisije je na predvolilnem zborovanju povedal, da se je s sklepom komisije strinjal celoten kolektiv. Ko pa je pozval člane kolektiva, da to še enkrat potrdijo, je bila v dvorani popolna tišina. To mi poleg drugega vsiljuje bojazen, da se volivci našega kolektiva še ne upajo javno izraziti svoje mnenje.

Pred nedavnim je CDS sprejel statut podjetja, kjer ponovno stoji, da morajo obrati, odnosno ODS dobiti določene materialne samostojnosti. Upam, da bodo smernice kongresa ZSJ tudi pripomogle, da se realizira želja kolektivov Elektroprenosa, ki je stara že tri leta.

Na koncu naj se dotaknem še enega problema:

Vse od leta 1958, ko je bil sprejet nov zakon o organizaciji elektrogospodarstva, je čutili kritike, da ta zakon ne ustreza. Res je, popolnoma se strinjam z zveznim poslancem tov. Kreftom, ki pravi, da kolektivi v elektrogospodarstvu nimajo vseh tistih samoupravnih pravic, kakor jih imajo kolektivi v ostalih panogah gospodarstva. Zdi se, da pa imajo prav tudi tisti, ki pravijo, da elektrogospodarstvo ne potrebuje posebnega zakona o organizaciji elektrogospodarstva, temveč, da je potrebno urediti ekonomske odnose med posameznimi vejami tehnološkega procesa v tej panogi dejavnosti ter istočasno urediti ekonomske odnose elektrogospodarskih podjetij nasproti družbi. Te probleme pa bomo morali reševati le od spodaj navzgor in ne čakati križem rok, kaj nam bo prinesel nov zakon, kajti verjetno so ne le v Elektroprenosu zadeve, ki bi se daleboljšati tudi v sedanjih pogojih organizacije. A. K.

V tovarni pohištva v Trbovljah imajo res marljivega vratarja. Poleg ostalih opravil redno vsak dan tudi kuha topli obrok za delavce podjetja. Ker v tovarni nimajo svoje kuhinje, si je iznajdljivi vratar-kuhar, pripravil svojo kuhinjo kar v vratarnici.

Foto: M. Sparovec

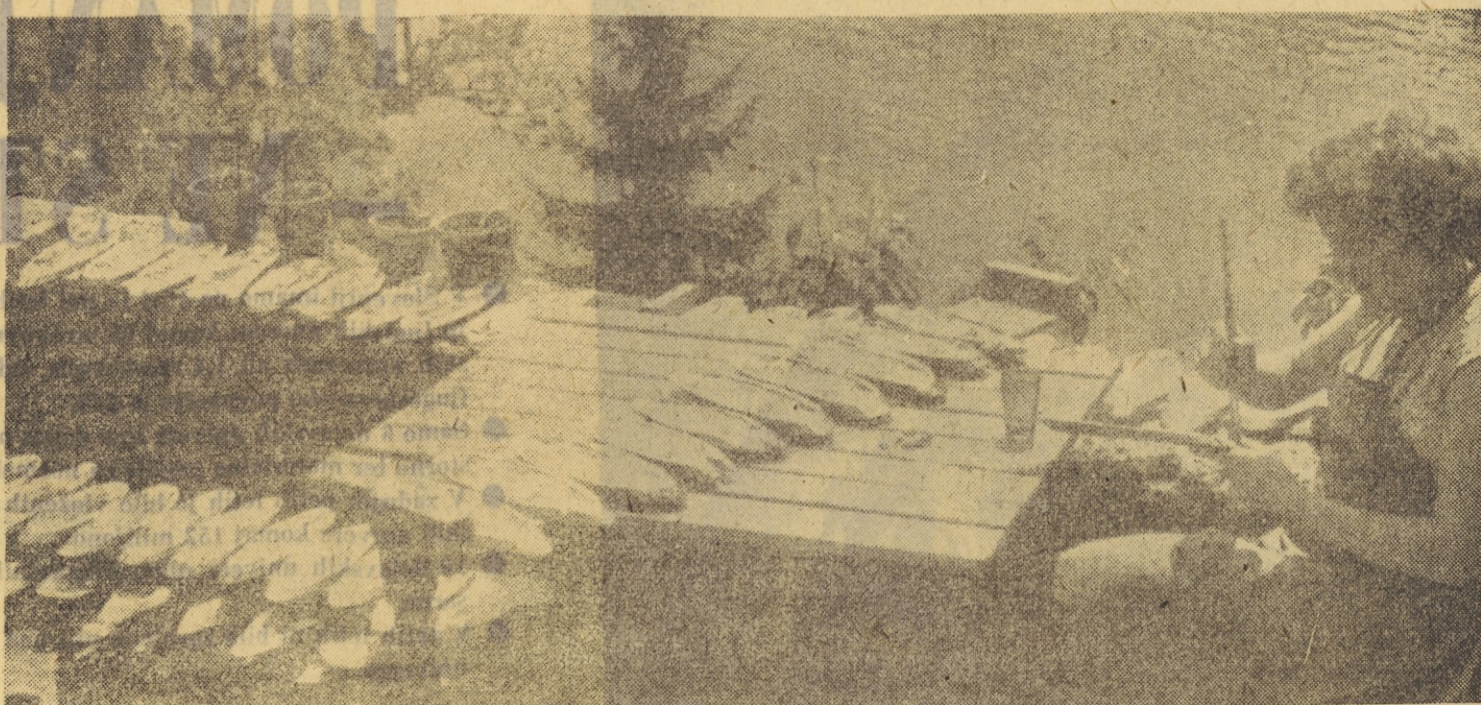
va podjetja je izvolil svoj obratni DS in določeno število predstavnikov v centralni DS.

Novo izvoljeni ODS so dobili tudi svoj poslovnik. Po tem poslovniku so lahko o vseh mogočih stvareh razpravljali in svetovali, o nobeni bistveni stvari pa niso bili pristojni odločati — skratka bili so zopet posvetovalni organi.

Leta 1961 je CDS na pobudo družbeno-političnih organizacij v podjetju sprejel sklep, da postanejo dotedanji obrati za naprej ekonomske enote. Po tem sklepu naj bi na EE razdelili vsa tista materialna sredstva, ki jih je možno razdeliti. Uprava podjetja je bila zadolžena, da pripravi vse izračune in potrebno dokumentacijo za prehod na EE. S tem aktom smo hoteli ODS obogatiti z materialno bazo, da bi se sploh lahko imenovali delavski sveti, ker bi v okviru z zaupanimi jim materialnimi sredstvi samostojno odločali. S tem bi se člani ODS čutili dejansko upravljalce, kar bi istočasno pomenilo razširjanje kroga samoupravljalcev in krepijo človekovo osebnost kot proizvajalca, ki istočasno upravlja s sredstvi za proizvodnjo. Ideja je bila pozitivna, ravno tako tudi sklep CDS. Na žalost pa se ta sklep CDS ni nikoli uresničil. Res je tudi, da so bile družbeno-politične organizacije v podjetju pri zahtevah, da se ta sklep izvede v življenje, nekoliko pasivne. Res je tudi to, da se v upravi podjetja ni rodilo ničesar, kar bi omogočilo prehod na EE. Zakaj ni uprava podjetja na tem področju storila ničesar, mi še danes ni jasno. Res je le to, da so ODS še danes suhe veje centralnih organov upravljanja. Ostali so posvetovalni organi brez kakršnihkoli samostojnosti pri odločanju o trošenju teh ali onih materialnih sredstev, največkrat pa se jih niti za nasvet ne vpraša. Zaradi tega je razumljivo, da so ODS postali bolj ali manj pasivni. Tako klima pa je seveda ugodna za tehnokratizem ali celo samovoljo.

V podkrepitev gornjega naj navedem nekaj primerov:

1. Na izredni konferenci OO ZK obrata Divača smo imeli priliko slišati, da je obratovodstvo »prezrl«, da mora vprašati organe upravljanja, če se lahko gradi daljnovod iz investicijskih sredstev tudi v nadurnem času. Ravno tako niso bile za nadurno delo napisane potrebne od-

Izdelovanje raznih spominkov je postalo v zadnjem času kar donosna obrt. Škoda le, da v večini primerov izdelki niso kaj več kot le manjvredni kič

• LITIJA:

Zadovoljiva industrijska proizvodnja

V industrijskih delovnih organizacijah na področju litijske občine poteka letošnja proizvodnja povsem zadovoljivo. V primerjavi z lanskoletnimi dosežki je proizvodnja za razdobje januar—april 1964 kar za 23,4 % večja. Fakturirana realizacija se je od lani povečala za 30,8 % in je za 1,2 odstotka nad letošnjimi predvidevanji. V aprilu se je pa izboljšala tudi plačana realizacija, saj je bilo doseženo ob koncu meseca že 34,1 % letnega plana; v primerjavi z lanskim letom pa je plačana realizacija večja za 35,9 %.

Med delovnimi organizacijami je rekorden dosežek zabeležila Predilnica, ki je do konca aprila realizirala 42,1 % letnega plana fizičnega obsega proizvodnje. Lesna industrija je dosegla v prvih štirih mesecih 39,1 % fizičnega obsega industrijske proizvodnje, Kresniška industrija apna 33,2 %, Industrija usnja Smartno 29 %; poslovnata enota Litija Rudnikov svinca in topilnice Mežica pa je precej pod planskimi predvidevanji.

Do konca aprila so industrijske delovne organizacije s področja litijske občine izvozile za 396.547 dolarjev izdelkov, s čimer so dosegle že 36 % letnega plana izvoza. Predilnica Litija je z izvozom izdelkov v vrednosti 187.123 dolarjev dosegla že 74,2 % letnega plana izvoza.

-k-

• »ISKRA« SEMIČ:

Skrbno naložene investicije se bogato obrestujejo

Delovni kolektiv Tovarne kondenzatorjev »Iskra« v Semiču se zaveda, da je njihov nadaljnji razvoj možen le ob skrbnih investicijskih naložbah. Prav zato so se preteklo leto odločili za zgraditev posebne industrijske hale in nabavo nove strojne opreme. Po dosedaj predvidenem računu bodo investicijske naložbe znašale nekaj nad 400 milijonov din. Prav te naložbe in ostala prizadevanja kolektiva pa bodo omogočile, da se bo vrednost proizvodnje v letoš-

njem letu povečala tako, da bo znašala okoli dve milijardi, kar pomeni povečanje za okoli 700 milijonov dinarjev v primerjavi s preteklim letom. Podrobne razprave po posameznih enotah tega 400 članskega delovnega kolektiva so pokazale, da bo potrebno vzporedno z vsemi ostalimi prizadevanji v okviru proizvodnje vložiti več skrbi za gradnjo stanovanj, teh jim zelo primanjkuje. Vzporedno s povečanim izkoriščanjem že obstoječih naprav, menijo, da bodo uspeli preiti na 42-urni delovni teden. Sprejeti statut pa je rešil marsikateri problem odnosov s centralnimi organi in tako upajo, da bodo v prihodnje dosegli še večje uspehe.

—vd

V tovarni »KIK« v Ilirski Bistrici so pred dvema letoma kupili staro lokomotivo in jo preuredili tako, da jim je vse doslej služila namesto parnega kotla. Pretekli teden pa so v sklopu rekonstrukcije tovarne postavili tudi nove parne kotle in sedaj je moral stari železniški veteran odstopiti mesto sodobnejšim napravam.

Foto: M. Sparovec

• PTUJ:

Strokovnjaki so razpravljali o razvoju kmetijstva

V zadnjem času je bilo v mariborskem okraju več raznih posvetovanj, konferenc in občinskih zborov s področja kmetijstva. Tako je tudi društvo kmetijskih inženirjev in tehnikov v

Ptuju pred nedavnim imelo svoj občni zbor, na katerem so najprej analizirali naloge, ki jih določa sedemletni program razvoja kmetijstva v mariborskem okraju. Prav tako so med drugimi razpravljali tudi o problemih investiranja, živinoreje in o pomanjkljivi mehanizaciji v kmetijstvu ter še o nekaterih aktualnih vprašanjih. Danes razpolagajo kmetijske organizacije v okraju le z 12,5 % obdelovalnih površin, medtem ko bi po sedemletnem programu razvoja kmetijstva razpolagale že z 32, to je približno 41.000 ha. Toda čeprav razpolagajo za sedaj še s tako majhnimi površinami, pa proizvajajo več kot dve petini vseh tržnih predme-

• MARIBOR:

Zaradi pomanjkljivih varnostnih naprav v lanskem letu 1117 nesreč

Pred dnevi so imeli v Mariboru posvetovanje oziroma konferenco o problematiki higiensko tehničnega varstva v kmetijskih organizacijah mariborskega okraja.

Navzoči so se seznanili s problematiko HTV službe v gospodarskih organizacijah tega okraja, predvsem v panogi kmetijstva. Sodeč po razpravi in pa analizi tako okrajne in republiške in občinskih inšpekcij niso kdo ve kaj ugodni rezultati v tem pogledu. Vse občine mariborskega okraja namreč še nimajo organiziranih inšpekcijskih služb, kar nedvomno slabo vpliva tudi glede na pomoč in določeno kontrolo pri gospodarskih organizacijah.

Poudarili so, da je za važnost proizvodnje na prvem mestu človek, ki mora biti primerno zavarovan, poučen in na splošno zaščiten pred vsemi vplivi in pa morebitnimi nevarnostmi. Brez ekonomije pa tudi humanosti ter urejevanja teh zadev ni dobre proizvodnje.

Glede sanitarij in ureditve delovnih pogojev v mariborskem okraju kmetijske organizacije še niso storile kdo ve kaj za zaposlene delavce. Med drugim tudi ni v dovoljni meri uresničeno seznanjanje zaposlenih o varnosti pri delu. Pomanjkljive varnostne naprave pri kmetijskih strojih, elektikli, jaskih in traktorjih, kakor tudi pri raznih kombajnih povzročajo stalne nesreče pri delu. Tovarne, ki izdelujejo kmetijske stroje in priključke ter kombajne, ne dajejo proizvajalcem kmetijstva dovolj atestov niti pravnih garancij, da je stroj uporaben. Dogaja se, da inšpektorji za delo za novo nabavljene stroje ne izdajajo dovoljenj za obratovanje, ker pridejo včasih s pomanjkljivimi zaščitnimi napravami za delavce. Taki so primeri pri kombajnih, silažnih in drugih strojih, cisternah za gorivo itd.

Še vedno je zaskrbljujoče stanje zabeleženih nesreč pri delu v delovnih organizacijah mariborskega okraja, katerih je bilo v letu 1961 1324, v letu 1962 1553 in v letu 1963 1117. Vse to pa kvarno vpliva na realizacijo planskih nalog na eni strani, na drugi pa na izdatke socialnega zavarovanja in skratka na standard delovnih ljudi.

Vse to nam narekuje, da bo nujno pristopiti k organizaciji HTV služb, nastavitvi varnostnih tehnikov, predvsem v večjih kmetijskih organizacijah (kombinatih in kmetijskih združenjih), kot je KIK Pomurka, VZK Ljutomer, KG Gornja Radgona, Jeruzalem — Ormož in druge. Dolej imajo namreč varnostne tehnike le v mariborskem in ptujem kombinatu.

Na konferenci so sklenili, da bodo do 30. junija t.l. v vseh delovnih organizacijah sprejeli potrebne pravilnike o HTV in vzpostavili službo za varnost zaposlenih. Kmetijske organizacije pa pričakujejo tudi več pomoči od inšpekcijskih služb in drugih organov v merilu občinskih skupščin.

S. F.

Tudi njim gre po največkrat zahvala, da šoferji brez okvar varno vozijo

Foto: M. Sparovec

POMANJKANJE DEJANJ — NE STALIŠČ

- V Sloveniji imamo po štiri in pol letih obstoja Zveze delavskih in ljudskih univerz komaj 86 strokovnih delavcev na 62 delavskih univerzah ali 1,4 strokovnih sodelavcev na eno ustanovo (jugoslovansko povprečje je 3,3).
- Samo 6 delavskih univerz ima danes osnovne kadrovske in storne ter materialne pogoje za normalno delo.
- V zadnjih petih letih je bilo vloženih v materialno bazo delavskih univerz komaj 152 milijonov.
- 10 delavskih univerz nima nikakršnih prostorov, 23 pa le pisarne.
- V petih letih ni bila zgrajena niti ena novogradnja za delavsko univerzo.

V programu ZKJ je zapisano, da je »sistem izobraževanja odraslih nujna dopolnitev in razširitev rednega šolskega sistema«. Marsikomu bi bilo koristno priporočiti, da si znova osveži stališča iz programa ZKJ in prebere iz njega posamezna poglavja, ne nazadnje poglavje o prosveti, znanosti in kulturi. Tako bi spoznal, da preneka teža ne izvira iz POMANJKANJA STALIŠČ, temveč iz POMANJKANJA DEJANJ, da bi že sprejeta stališča uresničili. (Ivo Tavčar)

Za III. skupščino Zveze delavskih in ljudskih univerz Slovenije (odslej se bo imenovala Zveza delavskih univerz, ker ljudskih univerz praktično ni več), ki je bila danes teden v Mariboru, je značilna ostrina kritike na račun naše družbene sredine, ki vse prepočasno ustvarja pogoje za uveljavitev delavskih univerz kot sestavnega dela našega izobraževalnega sistema. Zgornje besede iz uvodnega referata tovariša Iva Tavčarja, dosedanjega predsednika

Zveze, to lepo ilustrirajo. Po štirih in pol letih, odkar Zveza obstaja, danes res ni treba več iskati izhodišč in opravičila za obstoj delavskih univerz. Njihov nadaljnji razvoj pa se je vkljub temu znašel pod velikim vprašajem, saj že dve leti in več ugotavljamo, da delavske univerze oziroma njihovo praktično delo stagnira, da se ob vsakem republiškem ali ožjem posvetovanju najdemo pred istimi problemi in težavami. Od spoznanja, kje so zavore, nismo prišli dalj od besed, ki jih sicer širokorsno razpisavamo (toda, ali res vedno tudi na pravem mestu?), malokje pa temu slede dejanja, ki bi praktično odpravila težave in odprla delavskim univerzam širša obzorja.

ša sredina resnično stremi k temu, da dobi samoupravljanje polno vsebino, da postane človek subjekt politike v komuni in delovni organizaciji. Kajti enotnost izobraževanja, prakse upravljanja in političnega dela lahko razvijajo prav delavske univerze, a da je nadaljnjemu razvoju samoupravljanja ta enotnost potrebna, menda ni treba posebej poudarjati. Vsi, zlasti pa DU same, bi se morali zavedati, da je tudi sistem rotacije tisti, ki terja od slehernika izpopolnjevanje v družbeno-ekonomskem znanju. Brez tega spoznanja zlasti med ljudmi, ki dejajo na DU, se vedno obstaja nevarnost, da se bodo univerze spremenile v propagandni servis političnih vodstev ali pa v navadne prosvetne ustanove. Obe težnji sta danes še živi, kar pa je seveda zopet pogojeno tudi v slabi kadrovske zasledbi DU.

Vsebinska, programi in metode dela so seveda bistveno vprašanje pri vsem tem. In tudi to je odvisno od kadra. Zlasti družbeno izobraževanje, ki je temeljna naloga DU, še močno zaostaja, tako po razširjenosti, kot po svoji učinkovitosti. Se vedno vse preveč razlagamo načela, splošno znana stališča, kot pa analiziramo konkretne razmere in poslušamo stališča samoupravljalcev. Njihove potrebe po znanju ne iščemo vzporedno z odkrivanjem razmer, v katerih žive in delajo. Vse to pa seveda bolj malo spodbuja ljudi k razmišljanju, analiziranju lastnih razmer in k spreminjanju le-teh.

Tehnicizem, do katerega smo vse premalo kritični

Ob kritiko lastnih slabosti, ki ovirajo boljše uspehe pri družbenem izobraževanju, pa sodi tudi kritika nekaterih zunanjih činiteljev. Tehnicizem znotraj delovnih organizacij, ki obravnava človeka le kot dodatek stroju; zastarel politični aktivizem, obremenjen s propagandizmom in tehnicizmom, kajti tudi ta obravnava človeka včasih kot predmet politike; oba v bistvu podcenjujeta človeka, zato je značilno, da tehnokrati ločujejo strokovno izobraževanje od družbenega, sicer pa tudi ne dajo sredstev niti za eno niti za drugo. Vsekakor je tudi v takšni mentaliteti treba iskati vzrokov, da ostajamo kar naprej le pri besedah in da je bilo — kot primer — v zadnjih petih letih vloženega v materialno bazo delavskih univerz komaj 152 milijonov din, to je letno komaj 30 milijonov oziroma pol milijona komaj na eno ustanovo.

V vseh teh letih ni bila zgrajena niti ena novogradnja za to področje, čeprav dela danes 10 delavskih univerz brez slehernega lastnega prostora, 23 jih ima le pisarno, le 6 zopet pa ima zagotovljene najosnovnejše delovne pogoje. Kdo ob takih pogojih upa verjeti v nadaljnjo rast obsega in kvalitete dela DU? Ali ne bi bilo mogoče ob stotinah milijard, ki jih letno investiramo, odriniti vsaj nekaj desetina odstotka za te prepotrebne prostore? Naložbe gospodarskih organizacij v »negospodarske« namene ne bi smele postati preizkušnja. Toda žal je treba ugotoviti, da so pred tremi leti v te namene gospodarske organizacije dale še 25% od vseh naložb, lani pa za »negospodarske« naložbe komaj še 12%.

O tem, kako pomemben instrument samoupravljanja bi morale postati delavske univerze, je pred kratkim pravljala tudi ideološka komisija CK ZKS na razširjenem sestanku s predstavniki teh ustanov in političnega življenja. Zato upravičeno lahko pričakujemo s strani političnih organizacij učinkovitejšo podporo, ki naj bi omogočila, da od besed preidemo k dejanjem tudi na tem področju.

Razprava na skupščini je bila zelo živahna. V njej so iznašali posamezniki predvsem vsebinsko problematiko izobraževanja, saj je bilo glede materialnih težav uvodoma povedano pravzaprav vse. Obravnavali so problem pomoči DU izrednim študentom na višjih šolah, ocenjevali odnos družbeno izobraževanje — delovna organizacija, opozarjali na problem celovitosti izobraževanja odraslih, navajali rezultate prvih poskusov zajetja kmečke mladine v pošolski izobraževalni sistem, predlagali so izdelavo perspektivne mreže DU, dogovor o minimalnih zahtevah za obstoj DU, terjali izdelavo profila upraviteljev DU in odločitve o tem, kje se bodo le-ti šolali, obsodili so nekatere idejne tendence, ki se zoperstavljajo normalni rasti delavskih univerz, opozarjali na nekater statistične podatke o izobrazbi Slovencev, ki nam morajo služiti kot nadaljnja orientacija pri izobraževanju odraslih, govorili so o estetsko-humanistični vzgoji, nagradjevanju po uspehu dela na DU itd. K tem razpravam se bomo še povrnili. Naj ob koncu povem še to, da so na Skupščini sprejeli tudi nov statut Zveze in za novo predsednico izvolili tovariško Tilko Blaha.

S. G.

Število strokovnih kadrov bi morali vsaj potrojiti

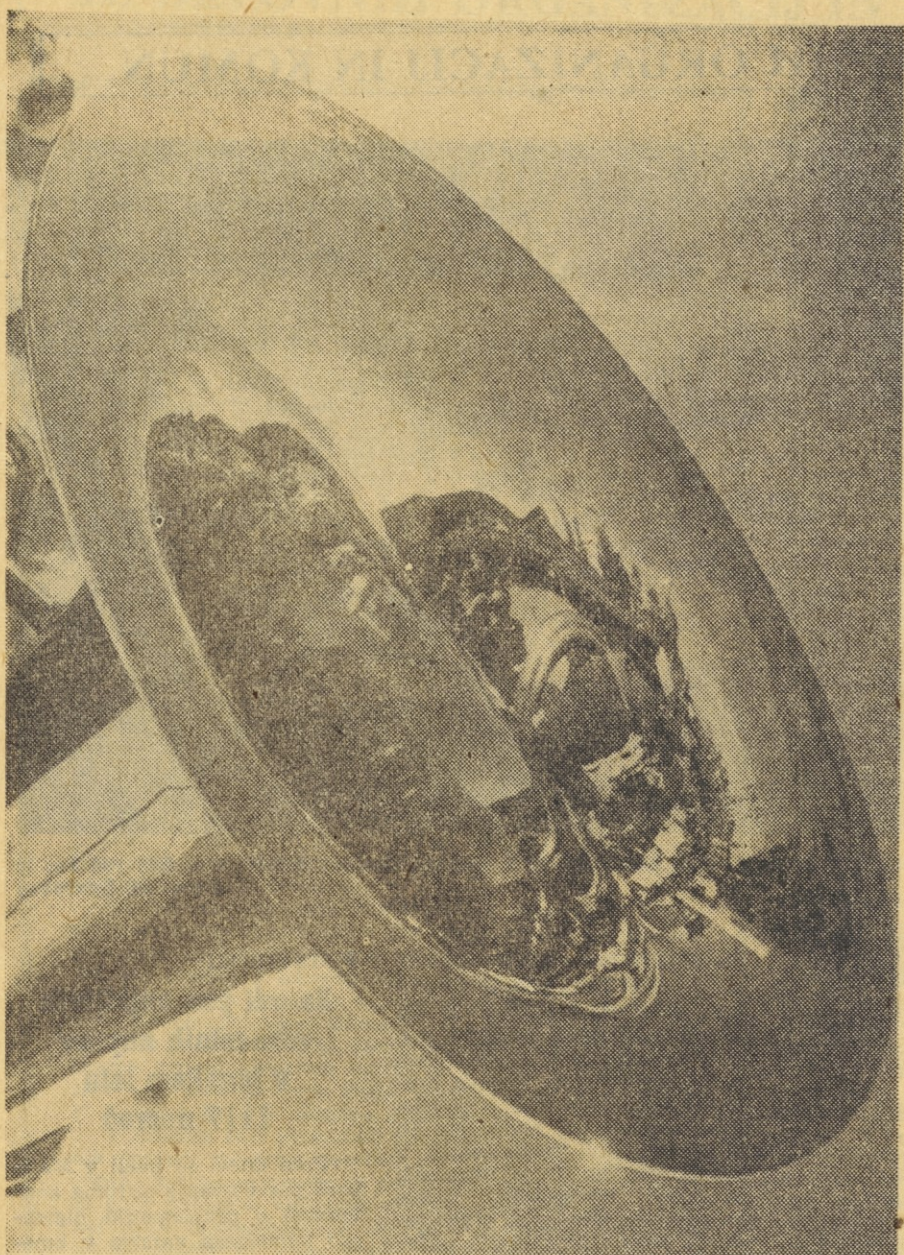
Samo nekatere glavne ugotovitve iz uvodnega referata in razprave: Delavske univerze kljub stagnaciji vsaj ne nazadujejo, tako kot npr. oddelki za odrasle pri rednih šolah, kjer je zdaj dvakrat manj slušateljev kot pred dvema letoma. Z lastno notranjo silo so vzdržale doseženo raven, čeprav so danes posamezne njene dejavnosti očitno nesorazmerno razvite, zlasti družbeno-ekonomsko izobraževanje.

Če je bilo ugotovljeno, da naša družbena sredina vse prepočasno ustvarja pogoje za razvoj delavskih univerz, velja to predvsem za družbeno-politično zaledje komun in delovnih organizacij. Družba kot celota je dala svoje mesto delavskim univerzam v zveznem splošnem zakonu o šolstvu, v republiškem gradivu za sedemletni razvoj šolstva, pred kratkim v stališčih republiške skupščine do izobraževanja odraslih. Toda to ne pomeni, da je družba konkretno že ustvarila povoljne pogoje za rast delavskih univerz!

V Sloveniji imamo danes npr. komaj 86 strokovnih delavcev na 62 delavskih univerzah, to je 1,4 strokovnih sodelavcev na eno univerzo (jugoslovansko povprečje 3,3). 11 delavskih univerz nima niti poklicnega upravitelja. 30 njih ima samo upravitelja in nobenega strokovnega sodelavca. Ob takih kadrovskih razmerah lahko govorimo o tem, da 41 univerz sploh še ni preraslo v izobraževalne ustanove. Samo 6 pa imamo takih, ki imajo tudi še po 3 do 5 strokovnih sodelavcev, vsaj tako pa bi morala biti (če ne bolje!) zasedena kadrovska danes sleherni DU, če naj zadosti rastočim družbenim potrebam. Število strokovnih kadrov bi morali torej vsaj potrojiti. DU bi morale imeti strokovne teame, ki bi jih sestavljali andragog, psiholog, sociolog in ekonomist, če bi hoteli, da bi postale tiste ustanove, ki naj bi ugotavljale, koliko je delavec oziroma občan resnično nosilec družbene samouprave in ki bi združevale izobraževanje z urejanjem vprašanj, ki nastajajo v toku samoupravljanja.

Dosedanja vsebina in metode izobraževanja premalo silijo ljudi k razmišljanju in akciji

Takšne zahteve po kadrih so posevsem utemeljene, saj Slovenija v tem pogledu močno zaostaja za drugimi republikami. Seveda pa bi se za dosego tega morali otresti predvsem lastne skromnosti, kot je dejal tov. Tavčar. Zahtevajo DU namreč lahko več, če na-

Odsev praznika v trobenti

Foto: Milan Sparovec

OCENE KRITIKE INFORMACIJE

Ze po filmskem repertoarju sešli, da bi se spoznali, tokrat v svojih dokaj drugačnih, posodobljenih in mirnodopskih vlogah, da bi obudili spomine na nekdanje težke in lepe dni in na številne sodelavce, ki jih ni več. Srečanje pa je zgolj povod za tegobno in tragično dejanje: spreminilo se je v nekakšno poroto, ki bo raziskala in razčistila dogodke preteklosti, ko je mednje vtrl sočuten, ubil njihovega vodjo in številne tovariše. Slučajno med njimi izdajalec, ki ga morajo razkriti in mu soditi. Tako se razpleta in zapleta dejanje, polno sumničenja, ne gotovosti in napetosti, ki se stopnjuje ob sleherni besedi, pogledu in spominu. Zda niso samo nekdanji bojni tovariši, zdaj so odločni in resnicoljubni porotniki in sodniki, vsi

krivi ali nedolžni. Končno razkrijejo izdajalca, ki naj bi si sodil sam. Toda slabič tega ne zmora in Marie Octobre zaključijo tegobno dejanje, s tem maščuje umrle tovariše ter se kot ubijalka izdajalca prijavi policiji. Vprašanje sodbe, ki je časovno sicer močno odmaknjena, a je morda po vseh etično moralnih kriterijih še bolj pravična, je v filmu narečeno, ugotovljeno, pošteno in zanimivo. Ustvarjalci so, podobno kot v filmu »Dvanajst porotnikov«, omejili prostor dogajanja ter s tem potenciali dialog in igro posameznih junakov. Težko bi bilo kogarkoli izločiti ali zapostaviti. Sleherni med njimi je svet zavesti in vsi so celota, enotna v boju za svobodo in enotna v obsodbi.

IVA BOZOVIČAR

OBSODBA V MIRU

FRANCOSKI FILM
»MARIE OCTOBRE«

Heinrich Sutermeister: »Razkolnikov« — prva jugoslovanska izvedba

OPERA SNG LJUBLJANA,
28. MAJA 1964

Zadnja letošnja operna premiera je prinesla veliko glasbeno (in zato vsebinsko) razočaranje. Po izjavah dirigenta in režiserja — zlasti po intervjuju v Ljubljanskem dnevniku — ki so (mimogrede) pokazale nekaj precej čudnih, če že ne žalostnih mnenj... smo pričakovali (končno, vendar!) sodobno stvaritev, neproblematično sicer v izraznih sredstvih, zato pa vsebinsko izostreno ter živo, se pravi današnje v svoji glasbeni govorici.

Zgodilo se je drugače. Sutermeisterov »Razkolnikov« zaupa zelo medel vtis. Libreto, ki se je sicer dobro približal Dostojevskemu, teži cela vrsta nepotrebnih prizorov, oguljenih kalupov, pretiranzij in vsiljivega podčrtavanja nekaterih dejstev. Oster režiserjev (in dirigentov!) svinčnik bi zelo koristil dramaturški podobi celote — in njeni muziki.

Ta je namreč obstala nekje med slikanjem tipično ruskega okolja in psihologije, ter skladateljevo, to pot neizrazito invencijo. Posledice so nenehno prepevanje zbora za odrom (pri nas s podporo harmonija, kar je ponekod učinkovalo že kar groteskno), dolgi govorje ni odlomki (Razumihin in Malomeščan samo govorita!), številni romantični obrati v pretežno recitativno oblikovani melodiki, koketiranje z »ruskimi« motivi, neskončno ponavljanje ritmično-melodičnih figur in še in še. Vse to je kajpak daleč od prave moderne (ugotovitev, prosim, ne očitki!) ter v svoji kompozicijski fakturi dovolj neinteresantno — zato utrjuje in dolgočasno... kar se je občinstvu na premieri poznalo. Škoda je še večja, ker na naše odre le poredkoma zaidejo sodobna operna dela in bomo morali na naslednje verjetno dolgo

čakati, ne da bi nam to, kar smo pričakali, karkoli povedalo...

Odlično pa so se izkazali solisti v Sutermeisterovi operi: vsem do zadnjega so se poznali natančno in vesten študij ter prizadevanje, da bi delo kar najbolje uspelo. Muzikalno-scenski liki, kakršne so zgradili Danilo Merlak, Zlata Ognjanovičeva, Milica Polajnarjeva in Božena Glavackova, zaslužijo veliko priznanje, prav tako kot glasovno izredno disponirana Miro Brajnik v naslovni vlogi in njegov Dvojnik Edvard Sršen. — Rad do Simoniti je vodil predstavo s pristnim entuziazmom ter zavzetostjo, zbor je pripravil Jože Hanc. V ne vselej razumljivem scenografskem okviru Vladimirja Rijavca in s kostumi Alenke Bartlove je opero zrežiral Ciril Debevec, tako kot vedno.

BORUT LOPARNIK

Otroci so podivjani, starši so nevzgojeni...?!

• »Odpiranje šole navzven zahteva upoštevanje okolja, v katerem
• šola živi in dela, ekonomske, socialne, kulturne, strokovne in druge
• potrebe tega okolja« — pravi ena izmed tez, o katerih so nedavno
• razpravljali prosvetni delavci v občini Ljubljana-Center.

Iz dneva v dan se srečujemo z različnimi manifestacijami obnašanja mladine, ki so značilne za posamezna okolja — različno celo v šolah iste vrste, glede na to, ali gre v podeželje ali mesto in ali gre v mestu za center ali periferijo, za šolski okoliš z industrijskim ali drugačnim obelježjem. Naj omenimo samo nekatere pojave med ljudmi, ki se odražajo tudi med mladino in ki so danes vsebolj predmet razprav pedagoških in drugih za mladino zainteresiranih delavcev in ki so pogojili obširne razprave ravno pri vprašanju »odpiranja šole«:

— Mrzlca standarda bi lahko ime- novali pojav, ko se vsebolj širi krog ljudi, ki imajo pred očmi samo pridobi- vanje novih in novih dobrin materialne narave in ki jim je ta mrzlca zastila (če so ga sploh kdaj imeli) pogled na obstoj in pomembnost drugih vrednot in dobrin;

— Vrednotenje vsega skozi posost materialnih dobrin je logična posledica take mrzlice. To se nujno odraža tudi na mladini. Da na vprašanje, kaj bo, ko odraste, odgovori otrok profesorju: »Tak bedak, da bi bil profesor, prav gotovo ne bom; ali da odgovori profes- sorici, ko mu hoče zmenjati sto dinar-jev: »Šaj vi nimate take plače, da bi

politike gospodarske organizacije izven organov samoupravljanja (v ozkem krogu vodilnih), težnja, da se da strokov- nim kolegijem pristojnosti, ki pripadajo samoupravnim organom, »dokazovanje«, da delavci ne morejo kvalificirano od- ločati o strokovnih stvareh, so v neki meri refleksi, tako formiranih »stro- kovnjakov« stare in mlade (za njo se borimo!) generacije.

Vzgajati, pomagati mlademu člove- ku, da se formira v osebnost, ki bo kos odgovornosti samoupravljanja, v osebo, ki bo realno, kritično in ustvarjalno posegla v družbeno dogajanje so zahte- ve, katerih izvrševanje bi morali stalno kritično preverjati!

Kdo je odgovoren za vzgojo mladega človeka?

Kadar se na raznih sestankih raz- pravlja o negativnih pojavih med mla- dino, o njeni vzgoji, lahko večkrat sli- šimo takele pripombe: Starši — Ves dan

med šolo in družino odveč in da je tre- ba boj prenesti na širše družbeno pod- ročje. To je sicer v načelu že dolgo znano, zato pa je toliko bolj zanimiva ponekod trdovratnost obstoja take mi- slenosti v praksi in težave, ki jih ima zato ideja »odpiranja šole navzven« pri svoji realizaciji.

Nič novega ni torej, če zapišemo, da je vzgoja človeka kompleksno vpraša- nje, pogojeno od ekonomske in socialne situacije in da zadeva razna področja, od družine, šole, okolja, komunikacij- skih sredstev do družbenih organizacij, društev in krajevnih in drugih skup- nosti. Če je temu tako in če so naved- dene ugotovitve znane, nas mora brez dvoma vse prevečkrat začuditi nekoor- diniranost, kampanjski značaj in mar- sikdaj celo nasprotujoča si aktivnost raznih institucij in činiteljev. Solniki se marsikdaj pritožujejo, da jim razne or- ganizacije vsiljujejo akcije, da zahteva ta nalogo o varčevanju, drugi o rdečem križu, tretji komunalno vzgojo, četrti se bori za tako ali drugačno obliko gospo- dinjskega ali tehničnega pouka, peti hoče športne prireditve in tekmovalna itd. itd. Ne poznamo pa dosti primerov, da bi se sestali zainteresirani (LT, DPM, Partizan, ZM, Krajevna skupnost, star- ši-šola) in na podlagi temeljitih analiz o socialni strukturi in drugih podatkih o mladini v posameznem šolskem okoli- šu, planirali skupno dolgoročnejšo ak- tivnost vseh organizacij in institucij. V okviru tako planiranega dela bi imela šola samo svoje posebno mesto in od- govornost. V prvi vrsti pri sodelovanju za čim temeljitejšo analizo obstoječe situacije v svojem šolskem okolišu kakor potem pri prilagoditvi učnega pro- grama in iskanju posebnih poudarkov v vzgojnem delu šole, na katere bi bilo potrebno še posebej paziti. N. pr.: če smo nekje ugotovili, da je za širši krog mladine značilen fetiš materialnih do- brin in izrazito pomanjkljivo formira- nje kulturnih, socialnih, estetskih in etičnih kriterijev — je treba skozi raz- ne oblike poudarjati prav ta področja itd.) Za tako vlogo šole bi bilo potreb- no pregledati tudi že obstoječe pred- metnike in videti, koliko ti ponekod že sami v sebi ne ustvarjajo ali bolje reče- no krepijo enostransko formiranje mla- dega človeka (ponekod način tehnične- ga in gospodinjanskega pouka), zlasti če skozi ostale predmete ne pomagamo otroku, da bi se formiral v ustvarjalno, kritično osebnost (frontalni pouk, idej- nost pouka).

Pri vsem tem pa ne moremo mimo osebnosti pedagoga in s tem kadrovske politike. Danes je še vse preveč zakore- ninjena misel, da so materialna sred- stva, tehniški pouk, število učencev v oddelku itd. tisti faktorji, ki bodo dajali

Osebnost pedagoga in kvaliteta dela — ali — 40 odstotkov otrok menda ni »zabitih«

boljše rezultate. Če smo zato dodelili sredstva šolstvu, zgradili šole, smo mar- sikdaj mislili, da je to dovolj. Dejstvu, da so izkušnje in temeljite analize v deželah, kjer so našli, tako imenovani objektivni faktorji realizirani, pokaza- le, da je kvaliteta učiteljevega dela še vedno absolutno primarna, nismo dovolj prisluhnili. Ni težko ugotoviti, da pro- svetno-kadrovske šole zaostajajo za raz- vojem ostalega šolstva in bodo le-te pri reformi zadnje na vrsti. Ali ni že tu vsaj delen odgovor na vprašanje: zakaj 40% otrok ne dokončata osemletke v rednem roku. Brez dvoma se z mislijo, da je 40% naših otrok »zabitih« v tej meri, da ne morejo redno izdelovati obvezne šole, ne moremo stinjati.

Situacija v občini Center nam tudi kaže, da ni problem pomanjkanja ka- dra, pač pa strokovna zasedenost de- lovnih mest, 25% nekvalificiranega ka- dra za predmetni pouk je sicer ugodno, gledano z republiškega povprečja, ne- sprejemljivo pa glede na relativno ugodnejše materialne pogoje nasploh in možnosti izbire kadra v občini. Fami- liarnost v kolektivih, socialna občutli- vost tega problema, do neke mere pa tudi nestimulativnost pravilnikov o de- litvi osebnega dohodka za višjo stro- kovno usposobljenost, diplomiranje, strokovne izpite, so sokrivci, da se to vprašanje vse prepočasno rešuje.

Ko se razpravlja o kvaliteti učitelje- vega dela, se redno diskusije zapletejo pri vprašanju nagrajevanja njegovega dela. Marsikateri kritik naših prosvet- nih delavcev rad reče: »Najraje delajo tako kot mi v tovarnah, ne pa samo »jamrajo« o nizkih osebnih dohodkih!»

Ali prosvetni delavci res samo »jamrajo« o nizkih osebnih dohodkih?

Res je, da se med prosvetnimi delavci dosti govori o osebnem dohod- ku. Slabemu materialnemu položaju se pripisuje marsikaj: od nezainteresira- nosti za širšo družbeno problematiko, uradniške mentalitete, brezdejnosti do prenašanja lastnega nezadovoljstva med otroke. Seveda pa ima ta situacija tudi svoje drugo plat — svoje vzroke. Pred- vsem je potrebno poudariti, da je polo- žaj zelo različen, ne samo v okviru Slovenije, temveč tudi v okviru posa- mezne občine. Dejstvo je, da smo skoraj uzakonili neenakomeren razvoj šolstva v Sloveniji, saj ima vrsta občin le 30.000 dinarjev na učenca, medtem ko v neka- terih občinah (Ljubljana-Center) pride tudi do 90.000 dinarjev na učenca. Ze ti podatki nam kažejo, da je materialni položaj prosvetnih delavcev v Sloveniji marsikje nezadovoljiv, da pa marsikdaj največ negodujejo ravno tisti, ki so za to najmanj upravičeni. Res pa je tudi, da bi se marsikje lahko zlasti v material- no bolj stoječih občinah zadeve finan- ciranja šol v okviru skladov in s pra- vilniki o delitvah osebnega dohodka v šolah bolje rešile, če bi bilo več orga- niziranejšega posvetovanja in javnejše in odkritejše polemike. Samo nekateri

— Veš, da si šef!
— Ha, pa misliš, da mi doma to kdo
verjame?!

»Ekonomizacija« na najvišjem nivoju

— Tovariši, in če pridemo tako daleč, da bomo v šoli imeli eno samo
izmeno — ali je že kdo izračunal, v koliko letih se potem takle otrok
amortizira... in ali se potem sploh še spleča imeti otroke...

podatki v občini Center nam to jasno kažejo:

— merila, po katerih sklad za šol- stvo razporeja sredstva za posamezne šole, ne ustrezajo najbolje.

Kontrole planiranega in izvršenega programa sploh ni. Obstojajo realne možnosti, da je STIMULIRANO SLAB- SE DELO in to ravno ob pravilu, čim boljše šola gospodari, več naj da za osebni dohodek. Zgodi pa se lahko ta- kole: Šola dobi global sredstev, ki jih deli na materialne (sklade) in osebne dohodke: čim slabše šola gospodari, čim slabše skrbi za opremo, razvoj, do- polnilni pouk, tem več da lahko na oseb- ne dohodke in nasprotno. Zato so osebni dohodki na nekaterih šolah postali pravi tabu in vir dezinformacij in preprirov med posameznimi prosvetnimi delavci;

— sklad še vedno nima meril in ne deli sredstev šolam tudi glede na kva- liteto dela in uspeh šole, kar bi bilo v sedanjem obdobju nujno; seveda pa je to vezano na usposabljanje in krepitev Zavoda za prosvetno in pedagoško služ- bo, ki bi tu moral strokovno skladu po- magati, kakor tudi za dodatna sredstva, ki bi jih sklad lahko dodeljeval za kvaliteto;

— tudi s kriteriji delitve v okviru kolektivov ne bi smeli biti zadovoljni. Marsikdaj se sliši: kaj bomo iskali kri- terije, ko tako ni kaj deliti! Brez dva- ma dohodki tudi v občini Center niso taki, da bi bili lahko vsi zadovoljni. Obstajajo tudi občutne razlike od šole do šole. Vendar si oglejmo povprečje vseh šol v občini in pa povprečje samo osnovnih šol. Ta povprečja sicer zaje- majo tudi honorarno delo, kar pred- stavlja 10% vrednosti povprečja. Do- dati pa je potrebno, da je to povprečje v letošnjem letu zvišano še za približno 6 odstotkov, kar ni upoštevano v spod- njih številkah.

	občinsko povprečje vseh šol	povprečje osemletk
direktor	74.748	75.194
profesor	57.919	53.343
predmetni učitelj	54.870	47.594
učitelj	50.718	47.506

Poleg ostalega kažejo ti podatki na to, da trditve, da ni kaj deliti, ni čisto utemeljena, pravilniki posameznih šol pa kažejo, da bi se v okviru notranje delitve dalo narediti premike, ki bi bili stimulativnejši kot sedanji principi. Se vedno so namreč službena leta tista, ki ustvarjajo največji razpon. Kvaliteta dela je ne glede na to, kako jo formu- liramo, še zelo zapostavljena. Na neki šoli pride za razliko v kvaliteti dela med najboljšim in najslabšim učiteljem 700 dinarjev na mesec, na večini šol pa ta razlika ne prehaja 1500 din mesečno. Kvaliteta dela je torej več kot minimal- no upoštevana, posledica pa je, da ni interesa za dopolnilno izobraževanje, kot štipendija itd. Seveda je pa to ve- zano predvsem na dodatna sredstva, ki bi jih morale šole dobiti za boljši uspeh dela šole in z njimi tudi nagrajevati boljši uspeh svojega osebja.

Brez dvoma so to vprašanja, ki se dajo v okviru občine rešiti in se deloma že rešujejo. Zahtevajo pa večjega anga- žiranja širšega kroga zainteresiranih in večje javnosti ter dinamike. Globlje po- sledice nerešenosti teh vprašanj so nam- reč v vsej tisti problematiki, ki se do- tika vzgoje in formiranja mladega člove- ka v osebnost, ki ne bo samo spreie- mala socialistična načela, ampak jih bo ustvarjalno razvijala in oblikovala in o kateri smo skušali nekoliko tudi v tem sestavku govoriti.

KREŠO PETROVIČ

ŽIRIJA V ZAGATI

Kolesarska dirka »Po Srbiji« bi morala biti po organizaciji, udeležbi — in tudi pričakovanjih — ena izmed naših največjih kolesarskih manifestacij. Vendar... ko je zadnji tekmovalce zapeljal skozi cilj, od vseh upov ni ostalo prav ničesar.

Zato ni poskrbel nihče drug, kot sodniška žirija:

● sodniki so potrebovali precej več časa, da izračunajo končno lestvico nastopajočih ter njihove rezultate, kot pa je bilo tem potrebno, da prevozijo več sto kilometrov;

● sodniki so se tako motili pri objavljajanju končne uvrstitve vsakega tekmovalca, da so se jim vsi smejali. Seveda so bili »mojke pravice« na licu mesta prisiljeni, da »malce« zamenjajo končni vrstni red. Razumljivo, kar tako »na oko«.

K vsemu temu lahko še dodamo, da na primer v Novem Sadu nihče ni vedel, kje je cilj.

Edina sreča v nesreči je bila ta, da so na tekmi sodelovali od inozemcev le Čehi in Bolgari. Toda, ško-

da da so prišli, saj omenjena »reklama« utegne pokariti vse tisto, kar so napravili dobrega naši kolesarski delavci in organizatorji v teku dolgih let.

In epilog?
Se vedno bolje nekaj, kakor nič!

NAPREDO- VANJE

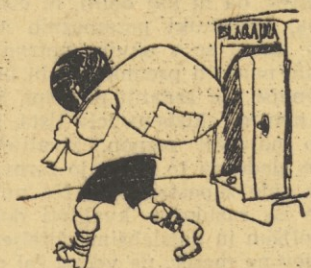
V našem športu je precej stvari, ki jih imamo že dlje časa za povsem razumljive in normalne, pa čeprav niso niti najmanj.

»Vsem po malem — nogometasem dovolj!« To je deviza, ki se ji (na žalost) naše komune, pa tudi delovne organizacije, nečisto odgovorjajo, ko je govora o sredstvih za razvoj telesne kulture.

Vendar se zdi, da naš »kralj nogomet« ni več kralj, temveč, da se je povzpel na poslednje čase najmanj za dve do tri stopnice višje in da bo pravkar preme-novan v carja. V imperatorja, ki lahko po svoji volji stori karkoli. Da jemlje, kolikor hoče, da živi na račun drugih.

Zakaj?

● Ker dajejo v bogatih komunah ali v delovnih organizacijah dvajsetorici no-

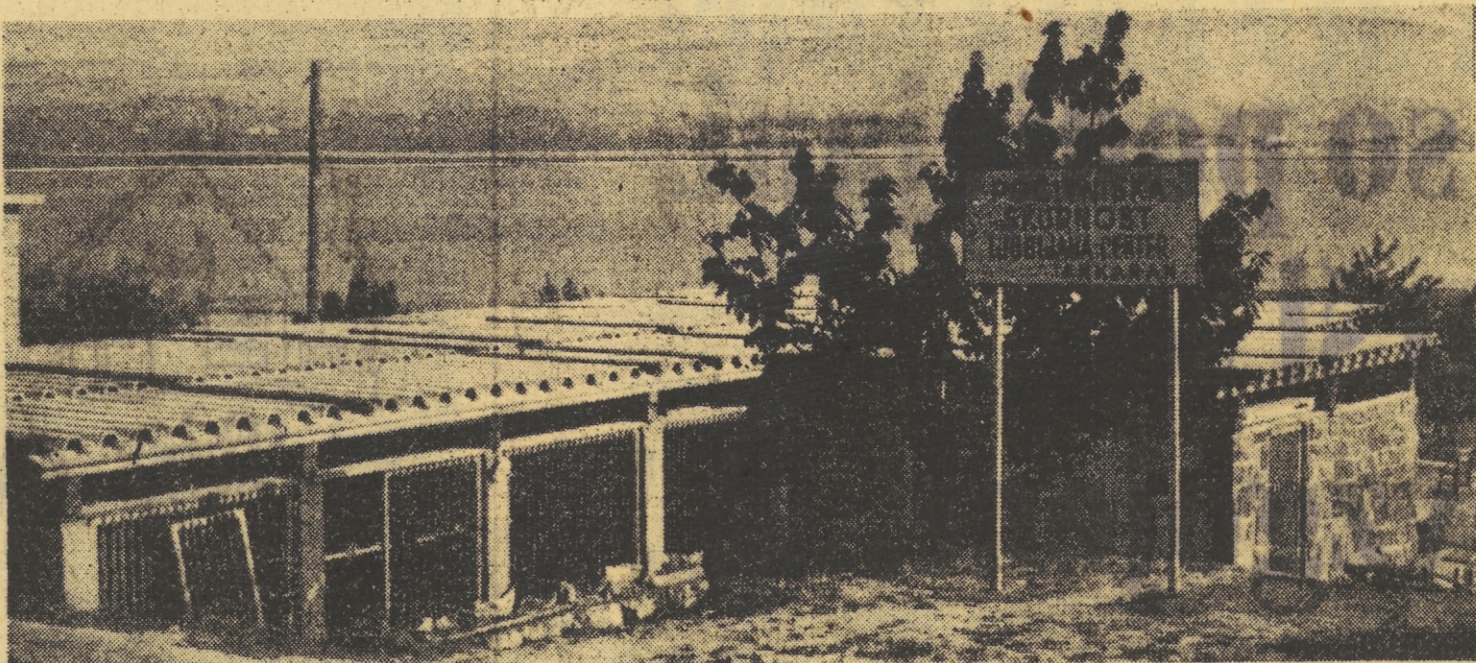

gometasem s polnim prgišcem in klobukom. Nogometaši so pred vsemi, ne glede na to, koliko mladine imajo ostala društva in kakšni so njihovi rezultati;

● ker v manj premožnih komunah ali delovnih organizacijah, kjer ni dovolj denarja za nogometasem, spet poberejo nenasitni »žogobrci« prav vsa sredstva, namenjena za telesno kulturo.

To je naša ustaljena — običajna že povsem normalna — praksa. In pomislekov je vse manj, saj bo »kralj« že danes ali jutri preme-novan v »carja«.

SILO

PRISPEVEK K VPRAŠANJU NAŠIH POČITNIŠKIH DOMOV

DOKLEJ POČITNIŠKI DOMOVI NOSILCI DRUŽBENE AKUMULACIJE?

V turističnem prometu smo leta 1963 prvič v zgodovini turizma na Slovenskem dosegli in presegli število treh milijonov prenočitev. Zabeležili smo jih 3.157.099. Prav tako smo v inozemskem turističnem prometu lani prvič presegli število enega milijona prenočitev in s tem za tretjino več nasproti najboljšim predvojnimi dosežkom.

Ce primerjamo turistični promet v letih 1961 in 1963, lahko ugotovimo porast skupnega števila prenočitev za 9 %, pri čemer so prenočitve doma-čih turistov padle za 8 %, medtem ko se je število inozemskih prenočitev povečalo celo za 76 %.

Stagniranje in nazadovanje v domačem turističnem prometu je predvsem posledica zvišanja cen, tako v komercialnem gostinstvu kot v počitniških domovih, saj se večji del domačega turističnega prometa še vedno opira na počitniške domove.

Počitniški domovi so imeli leta 1963 8840 ležišč ali 23,9 % vseh prenočitvenih zmogljivosti. Ob povprečni zasedbi 65 prenočitev na posteljo (18 % stopnja izkoriščenosti) so realizirali v letu 1963 545.384 prenočitev. Čeprav navedeni podatki izkri-ščenosti počitniških domov zaradi malenkostnih pomanjkljivosti v zajemanju statističnih podatkov niso povsem točni, ugotavljamo, da je ta vrsta objektov zelo slabo izkoriščena, kar je glede na prejšnji omenjeni odnos med ponudbo in povpraševanjem osrednji problem domačega turizma in tudi eden ključnih problemov njegovega nadaljnjega razvoja.

Ce pustimo ob strani vrsto objektivnih činiteljev, ki so v zadnjih dveh letih zavirali hitrejši razvoj domačega turizma, ostaja še vedno vrsta subjektivnih pomanjkljivosti, katere moramo zaradi uspešnega razvoja domačega turizma in skrbi za oddih delovnega človeka pospešeno reševati. S povečanjem kapacitet v počitniških domovih se problemi s področja izkoriščenosti in poslovanja nasploh, kakor tudi njihove nadaljnje izgradnje še bolj zaostrojujejo. S tem v zvezi stopajo v ospredje zlasti določena vprašanja, ki jih bodo morale v skladu s reševati zlasti sindikalne organizacije in gospodarske organizacije, ki imajo počitniške domove, pa tudi komune in turistične organizacije.

Prav je, da ponovno poudarimo, da večkrat omenjene neurejenosti na področju domačega turizma tudi v sektorju počitniških domov.

Propagandna akcija in informiranje domačih turistov o možnostih za bivanje v počitniških domovih so minimalne in nikakor ne ustrezajo potrebam domačega tržišča. Lahko trdimo, da poslovanje počitniških domov kljub številnim akcijam še vedno poteka v nekem zaprti turističnem tržišču, ki v današnjih pogojih in težnjah za razvoj domačega turizma nima nikakršne perspektive. Nasploh pa ugotavljamo, da se slabo povezujejo posamezne družbene in gospodarske organizacije pri akcijah za oddih in rekreacijo za poslenih in da so počitniški domovi ter potovalne agencije z skupno delo na področju domačega turizma nezainteresirane.

To je seveda v veliki meri posledica neveljavljenih ekonomskih odnosov, predvsem pa ozkega gledanja ustanoviteljev počitniških domov na vprašanje oddajanja prostih mest članom sindikatov, ki niso v delovnem razmerju z ustanoviteljem doma. Slednje vprašanje je z družbenega stališča morda najbolj pereče in je povzročilo zaradi svoje neurejenosti že prave diskriminacijske pojave, ki prav gotovo niso upravičeni v našem domačem turizmu, še manj pa v našem družbenem sistemu.

Princip ekonomskega poslovanja v počitniških domovih je zelo različen, zaradi tega so različni tudi pogoji za formiranje cen. Iz tega izvirajo neupravičeno velike razlike v cenah na splošno, zlasti pa velike razlike med cenami za člane ustanovitelja in cenami za eventualne druge uporabnike. K temu je treba dodati tudi to, da se tudi osebe v počitniškem domu ni moglo razviti v neposredne upravljavce, kar med drugim tudi vpliva na slabo poslovanje ter izkoriščenost počitniških domov. S tem pa seveda oris subjektivnih činiteljev, ki zavirajo uspešen razvoj domačega turizma v tem sektorju, še ni izčrpan. Ne da bi se spuščali na tem mestu v podrobnejše raziskave in navedanje vseh problemov, ki so povzročili današnje stanje, se bo treba poleg že nakazanih čimprej spoprijeti še z naslednjimi:

Status počitniških domov še danes ni jase, je še vedno specifičen. In, če je že specifičen, bi moral biti enoten za vse

počitniške domove. Osnovna ekonomsko organizacijska specifičnost bi morala biti v tem, da počitniški domovi glede na svojstvene razmere na domačem turističnem tržišču ne bi smeli biti nosilci družbene akumulacije, vendar pa bi nujno morali sprejeti načelo ekonomskega računa. Cene dnevnega penziona pa bi morale biti enotne za slehernega domačega uporabnika počitniškega doma. Ker bi morali v počitniških domovih dokončno sprejeti načela gospodarskega poslovanja, s samostojnim obračunom, pa je vzporedno s tem nujno treba rešiti tudi vprašanje dotacij, oziroma regresov za letni dopust delavcev in uslužbenec.

Sedanji sistem neposrednega dotiranja počitniških domov s strani ustanovitelja ne koristi in ne ustreza več potrebam in zahtevam samih počitniških domov in s tem tudi ne razvoju domačega turizma. Prav v tem je tudi poglavitni vzrok, da ustanovitelji, to je oni, ki svoj počitniški dom dotirajo, kljub danim zakonitim možnostim za pirajo vrata svojih domov članom drugih kolektivov. Tudi tu so vzroki za slabo izkoriščenost. Namesto dotacije počitniškemu domu, ki mora povečati načela gospodarskega poslovanja, bi bilo potrebno uvesti regres, do katerega bi morali imeti pravico vsi zaposleni v podjetjih ali organizacijah.

Po zveznih predpisih za leto 1963 lahko ustanovitelji izdajajo sredstva za dotacijo svojemu počitniškemu domu v znesku 500 din za znižanje penzion-ske cene (v letu 1962 — 250 dinarjev). Nekatere organizacije so sicer že dajale dotacije neposredno v roke članom kolektiva, vendar so bili ti primeri redki in napravljeni na odgovornost organizacije. Neposredno dajanje dotacij uporabnikom je primernost tudi zato, ker delavec ali uslužbenec ni vezan samo na en počitniški dom, ampak si ga lahko izbere sam ali pa izbere svoj dopust v zasebni sobi, campingu ali celo v gostinskem obratu. Sedanji predpis o sistemu dotiranja domačega turizma ni samo zastarel, ampak je glede na pravico delovnih organizacij, da same dele ustvarjena sredstva, krivičen in nevdzržen.

Nedvomno ima tudi predlagani sistem o dajanju dotacij neposredno uporabnikom določene pomanjkljivosti. Določa namreč možnost, da bi se tako dodeljena sredstva za dopust izkoristila v druge namene. Če bi hoteli izpeljati ta sistem do kra-

ja, bi morali nujno realizirati že večkrat predloženi predlog Turistične zveze Slovenije o organizaciji turistične štednje, ki bi zagotovila, da bi se ta sredstva lahko resnično uporabila za turistične namene.

Za uspešnejši razvoj domačega turizma v okviru počitniških domov pa bo potrebno reševati še dve pomembni in odgovorni nalogi, ki ju narekujejo naslednje okoliščine:

1. Na splošno razpolagajo posamezni počitniški domovi z zelo majhnimi zmogljivostmi, so razdrobljeni, vsak posluje popolnoma samostojno in neodvisno z vsemi službami, ki jih dom za normalno obratovanje potrebuje. Posledica tega je neekonomičnost poslovanja, storitve so dražje, prav tako pa so tudi razlike v cenah občutne in izbraba zmogljivosti zaradi razdrobljenosti in neorganiziranosti ni zadostna. Do izraza prihaja tudi neenak položaj delavcev v teh objektih, zaradi majhnih kolektivov čisto niso pri roki pogoji za delavsko samoupravljanje. Razdrobljeni počitniški domovi zahtevajo tudi mnogo večje stroške za administrativne, nabavne in receptivne službe.

Zato je združevanje obstoječih in vključevanje bodočih počitniških domov v poslovna združenja počitniških domov neobhodna nujnost. Dosedanji rezultati, ki smo jih dosegli na tem področju kažejo, da je taka pot pravilna in uspešna. Poslovna združenja počitniških domov se bodo lahko učinkoviteje uveljavljala na domačem turističnem tržišču in s tem izravnala neskladje med že omenjeno ponudbo in povpraševanjem. Vključevanje počitniških domov v poslovne skupnosti pa bo seveda koristilo tudi delovnim organizacijam, ker se bodo s tem rešili številnih operativnih poslov v zvezi z upravljanjem svojega doma.

2. Ob tem ostaja odprto vprašanje nadaljnje graditve novih počitniških domov. Glede na izkušnje pri dosedanjih vlaganjih ugotavljamo, da niso bila vedno smotna. Nova vlaganja v te objekte bi bilo treba vsiti edino z združevanjem sredstev. Zagotoviti bi bilo treba izgradnjo zaokroženih počitniških centrov z ustreznimi gostinskimi in športnimi objekti, objekti za zabavo in kulturno razvedrilo, ki bi kot celota zadovoljili potrebe po aktivnem počitku. Te funkcije pa naj bi prevzele počitniške skupnosti v komuni. Odnose med počitniško skupnostjo in združenimi ustanovitelji bi regulirala medsebojna pogodba, iz katere bi izhajale obojestranske pravice in dolžnosti.

Iz vsega navedenega sledi, da je problematika domačega turizma v okviru počitniških domov zelo raznolika in pestra. Od kompleksnega reševanja teh problemov, ne glede na omenjene objektivne zavirale činitele, je v kar največji meri odvisen uspešen razvoj domačega turizma. Pri reševanju vseh teh vprašanj pa bodo morali odigrati odločilno vlogo predvsem ustanovitelji počitniških domov, sindikalne organizacije, turistična društva in pa seveda stalna konferenca za oddih in rekreacijo pri Republiškem svetu zveze sindikatov Slovenije.

Pred obračunom

Danes in jutri bomo prvič po Kongresu slovenske telesne kulture, aprila 1961, pregledali rezultate na tem pomembnem področju družbenega življenja. Občni zbor Zveze za telesno kulturo Slovenije, ki bo pričel s svojim delom danes popoldne, bo kritično ocenil dosedanja naša prizadevanja od kongresnih dni, ki so prinesli naši telesni kulturi enotnost, ne le na zunaj, temveč tudi na terenu.

Ena osnovnih kakovostnih sprememb, ki jih beležimo na področju telesne kulture v preteklih letih je nedvomno spremenjeno, ustrežnejše vrednotenje telesne kulture kot pomembnega činitelja v življenju človeka. Z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da toliko razprav in sklepov s področja telesne kulture v upravnih in samoupravnih organih ter družbeno-političnih organizacij kot v zadnjem obdobju, nismo beležili še nikoli. V veliki večini primerov je bilo telesnokulturno udejstvovanje pravilno ocenjeno in mu odrejena ustrežna vloga na določenem območju ali v okviru določene dejavnosti, čeprav niso tem načelnim razpravam vselej sledili tudi sklepi, ki bi zagotovili stvarno materialno možnost za uveljavitev telesne kulture v celoti ali posameznih njenih sestavnih dejavnosti ali organizacij.

Morda je v celotnem kompleksu telesno kulturne dejavnosti danes med relativno manj razvitimi področji športna rekreacija ter skrb za zdrav oddih slehernega našega človeka. Stalno povečevanje izostankov z dela kot posledica nesreč in obolenj ter naraščanje stroškov za zdravljenje, resno sili k temu, da posvetimo mnogo več pozornosti rekreaciji kot celoti in pa še posebej aktivnemu odmoru delovnih ljudi.

V zadnjem obdobju je zopet bolj zaželela dejavnost športnih aktivov pri delovnih organizacijah (321 aktivov s 37.118 aktivnimi člani), kar pa še vedno ne zadovoljuje, ker vključujejo le 8 % vseh zaposlenih in pa 5 % vseh delovnih organizacij. Sicer pa ni pričakovati, da bi ti aktivisti svojo dosedanja dejavnostjo lahko odločilno vplivali na izboljšanje telesne in duševne pripravljenosti delovnega človeka. Delo v aktivih sloni namreč večinoma na nekvificiranih (vsega 72 kvalificiranih strokovnjakov), amaterskih sodelavcih (profesionalci pri delovnih organizacijah so trenutno le štirje) in zato ni mogoče pričakovati ustreznega načrtnega delovanja. Ti aktivisti so vse preveč prepušeni sindikalnim organizacijam, medtem ko jim telesnokulturne organizacije in forumi premalo pomagajo, kakor tudi v razvoju rekreacije na sploh. Organizacija Partizan bi morala v svoji novi usmeritvi del svojih dejavnosti preusmeriti na rekreacijo in pri tem iskati tesen stik z delovnimi organizacijami. Pomembna naloga pri uspešnejšem uveljavljanju rekreativne dejavnosti pa je slej ko prej osveščanje delovnih ljudi in pa še posebej samoupravnih organov in vodstev delovnih organizacij o potrebnosti in koristnosti aktivnega odmora in rekreacije v celoti.

Vsekakor bi bilo nujno potrebno iskati tudi nove organizacijske oblike za ustrezen razvoj rekreacije, oziroma dosedanje oblike bolj usklajevati, medtem ko bi se morala vsebina vedno bolj širiti, saj je vsebinskih oblik te dejavnosti ogromno. Nujno potrebne bodo tudi metodične raziskave o rekreaciji in aktivnem odmoru tako, da bo mogoče telesno kulturo ustrezno uporabiti za izboljšanje zdravstvenega stanja in istočasno povečanje produktivnosti dela ter zmanjšanje nesreč pri delu, oziroma izostankov nasploh.

37. komuna ILIRSKA BISTRICA

1. VELENJE	20. SLOVENSKA
2. IDRIJA	BISTRICA
3. JESENICE	21. DOMŽALE
4. KRANJ	22. SLOVENJ
5. KAMNIK	GRADEC
6. SEŽANA	23. VRHNIKA
7. NOVO	24. LAŠKO
MESTO	25. SLOVENSKE
8. SEVNICA	KONJICE
9. LOGATEC	26. SMARJE
10. NOVA	PRI JELSAH
GORICA	27. POSTOJNA
11. GROSUPLJE	28. CRNOMELJ
12. MURSKA	29. SENTJUR
SOBOTA	30. TOLMIN
13. PTUJ	31. CERKNICA
14. TREBNJE	32. RIBNICA
15. METLIKA	33. MARIBOR
16. RADOVLJICA	- CENTER
17. RAVNE	34. BREZICE
18. ZALEC	35. KOPER
19. SKOFJA	36. TRBOVLJE
LOKA	

V dolini rečice Reke

Med pogorjem notranjskega Snežnika, prijaznimi brkinskimi griči in istrskim krasom leži v dolini rečice Reke ena izmed manjših, vendar pomembnih slovenskih komun — Ilirska Bistrica. Že od nekdaj določajo značilnosti lege značaj tej pokrajini. Tod si podajajo roke tri slovenske pokrajine: gozdната Notranjska, Primorska in Istra. Iz istrske strani — z obmorske Reke, je že v starih časih marsikateri potnik in trgovec zanesla pot v notranjost dežele. Zato ni čudno, da je nekdanja trgovina predstavljala vir dohodkov prebivalcev tega kraja. Nič manj pomembna za razvoj komun pa niso pobojča Snežnika, ki slove po svojem obilnem in dobrem lesu, ter obronki Vremske doline oziroma Brkinov, kjer je doma sadjarstvo, ki slovi po odličnih jabolkah in slivah ter še boljši brkinski slivovki. Izrazita kmetijska in gozdarska dejavnost občanov narekuje mestu, ki predstavlja gospodarsko, kulturno in politično središče dela slovenske Istre, da skrbi za nadaljnji razvoj trgovine, preskrbovalne službe in surovinske baze za uspešno delo lesne in kemične industrije v mestu in okolici. Na kmetijstvu in gozdarstvu ter trgovini je temeljila gospodarska podoba tega kraja, ko se je vključil ob osvoboditvi v skupne napore za boljšo prihodnost prebivalcev tega kraja.

Gospodarski napredek, ki je zajel vso našo deželo, je korenito spremenil tudi gospodarsko podobo bistriške komun.

V letu osvoboditve je bilo nad 80 odstotkov prebivalstva zaposlenih v kmetijstvu, zdaj zaposluje industrija že blizu četrtino prebivalstva. Od kmetijske dejavnosti pa se preživlja le še 36 odstotkov. Iz nekdanjih žag, ki so služile za predelavo lesa za potrebe okoliških kmetov, se je po vojnih letih razvila industrija, ki predstavlja danes gospodarski potencial občine. V tem okviru razvoja so se uveljavila podjetja LE-SONIT in TOPOL Ilirska Bistrica, obrat lesne industrije JAVOR PIVKA v Baču in obrata GOZDNEGA GOSPODARSTVA POSTOJNA. Del kmetijske dejavnosti občine je združil KMETIJSKO INDUSTRIJSKI KOMBINAT Ilirska Bistrica, ki pa se ni omejil samo na proizvodnjo živinoreje, kmetijstvo in sadjarstvo. V skupnem dohodku tega podjetja še vedno predstavlja obrat — Tovarna organskih kislin — največji delež. Dejavnost tega obrata se iz leta v leto čedalje bolj širi. V komunilirska Bistrica deluje tudi obrat IPLASA iz Kopra, ki s svojo proizvodnjo ne ustvarja samo največji dohodek svojega podjetja, temveč tudi dokajšen prispevek k večjemu narodnemu dohodku prebivalstva bistriške komun.

Na območju te komun živi in dela okoli 15 tisoč prebivalcev. Če povemo, da sodi občina med srednje razvite komun koprškega okraja, smo povedali premalo. Pravo podobo dobimo šele, če si ogledamo njen gospodarski razvoj in napredek v luči dinamike razvoja.

Že leta 1962 je število prebivalstva, ki se preživlja z nekmetijskimi dejavnostmi, preseglo polovico in je družbeni bruto produkt občine minulo leto znašal okoli 11 milijard dinarjev. Narodni dohodek na prebivalca je znašal leta 1957 128.000 dinarjev, medtem ko je bil lani 305.000 dinarjev. Po osvoboditvi je bilo zaposlenih vsega okoli 700 ljudi, lani jih je bilo že blizu 2700, letos pa približno 3000. Seveda je treba pripomniti, da gre za to zasluga predvsem industriji, ki je nasploh poglavitni činitelj krepitve gospodarske moči komun.

Spričo gospodarskega napredka občine so razumljive tudi znatne investicije, ki so bile usmerjene v izključno družbeni standard prebivalcev. Od teh so najbolj pomembne investicije v graditev stanovanj in komunalnih objektov ter naprav (vodovod, ceste in podobno) in nova zgradba osemletke v Bistrici.

Precejšen napredek so dosegle v zadnjih letih panoge, kot so: trgovina, promet, zasebni sektor kmetijstva. Za njimi pa zlasti zaostaja tu-

rizem. Spričo ugodne lege ob eni najpomembnejših magistral v državi je očitno, da je tej panogi gospodarstva (poslovni in tranzitni turizem) doslej komuna posvečala dosti premalo pozornosti in da so ostale možnosti turističnega razvoja malone neizkoriščene.

Zato občinski družbeni plan predvideva v letošnjem letu in v prihodnjih letih dokajšna sredstva za nadaljnji razvoj turizma (novi motel), hkrati s tem pa tudi v investicije v industriji in kmetijstvu ter komunalnih dejavnostih. Letos se bo vrednost proizvodnje in storitev glede na lanski dosegla povečala za nadaljnjih 12 odstotkov, pri čemer pa bo odpadlo na družbeni sektor gospodarstva okoli 13 odstotkov.

OD MLEKARNE DO KEMIČNE INDUSTRIJE

Kmetijsko industrijski kombinat — laboratorijska kontrola proizvodnje mlečne kisline

Leta 1963 je bil ustanovljen KMETIJSKO INDUSTRIJSKI KOMBINAT V ILIRSKI BISTRICI, ki je nastal z združitvijo dejavnosti: kmetijske proizvodnje, ki jo je prevzel od Kmetijske zadrage »4. junij«, Tovarne organskih kislin, Preskrbovalnega podjetja »Snežnik« s klanico in mesnicami ter podjetja »Transport«. Ta gospodarska organizacija je ena izmed najpomembnejših v ilirsko bistriški komun, saj zaposluje preko 500 delavcev in ustvarja blizu 2,5 milijarde skupnega dohodka.

Najpomembnejša ekonomska enota Kmetijsko industrijskega kombinata je nedvomno TOVARNA ORGANSKIH KISLIN — TOK, katere temelji segajo v leto 1956. Njeno osnovo predstavlja nekdanji preprosti obrat mlekarna v okviru trgovskega podjetja ZADRUŽNIK v Ilirski Bistrici. V svojem razvoju se je tovarna čedalje bolj usmerjala k proizvodnji različnih organskih kislin, sprva za potrebe domačega tržišča, pozneje pa tudi za izvoz. Nadvse pomembno je, da sloni proizvodnja teh organskih kislin — citronske, vinske, metavinske in mlečne — izključno na domačih surovinah, da pa so proizvodi v pretežni meri izvoznih artiklov in smo jih do nedavnega uvažali. Spričo vedno večjega povpraševanja na domačem in zunanjem tržišču, velja pozornost kolektiva nadaljnjemu povečanju proizvodnje.

V tej tovarni izdelujejo iz mela-se mlečno kislino, ki so jo vse do leta 1963 proizvajali iz mlečne sirotke. Zaradi omejene surovinske baze — mleka — pa so s lastnim novim proizvodnim postopkom, preusmerili pridobivanje mlečne kisline na melaso. Uporablja se pred-

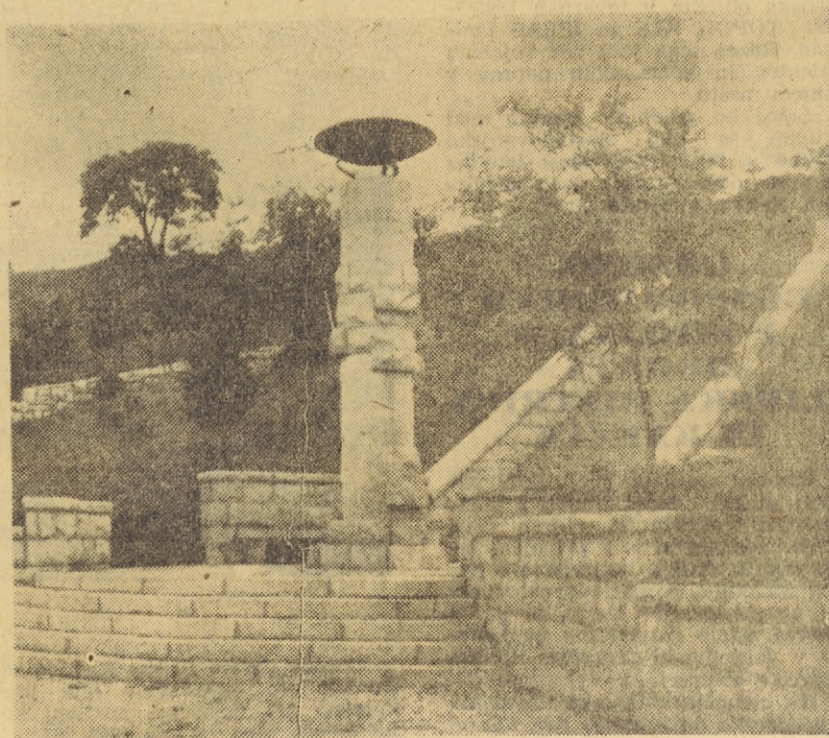
vsem v usnjarski in živilski industriji. Iz vinskega kamna in droži, pridobiva tovarna vinsko kislino, ki je namenjena farmacevtski industriji. Citronska kislina pa izdelujejo tudi iz sladkorne melase. Zato se za njo zlasti zanima industrija živil, kakor tudi farmacevtska industrija. Zaradi povpraševanja na domačem in tujem trgu, pa se je kolektiv odločil, da bo v skladu s programom razvoja osvojil tudi proizvodnjo mravljične in oksalne kisline, ki se uporablja v proizvodnji papirja, tekstila in usnja ter v kmetijstvu.

Tovarna, ki je bila zgrajena za proizvodnjo organskih kislin in sicer v letu 1957 za 64 ton, je že leta 1964 planirala skupno proizvodnjo 600 ton tega izdelka. Tako je narasla po količini proizvodnje organskih kislin v tem razdobju za več kot devetkrat, to je na leto za 77 ton. Proizvodnja vseh kislin temelji namreč na proizvodnih postopkih, ki so jih razvili strokovnjaki tovarne z lastnim raziskovalnim delom.

V letošnjem letu pričakujejo v Kmetijsko industrijskem kombinatu nadaljnje povečanje proizvodnje pa tudi razširitev svoje proizvodne baze. V industrijskem delu kombinata, to je v TOK in industrijski predelavi ekonomske enote Snežnik, bodo povečali fizični obseg proizvodnje v primerjavi s preteklim letom za okoli 12 %, pri čemer planirajo največji porast v proizvodnji mlečne, vinske in citronske kisline.

V predstojećem perspektivnem obdobju razvoja bo podjetje vlagalo investicijska sredstva v glavnem za povečanje obstoječih proizvodnih kapacitet z odpravo ozkih grl, racionalizacijo proizvodnih postopkov in postopno osvajanje in širjenje asortimanov, ki spadajo v sklop sedanje proizvodnje. Doseglo bo tolikšen obseg količinske proizvodnje, da bodo artikli rentabilno konkurenčni na tujem trgu.

V skupni proizvodnji kombinata ima pomembno vlogo tudi ekonomska enota Snežnik s svojo kmetijsko proizvodnjo in predelavo kmetijskih pridelkov. Tako povečuje ta enota kmetijsko proizvodnjo od laniških 146,5 milijona na 160,5 milijona dinarjev v letošnjem letu. Pričakujejo, da bodo letos izvozili tudi mleka in mesa v skupni vrednosti za blizu 260 milijonov deviznih dinarjev. Transport, ki ga opravlja v kombinatu poseben samostojni obrat, ki se je v preteklem letu preusmeril in specializiral za prevoz s cisternami, pa bo ustvaril v letu 1964 za 527 milijonov dinarjev realizacije,

Spomenik NOB

4. junij je dan, ko se Bistričani spominjajo uspešnih akcij Brkinske čete, s katerimi je razširila in utrdila narodnoosvobodilno gibanje v tem kraju. 4. junij je dan, ki ga praznuje sleherni občan.

ZA OBČINSKI PRAZNIK OBČINE ILIRSKA BISTRICA čestitajo OBČINSKA SKUPŠČINA, vse družbeno-politične organizacije, gospodarske organizacije in v reportaži imenovana podjetja ter ustanove.

KOMUNALNA DEJAVNOST — DOPOLNILO CELOTNEMU GOSPODARSTVU

Komunalno podjetje Ilirska Bistrica se odlikuje po zelo raznoliki dejavnosti. Mimo običajnih komunalnih dejavnosti skrbi za preskrbo z vodo več kot 25.000 prebivalcev, vrste gospodarskih podjetij in ustanov. Vzdržuje kanalizacijo, ceste IV. reda, parkirne prostore in druge komunalne objekte.

V svojem sestavu ima obrat opekarna z letno proizvodnjo 4 milijone

zidne opeke, kamnolom z letno proizvodnjo 6000 m³ lomljenca in gramoz, izdeluje cementne cevi različnih premerov, vrši prevoze za podjetje in za tretje osebe.

Na osnovi gornjega bo podjetje v letošnjem letu močno povečalo družbeni bruto proizvod ter s tem od prejšnjih 36 zaposlenih prešlo na 98 letos.

Komunalno podjetje bo letos tudi prvič imelo organe upravljanja, to je izvolilo bo delavski svet in upravni odbor. Kolektiv se trudi za primernejše oblike poslovanja, ki naj ob razširjeni dejavnosti še bolj uveljavljajo načela ekonomskega gospodarjenja.

Panorama Ilirske Bistrice

IZ MAJHNEGA GRADBIŠČA MOČNA EKONOMSKA ENOTA

Prve začetke gradbišča Ilirska Bistrica Splošnega gradbenega podjetja »PRIMORJE« zasledimo v letu 1947, ko je omenjeno podjetje iz Ajdovščine začelo izvajati prva gradbena dela v Ilirski Bistrici. Ko je pozneje, v letu 1955 znova začelo graditi, toda v precej večjem obsegu, je iz takratnega majhnega delovišča v treh letih zrastle močno gradbišče — ekonomska enota, ki šteje danes 120 članov kolektiva.

Ekonomska enota ima svoje lastno naselje in menzo — ker pa je naselje zgrajeno iz montažnih barak in ne ustrezajo sedanjim razmeram, je delavski svet podjetja sklenil, da se začne letos graditi nov samski dom. Novi dom bo imel lastno menzo z vsemi sodobnimi napravami in 80 opremljenih ležišč.

Ekonomska enota splošnega gradbenega podjetja PRIMORJE v Ilirski Bistrici je v času svojega obstoja opravila precejšnje delo, saj je v komuni zgradila naslednje objekte: 163 stanovanj, zajetje in rezervoar za kraški vodovod in 2 kilometra vodovoda, farmo piščancev v Zabičah pri Ilirski Bistrici, osemletko »Dragotina Ketteja«, različne industrijske objekte v tovarnah LESONIT, TOPOL, KIK in IPLAS Podgrad. Razen tega tudi več vojaških objektov in komunalnih naprav v samem mestu.

Letos bo gradbišče gradilo med drugim še tudi 25-stanovanjsko stavbo za trg, za prihodnje leto pa že predvideva gradnjo dveh nadaljnjih 25-stanovanjskih stavb.

GOZDNO GOSPODARSTVO POSTOJNA — OBRATA ILIRSKA BISTRICA IN KNEŽAK

Obsežni gozdovi snežniških pobočij so bili nekdanj skupaj s kmetijstvom gospodarski temelj tega kraja. Pozneje se je z razvojem industrije in drugih gospodarskih panog umaknilo gozdarstvo po pomenu na skromnejše mesto, je pa še zmeraj ostalo razmeroma pomembno v gospodarski strukturi ilirskobistriške občine.

Na območju občine se ukvarjata z gozdarsko dejavnostjo dva obrata: Gozdnega gospodarstva Postojna, in sicer obrat Ilirska Bistrica in obrat Knežak (del njegovega območja sega tudi v postojnsko občino). Gozdovi na območju bistriške občine obsegajo 2539 hektarov družbenih in 5324 hektarov zasebnega sektorja.

Gozdna obrata se ukvarjata z gojenjem in varstvom gozdov, z obnovo starih in osnovanjem novih nasadov, z izkoriščanjem gozdnega bogastva — z načrtno sečnjo in predelavo lesa, z gradnjo gozdnih cest in drugih gozdnih objektov. Razen tega sodi v njuno pristojnost tudi nakupovanje lesa od zasebnih proizvajalcev in prodaja. Pomembno vlogo imata v podružljanju zasebnih gozdov in zasebne gozdne dejavnosti. Tako sta obrata Ilirska Bistrica in Knežak do aprila leta 1964 zajela z dolgoročnimi pogodbami in drugimi aranžmaji 50,4 odstotka zasebnih gozdov in 70,2 odstotka zasebne lesne proizvodnje.

Po planu sečnje naj bi se letos gozdne zaloge povečale, zato predvidevajo le neznatno povečan obseg sečnje. Družbeni plan za leto 1964 določa vrednost finančne realizacije v višini 519,7 milijona dinarjev za oba obrata nasproti 478,6 milijona v letu 1963. Povečanje gre v glavnem na rovaš zasebnega sektorja, zajetega s pogodbami. Plan družbenega sektorja je nekoliko manjši po obsegu od lanskega realizacije, to pa predvsem zaradi omejitve sečnje — kar da slutiti racionalnejše gospodarjenje z lesnimi zalogami — in manjšega obsega uslug zasebnim proizvajalcem.

Gozdarske investicije so letos precej večje od lanih. Lani so znašale investicije v obeh gozdnih obratih, namenjene za gradnjo gozdnih cest, 30,6 milijona dinarjev, letos pa jih bodo povečali na okroglo 40 milijonov dinarjev (rekonstruirali bodo 12 kilometrov starih in zgradili 5 kilometrov novih gozdnih cest). V zgradbe — logarnice, delavske koče, itd. — so vložili lani 20,5, letos pa bodo 14,9 milijonov dinarjev. Značilen je velik porast investicij za opremo (žage, vlačilce, traktorje). Lani so vložili v opremo 20,1 milijona dinarjev, letos pa so zanjo namenili kar 38 milijonov. Družbenemu standardu so namenili lani 14,1 milijona dinarjev (dogradili so 18 stanovanj za delavce), letos pa bo šlo v ta namen 7,5 milijonov. Samo za načrte elektrifikacije gozdarskih objektov bodo letos investirali 2 milijona, medtem ko računajo, da bo skupna višina elektrifikacijskih investicij dosegla 20 milijonov dinarjev.

Iz podatkov o letošnjih investicijah je opazen poudarek investicijske politike na gradnji — širjenju in izboljševanju — cestnega omrežja in na nakupu nove, sodobnejše opreme. To priča o zdravi, preudarni usmerjenosti, kar bo vsekakor pripomoglo k boljši proizvodni sposobnosti obratov.

Nova osemletka, ki jo je zgradilo SGP Primorje Ajdovščina, obrat Ilirska Bistrica

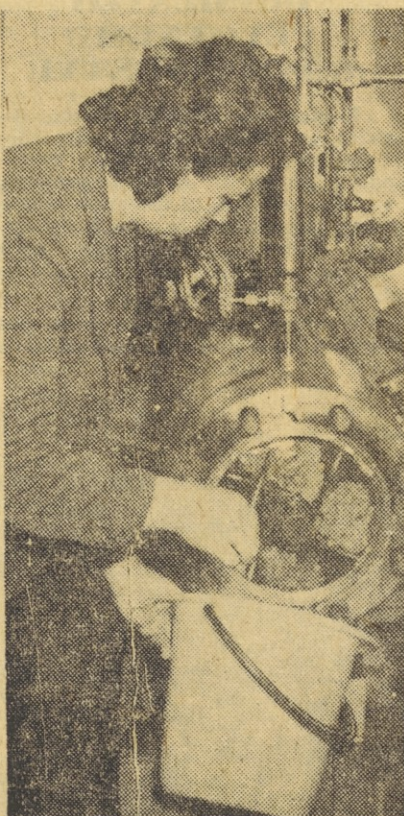
»LESONIT« — tovarniški objekti

Gozdna obrata Ilirska Bistrica in Knežak sta zaposlovala lani povprečno 241 delavcev, medtem ko jih določa plan za leto 1964 284.

Omenimo naj slednjič, da gre del proizvodnje gozdnih obratov v Bistrici in Knežaku v izvoz. Tako sta bila zastopana oba gozdna obrata leta 1963 v skupnem izvozu občine Ilirska Bistrica s 5,6 odstotki.

VELIKE PERSPEKTIVE PROIZVODNJE LESONITA

Prve začetke ene izmed najpomembnejših Jugoslovanskih tovarnov plošč iz razvlaknjene lesa zasledimo že v letu 1940, ko so začeli v Ilirski Bistrici graditi tovarno v

»LESONIT« — laboratorijski aparat za razvlaknjevanje lesa v tehnološkem laboratoriju razvojno raziskovalnega centra

okviru delniške družbe »Fallersa«. Zaradi vojne in drugih težav sta se gradnja in montaža zavlekli do leta 1945, ko so ta kraj bombardirala zavezniška letala, ki pa po srečnem naključju naprav niso poškodovale.

Kljub splošnemu pomanjkanju sredstev in materiala so naši strokovnjaki tovarno po vojni dokončno zgradili in obnovili, tako da je spomladi leta 1946 že stekla poskusna proizvodnja. Obratovati je začel

la prva tovarna lesovinskih plošč na Balkanu, ki je bila sprva projektirana za proizvodnjo 4000 ton. Kot podjetje je tovarno lesovinskih plošč »Lesonit« ustanovila vlada SRS, dne 17. septembra 1948. Registrirana je bila s predmetom poslovanja: izdelovanje lesovinskih izdelkov na industrijski način.

Proizvodnja v začetku ni dosegla planirane višine 4000 ton, dokler niso začela izdelovati nekaterih surovin domača podjetja. Poglavitni problem je bil dokončno urediti, ko je začela tovarna »Sava« leta 1954 izdelovati nekatere smole. Ker jugoslovansko tržišče v začetku ni bilo vajeno lesonita, so bile tudi precejšnje težave s prodajo tega proizvoda. Z uspešno reklamo pa je podjetje doseglo, da je povpraševanje pozneje celo preraslo zmogljivosti tovarne. Zanimivo je, da danes, kljub dvakrat večji zmogljivosti proizvodnje lesonita v Ilirski Bistrici in kljub večjim drugim tovarnam v državi, ki proizvajajo isto blago, potrebe domačega trga še vedno niso zadovoljene.

V razvoju tovarne se je moral kolektivi, zlasti v razdobju po vojni, spoprijeti s številnimi težavami. Primanjkovalo je deviz za nabavo namembnih delov, ni bilo surovin, proizvodnja pa je trpela tudi zaradi pomanjkanja električne energije. Hkrati z izboljšanjem objektivnih okoliščin, v katerih je delala tovarna, se je izboljševala tudi organizacijska ureditev proizvodnega tehnološkega procesa in ne nazadnje, tudi strokovna usposobljenost kadrov. Z različnimi izboljšavami, z izpopolnitvijo strojne opreme in z rekonstrukcijami, predvsem pa z večjo strokovnostjo in boljšo organizacijo dela so že leta 1958 podvojili prvotno zmogljivost tovarne. Danes obratuje neprekinjeno, izkorišča letno 312 obratovalnih dni in sodi tudi med prve gospodarske organizacije, ki so uvedle 42-urni delovni teden. Že 59. leta so uvedli četrto izmeno, s čimer je proizvodnja presegla 10 tisoč ton lesovinskih izdelkov v tem letu.

V tem času se je bistveno povečala proizvodnja takomenovanih oplemenitenih proizvodov — lesomala, to je lakiranega lesonita, pozneje lesomina (lesonita, prekrita z tiskanim papirjem) in melanita, (Ultrapas — formica). Zaradi novosti proizvoda in nepoznavanja njegove uporabnosti se je tovarna lotila strokovne raziskave tržišča. Tovarna »Lesonit« je prvi izdelovalec tovrstne proizvodnje v Jugoslaviji. Razumljivo je, da je bilo to pionirsko delo, ravno tako kot takrat, ko je z novim izdelkom — umetno ploščo — spodbujala klasično vezano ploščo in les.

Skoraj vse surovine za svoje proizvode jim nudi domače tržišče, razen nekaterih surovin za izdelavo lakiranih plošč, ki jih tovarna uvaža. Teh namreč domača industrija še ni osvojila. Kljub temu, da

je povpraševanje po lesonitnih izdelkih na domačem trgu precejšnje, tovarna tudi izvaž, ker se bo s planirano povečano proizvodnjo nujno morala vključiti v mednarodno delitev dela.

Rezultat naporov za izboljšanje tehnološkega procesa, skrbi za večjo strokovnost in boljšo organizacijo dela je bil v tovarni LESONIT nenehen porast produktivnosti dela. Medtem ko je znašala proizvodnja lesonita leta 1946 na zaposlenega 13,5 ton, leta 1955 21,5 ton, je dosegla že leta 1960 40,3 tone. Pri tem je imela nedvomno precejšnjo zaslugo uvedba delavskega samoupravljanja. Čedalje večji vpliv delitve po delu še naprej vpliva na rast proizvodnje in produktivnosti dela.

Letos predvideva tovarna »Lesonit« doseči proizvodnjo 18.700 ton lesonita. Če jim bo uspelo doseči planirano proizvodnjo, bo kljub možnim zastojem večja za 5,5 % kot lani. Izmed ostalih finalnih izdelkov se bo močneje povečala še proiz-

za 199 %, lesomina za 212 %, melanita pa za 64 %.

Ker je proizvodnja lesonita, kjer je letna zmogljivost manjša od 25 tisoč ton letno, neekonomična, pri proizvodnji lesomina in melanita pa se doseže dobro ekonomičnost pri serijah nad 1.000.000 kv. metrov (pod pogojem, da ima tovarna lastno impregnacijo) in pri proizvodnji lesomala nad 600.000 kv. metrov, je razumljivo, da temelji razvoj tovarne v sedemletnem planu predvsem na povečanju proizvodnih zmogljivosti, da bi dosegli najoptimalnejšo ekonomičnost; na površinskem oplemenjevanju naosnovnejših proizvodov, kar pomeni dejansko nadaljevanje tehnološkega postopka in hkrati pridobitev pri možnostih aplikacije in — glede na čedalje večje potrebe po oplemenitenih ploščah v vseh panogah gospodarstva — na zmanjšanju trošev in deviznih sredstev za te namene. Potrebe po izdelkih iz lesovine so dejansko zelo velike, saj Jugoslavija za 1,7 kilograma lesonita na prebivalca (kolikor je znašala potrošnja v letu 1961) močno zaostaja za drugimi evropskimi državami (Švedska 25 kg, Norveška 18 kg, Finska 13 kg, ZDA 10 kg, Nizozemska 9 kg, Avstrija 6 kg, Velika Britanija 6 kg, Švica 5 kg in Zahodna Nemčija 5 kilogramov).

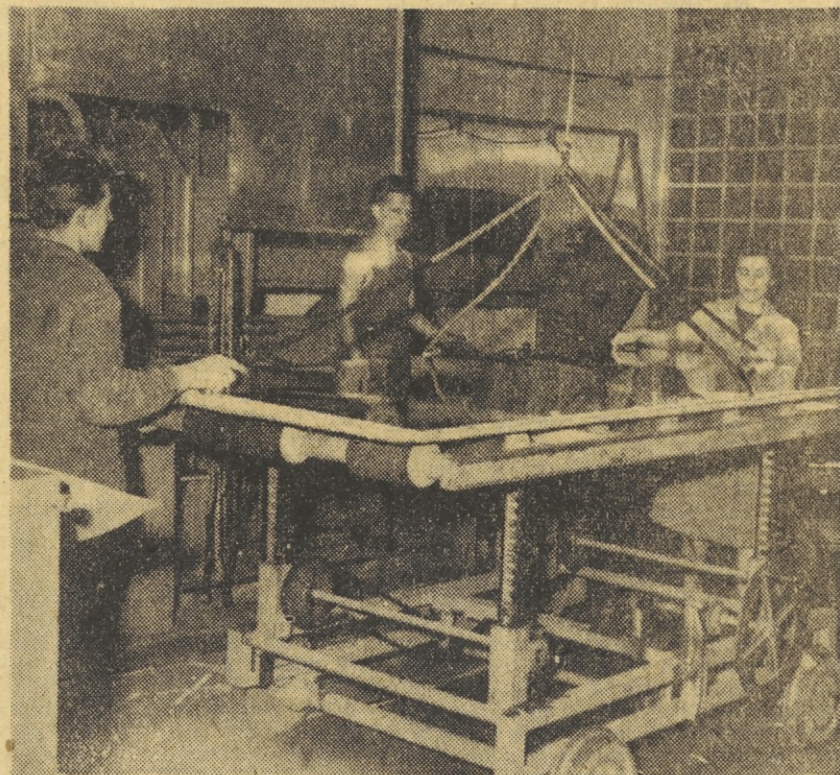
Ob takšnem gibanju potreb lahko računamo — če upoštevamo doseženi letni porast in še neizkoriščene možnosti aplikacije na zelo širokem področju — da se bo do leta 1970 potrošnja lesonita povečala najmanj za 4 kilograme na prebivalca. To pa pomeni, da se nam ob povečanju proizvodnje na 25.000 ton letne proizvodnje lesonita ni treba bati da plasma na domačem kakor tudi na tujem tržišču.

POGLABLJANJE POSLOVNIH ODNOSOV

Kmetijska zadruga »14. junij« Ilirska Bistrica je zdaj edina kmetijska zadruga v bistriški komuni. V času, ko je nastajala, je doživela številne reorganizacije. Iz 14 samostojnih kmetijskih združenj v okoliških vaseh Zabiče, Jelšane, Podgrad, Prem, Knežak, Bač, ..., ki so se razvile iz nekdanje Nabavno prodajne zadruge NAPROZA — ustanovljene leta 1947 —, je nastalo 1959. leta 6 združenj. Te zadruge so takrat, poleg prejšnjih trgovskih dejavnosti, razvijale tudi razne druge dejavnosti kot so: gostinstvo, obrtno delavnice — mizarke, kovaške, čevljarke —, hranilno kreditne odseke, čebelarstvo in kar je najbolj pomembno: odkup vseh kmetijskih pridelkov in lesnih sortimentov, gozdnih sadežev in zdravilnih zelišč ter krepile živinorejo in sadjarstvo. Pozneje, leta 1962, so bile nekatere izmed teh združenj uklinjene, druge pa so se združile v sedanjo KMETIJSKO ZADRUGO »14. JUNIJ« ILIRSKA BISTRICA.

Zavoljo slabih in razdobljenih kmetijskih parcel zadruga ni bila uspešna v organizaciji sodobne, rentabilne kmetijske proizvodnje v lastnih obratih. Zato je del njene proizvodnje prevzel Kmetijsko industrijski kombinat v Ilirski Bistrici, zadruga pa zdaj opravlja predvsem posle okoli odkupa osnovnih poljedelskih pridelkov, trgovine s kmetijskim reprodukcijskim materialom, trgovine s sadjem in zelenjavo, kooperacijo v poljedelstvu, hranilno kreditno službo.

V prihodnje namerava Kmetijska zadruga poglobljati poslovne odnose s Kmetijsko industrijskim kombinatom v proizvodnji mesa in mleka, vendar bo njena pozornost veljala predvsem ureditvi nekaterih vprašanj in problemov tržišča, zlasti obmorskih krajev, katerim lahko letno da okoli 5000 ton krompirja, 6000 ton raznega sadja, predvsem jabolk, 5 do 10 ton suhih in 10 do 20 ton svežih gob, 500 do 1000 ton brkinjskih sliv, 20 do 30 ton raznih zdravilnih zelišč.

»LESONIT« — kaširnica ultrapasa

SPECIALIZACIJA POSLOVALNIC

V Ilirski Bistrici se zaradi naravno ugodne lege hkrati z lesno trgovino in mlinsko obrtjo že od nekdaj močno razvija trgovska dejavnost potrošnih dobrin, v stalnih trgovinah kakor tudi po rednih sejmišnih nedaleč v okolici. Ta tradicija se je obdržala vse do današnjih dni. Razvoj drugih krajev in administrativne meje po sedanjih razdelitvi so sicer nekoliko zavirale hitrejši razvoj te dejavnosti, kljub temu pa je edino domače trgovsko podjetje, ki trguje na debelo in drobno — ILIRIJA v preteklih nekaj letih doseglo vidne uspehe in nenehno večalo promet.

Podjetje »ILIRIJA« trguje z mešanim blagom in sicer z več kot polovico prometa z živilskimi artikli, ostali promet pa predstavlja mešano industrijsko blago.

To podjetje je po 1959. letu, ko se je ustalilo — v preteklosti je bilo večkrat prizadeto s številnimi reorganizacijami — začelo hitreje napredovati. V tem času do danes je zgradilo oziroma obnovilo pet trgovskih lokalov, sedem pa jih je adaptiralo in to predvsem z lastnimi sredstvi. Oprema trgovin se zboljšuje in modernizira, novi lokali so opremljeni s sodobno opremo — hladilne vitrine, hladilniki, tehnične in mesoreznice.

Kako intenzivno se je razvijalo podjetje, priča že podatek, da je promet v preteklih 4 letih narasel za 80 odstotkov nasproti letu 1959. Tako se je lani v primerjavi z letom 1962 povečal promet za 16 odstotkov, od tega v trgovini na drobno za 19,5, v gostinstvi in dejavnosti pa za 9,5 odstotkov. Na tako ugoden porast prometa v trgovini na drobno je v dokajšnji meri vplivala specializacija poslovalnic, kar namerava podjetje tudi v naprej pospeševati. Za letošnje leto je podjetje planiralo promet v vrednosti 1,8 milijarde dinarjev, ob sedanjem, zelo dinamičnem prometu pa pričakujejo, da bodo realizirali do konca leta celo nad 2 milijardi.

V sedemletnem perspektivnem planu podjetja, ko naj bi kolektiv dosegel po načrtu 3,5 milijarde prometa, predvidevajo nadaljnjo specializacijo poslovalnic, predvsem z izločitvijo elektro in gradbenega materiala v posebne enote. Trenutno ima ILIRIJA 35 poslovalnic s 140 zaposlenimi, v prihodnjih 7 letih pa namerava investirati v širitev svoje dejavnosti blizu 200 milijonov dinarjev. Že sedaj posveča podjetje posebno skrb vzgoji kadrov, saj se je v preteklih letih izučilo pri podjetju 27 trgovskih vajencev.

Trgovsko podjetje »ILIRIJA«: obnovljena poslovalnica »Prehrane«

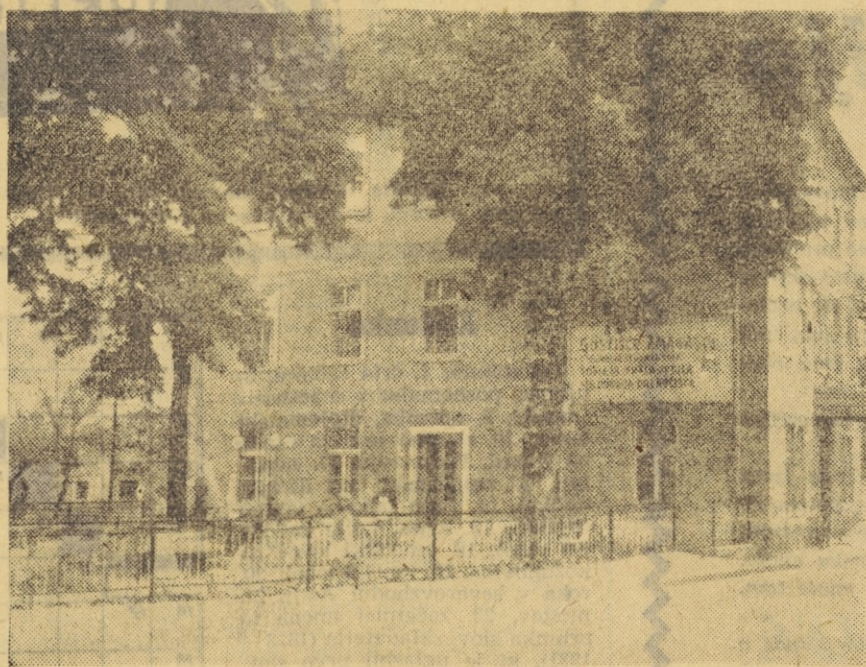
po vrednosti, zakaj poudarek v letošnji proizvodnji je predvsem na plemenitem furnirju na račun siepega. Tako se bo letos povečala vrednost proizvodnje od lanskih 426 milijonov dinarjev na 550 milijonov, že leta 1967 pa predvidevajo v tovarni povečanje za nadaljnjih sto odstotkov — po izvršenih rekonstrukcijah.

Omeniti velja, da je velik del proizvodnje TOPOLA namenjen izvozu v Vzhodno Nemčijo, v Sovjetsko zvezo, Egipt, Poljsko, Češkoslovaško, Italijo... Izvažajo približno 50 % proizvodnje žaganega leta.

»SOČA« SKRBI ZA DOBRO KAPLJICO IN DOBRO PREHRANO

Minili so časi, ko je za dobro postrežbo v gostilni zadostovala klobasa s kosom kruha, zalita s poljem vina. Razvoj domačega in tuje turizma, pa tudi večje zahteve domačih gostov postavljajo pred gostinstvo mnogo večje naloge: zares vsestransko in kulturno postrežbo. Te zahteve imajo v Ilirski Bistrici polno veljavo, saj leži kraj ob važni prometni komunikaciji, po kateri se pretaka večina tujcev, ki obiskujejo naše obmorske kraje.

Najpomembnejši zastopnik gostinstva v Ilirski Bistrici je podjetje

Gostinsko podjetje »SOČA« — obrat »ZMAGA«

LETOS REKORDNA PROIZVODNJA

PODJETJE »JAVOR« PIVKA, ki zajema skoro vso lesno industrijo Pivške doline, od Snežnika do Javornika in Nanosa ima svoj obrat tudi ob robu ilirskobistriške komunne — na Baču. Obrat je že od leta 1953 v sklopu JAVORA in je v tem času prerasel iz samostojne žage v specializiran obrat za izdelavo vseh vrst navadnih in oblaženjenih sedežev, predvsem stolov. Preusmeritev se je pričela pred osmimi leti in je

tovarni pohištva, s katerimi obrat Bač kooperira, je kolektiv nenehno povečeval svojo proizvodnjo. Letos upa, da bo dosegel rekordno število stolov, odkar jih proizvaja: 220.000 stolov različnih oblik in izvedb. Kakor je rasla proizvodnja, tako je raslo tudi število zaposlenih, še bolj pa storilnost in kvaliteta izdelkov. Od prvotnih 60 delavcev ima obrat danes že okoli 270 zaposlenih.

Problem, ki tare kolektiv, danes bolj kot kdajkoli, ni v kvaliteti, surovinah, usposobljenosti delavcev ali rentabilnosti obrata, ampak v tem, da nujno potrebuje nove prostore. Le novi prostori lahko jamčijo nemoten razvoj, večjo storilnost in rentabilnost. Vse kaže, da bo kolektiv letošnje leto zastavil prve lopate za novo 220 metrov dolgo halo, ki bo združila vse daleč naokoli raztresene oddelke in omogočila sodobne tehnološke postopke. Že lani je začel s pripravo odprtih skladišč, meritvami in pripravo načrtov za gradnjo.

Prav v zavesti, da v sedanjih prostorih na Baču ne morejo naprej, je dobil obrat pomembno postavko

2 do 3 tisoč kilogramov kruha, ki ga razvažajo prebivalcem bistriške komunne. Na 125 kilometrov dolgi poti, ki jo opravi dostavni avtomobil kollektiva MLINOTEST Ajdovščina, pa bo lahko podjetje nudilo potrošnikom še več svojih dobrot, ki jih bo izdelalo v novi pekarni. Le-ta je nujno potrebna glede na čedalje večje potrebe prebivalstva.

STANOVANJSKA SKUPNOST V NEUSTREZNIH POSLOVNIH PROSTORIH

Vsakdanje težave prebivalcev bistriške komunne rešuje STANOVANJSKA SKUPNOST. Z doslednim izvajanjem svojega delovnega programa pa kljub prizadevnosti 43-članskega kolektiva ne more zadovoljiti potreb okoli 4000 prebivalcev tega kraja. Borno storitveno dejavnost v Bistrici izpolnjuje Stanovanjska skupnost s svojimi številnimi servisi od vodovodno-inštalaterskega, mizarskega, čevlarskega in plesarskega do servisa za vodenje finančnega poslovanja hišnih svetov do pogrebne službe. Združeni stanovanjski skupnosti iz Trnovskega in Bistrice pa bi vsekakor dokaj uspešneje pomagali občanu pri njegovih skrbih, če bi svojo dejavnost lahko razvijali v ustreznih prostorih.

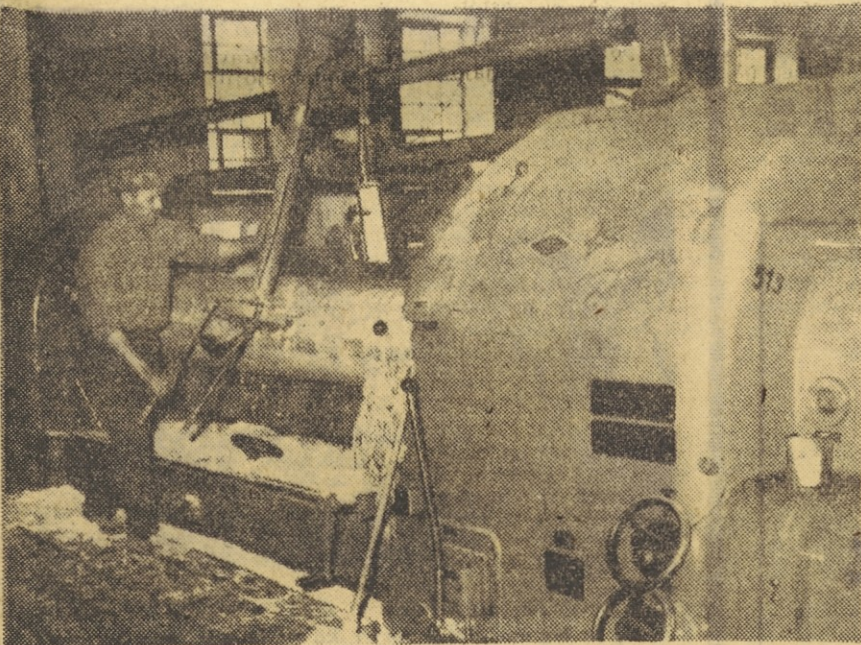
NUJNO POTREBEN NOV ZDRAVSTVENI DOM

V Ilirski Bistrici stoji zdravstveni dom, ki so ga zgradili še Italijani v času, ko je bilo zaposlenih v tem kraju okoli 200 delavcev lesne stroke. Danes, ko se je število zaposlenih povečalo na blizu 3000, išče zdravstveno pomoč v tej isti hiši s površino poslovnih prostorov 235 kvadratnih metrov že 18.000 ljudi. Če upoštevamo, da obiskuje zdravstveni dom dnevno od 120 do 200 bolnikov, potem lahko verjamemo, da je zdravstvena zaščita tod pomanjkljivejša kot na vsem Primorskem...

Trenutno delata v zdravstvenem domu dva zdravnik splošne prakse, pomaga jima še zdravnik iz enot JLA za popoldansko ordinacijo. V občini imajo še tri terenske pomožne zdravstvene postaje, celoten kolektiv zdravstvenega doma pa šteje 39 ljudi. To je domala vse...

Spričo takšnega položaja je nedvomno več kot upravičena zahteva kolektiva zdravstvenega doma, kakor tudi vseh prebivalcev tega kraja, da se čimprej zgradi nov zdravstveni dom. Pobuda pa je že rodila prve rezultate, tako da je že določena lokacija in izdelan gradbeni načrt, znana pa je tudi predračunska vrednost investicije: skupaj z vso tehnično dokumentacijo in ustrezno opremo zdravstvenega doma in lekarne do 200 milijonov din. V stroških investicijske gradnje bo poleg kolektiva zdravstvenega doma z znatnimi sredstvi udeležena občinska skupščina, ki je ustanoviteljica. Nov dom naj bi bil dograjen 4. junija prihodnje leto, pri čemer pa sredstva še niso v celoti zagotovljena. Na površini 1610 kvadratnih metrov bodo dobile svoj prostor vse potrebne službe za preventivo in kurativo, lekarna in reševalna postaja. To bi bile naslednje organizacijske enote: dispanzer za ženske in TBC, 2 splošni ambulantni, specialistična ambulanta, obratna ambulanta za delavce s preventivnim značajem, röntgen, zobna ambulanta s tremi ordinacijami in ustreznim zobnim laboratorijem ter seveda uprava.

Novi zdravstveni dom, ko bo zgrajen, pa ne bo še rešil položaja sam po sebi. V Ilirski Bistrici potrebujejo predvsem več zdravstvenega kadra, ki so ga z dosedanjim politiko stipendiranja precej zamenjali, neurejene pa so tudi razmere glede osebnih dohodkov. Trenutno stipendirajo 9 ljudi — od tega dva zdravnik splošne prakse, dva stomatologa, tri medicinske sestre in dva zobotehnikarja. Če upoštevamo, da bi moral novi dom šteti 60 ljudi, je aktualnost potrebe po kadrih očita, vsekakor pa bo rešitev tega problema terjala skrb in angažiranje vseh družbenih činiteljev.

»TOPOL« — luščilni stroj za luščenje furnirja

PROIZVODNJA EKSTOTIČNIH FURNIRJEV

Lesna industrija »TOPOL« Ilirska Bistrica, po velikosti drugo lesno industrijsko podjetje v občini, ima tako kot marsikatero naše danes uspešno podjetje, dokaj pestro zgodovino. V bivši zgradbi tovarne pekatef, ki je leta 1936 zgorela, je nekdanji lastnik začel proizvajati furnir — 250 kubičnih metrov na leto. Danes, po napornih letih rekonstrukcij in prizadevanj kolektiva, pa proizvajajo v istih prostorih 2500 kubičnih metrov furnirja. Razen plemenitih za zunanje in šlepih furnirjev za notranje površine proizvaja »TOPOL« tudi žagan les in nekatere vrste pohištva. Posebna značilnost te lesne industrije v komunni pod Snežnikom je njena proizvodnja eksotičnih furnirjev. Kolektiv bo, ko bo nova furnirnica — predvidoma leta 1967 — dograjena, opremljena in mehanizirana, izdelal približno 6000 ton eksotičnega furnirja letno. Lesna industrija TOPOL ima namreč za takšno proizvodnjo zelo dobre pogoje: v bližini sta dve pristanišči, Reka in Koper, mehanizacija za proizvodnjo tega artikla ne terja večjih investicij — kar pa je najvažnejše, ima TOPOL usposobljene delavce, ki jim sekanje eksotičnega furnirja gotovo ne dela dosti večjih težav kot oreh ali bukev!

Značilnost letošnjega plana proizvodnje? Po količini je nekoliko nižji od lanskega leta (lani so izdelali 2450 kubičnih metrov furnirja, letos pa 2150), zato pa precej večji

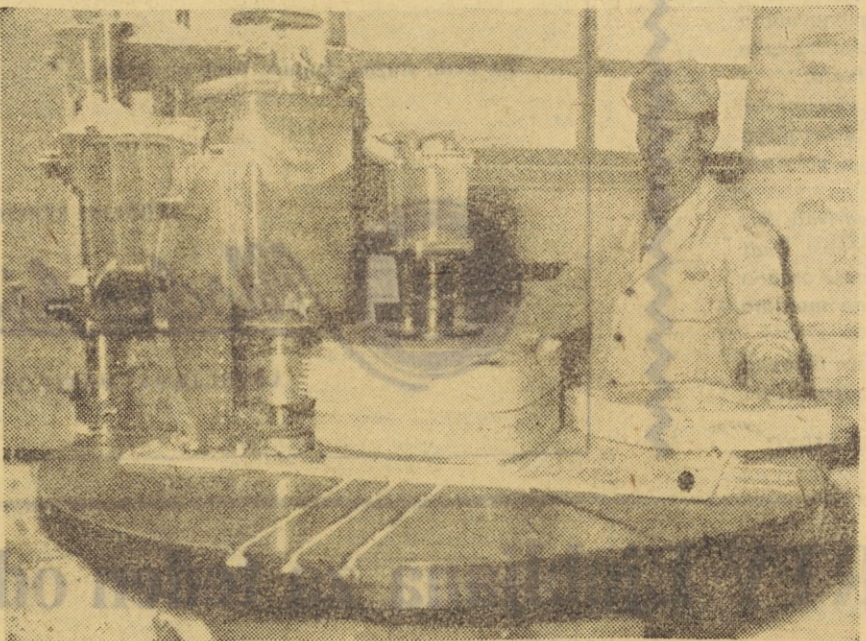
»Soča«, ustanovljeno l. 1955. V svojem razvoju je s pripojitvijo različnih gostišč v Bistrici in okoliških krajih naraslo v večjo gospodarsko organizacijo z nekaj obrati.

Zdaj združuje »Soča« v svojem okviru šest obratov, in sicer hotel »Zmaga« s 40 prenočišči (edina možnost prenočitve v Ilirski Bistrici), kavarno »Turist« v Bistrici, restavracijo »Triglav« in »Kolodvor« prav tam, pa gostilni v Šembiljah in v Pregarjah. Zdržitvev omenjenih obratov v skupno podjetje je ugodno vplivala na boljše uporabljanje sredstev za obnovo teh že precej dotrajenih obratov.

Za adaptacijo kavarne »Turist« so porabili 27 milijonov dinarjev. Nadaljnjih 6 milijonov dinarjev so porabili za obnovo zmogljivosti hotela »Zmage«, gostilne »Kolodvor« in restavracije »Triglav«. Nemara najpomembnejša pri tem je bila nabava nove opreme za prenočišča v hotelu.

Kolektiv podjetja zdaj obnavlja zaprti restavracijo »Soča«, ki bo odprta predvidoma avgusta, in s pomočjo občinske skupščine ureja lep senčnat vrt hotela »Zmage« ob rečici Bistrici.

V letu 1964 naj bi po planu realiziralo podjetje bruto dohodek 170 milijonov dinarjev. Če bo hotelo to dosegel, bo moralo še bolj poskrbeti za dobro urejenost lokalov in za solidno in kulturno postrežbo, hkrati pa poskrbeti za primerno reklamo, s katero bo pritegnilo mimo domačih tudi tuje turiste. Pri tem kaže pripomniti, da je najboljša reklama kvaliteta storitev, česar se kolektiv gostinskega podjetja »Soča« v polni meri zaveda.

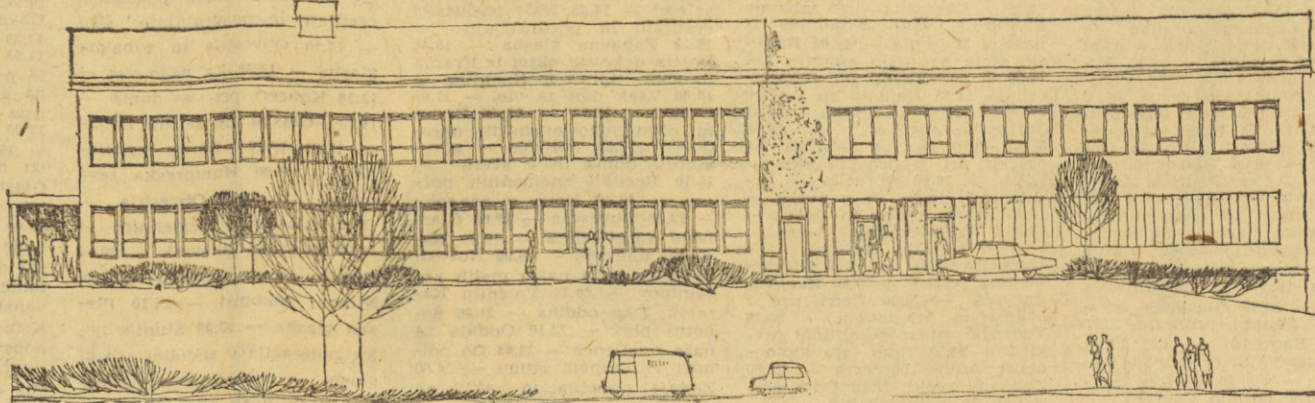

»JAVOR« PIVKA — OBRAT BAČ — visokoturni oblikovalni rezkar

v začetku povzročala nemalo težav, ker so se delavci znašli pred povsem drugačnim delom, prostori pa so bili komaj primerni za proizvodnjo stolov. Kljub temu se je kolektiv hitro znašel in prilagodil novi proizvodnji ter se z ličnimi izdelki kaj hitro uveljavil na domačem in tujem trgu. Zavoljo čedalje večjega povpraševanja po teh izdelkih, zlasti večjih

ZA 31 ODSOTOKOV PRESEŽEN PLAN

14 delavcev je zaposlenih v obratu MLINOTEST AJDOVŠČINA, ki v svojih dveh poslovalnicah in pekarnah v Ilirski Bistrici ustvarjajo malone 70 milijonov skupnega dohodka letno. Kolektiv speče dnevno 800 kosov drobnega peciva in okoli

Idejna skica zdravstvenega doma v Ilirski Bistrici — delo arhitekta Bojana Tratnika

V Krušni dolini so v zadnjih letih zelo napredovali v združevanju združenih in kmetijskih gospodarstev. Zato je dozor čas za združitev preostalih treh ekonomskih enot tamkajšnjega agrokombinata. Občinska skupščina, ki se je že doslej mnogokrat izkazala v gospodarjenju agrokombinata, je sklenila, da je potrebno to storiti še pred pomladansko setvijo.

Predsednik občinske skupščine je začel široko razpravo o integraciji kmetijskih obratov agrokombinata s tem, da je sklical direktorje ekonomskih enot in jim pojasnil vse politične in gospodarske aspekte te najnovejše integracije. Direktorji so ga poslušali, potem pa se je razvila nadvse živahna diskusija.

Direktor ekonomske enote »Krušna dolina« je izjavil, da je že iz naslova njihove ekonomske enote razvidno, da je samoumevno, da bo sedež integriranih ekonomskih enot v upravi ekonomske enote »Krušna dolina«. Direktor ekonomske enote »Pitanje« je protestiral in dokazoval, da je iz splošnih družbenih gledišč nujno, da bo sedež bodajo enote v upravi njegove ekonomske enote.

Integracija

»Tovariši,« je dejal, »zavedajte se, da je meso izraz standarda. Že mnogokrat je bilo rečeno tudi na najvišjih mestih, da smo se preveč orientirali na osnovno prehrano s kruhom. To nam ustvarja tudi zunanjetrgovinski deficit. Saj moramo žito uvažati, ker ga naši poljedelci ne pridelajo dovolj. Jesti samo kruh je primitivno, zato smo tudi spodbujali pisanje živine, kajti kdor je meso, ima višji standard.«

Direktor ekonomske enote »Sadje« se je prizanesljivo nasmihal:

»Vemo, da gre za standard,« je izjavil. »Toda izraz standarda je prav v tem, da se delovni človek, potem ko se naje kruha in mesa, postreže v izbornim namiznim sadjem. Tega pa proizvaja prav naša ekonomska enota. Logično je torej, da bo sedež nove ekonomske enote tam, kjer je uprava naše enote.«

To svoje stališče so prenesli tovariši direktorji tudi v svoje ekonomske enote, kjer se je razprava o integraciji ekonomskih enot plodno nadaljevala. Delavci so iz razumljivih razlogov podprli stališča svojih direktorjev in protestirali proti integraciji. Dejali so, da je dandanes demokracija z ustavo zagotovljena in da jo je treba tudi v vsakdanji praksi zagotoviti. Torej — če bo direktor nove ekonomske enote njihov direktor, potem se strinjajo z integracijo, sicer pa nikakor ne.

Stvar je prišla tako daleč, da se je moral vmešati tovariš glavni direktor, ki se sicer sploh ni vmešaval v delavsko upravljanje. Sklical je vse tri direktorje ekonomskih enot in jim pojasnil, da agrokombinat spriču svojega naglega razvoja nujno potrebuje sposobne ljudi. Dejaj je, da bi mu bilo zelo všeč, če bi sprejel tovariš direktor ekonomske enote »Krušna dolina« zelo perspektivno mesto šefa razvojnega oddelka, tovariš direktor ekonomske enote »Sadje« pa mesto šefa komercialne in direktor tretje ekonomske enote mesto pomočnika glavnega direktorja. To svoje stališče o integraciji ekonomskih enot je podkrepil z izjavo, da so s tem vsi trije na položajih pomočnikov glavnega direktorja in tako motorna sila kolegija, ki tako odloča o vseh najvažnejših zadevah agrokombinata.

Ko so se tovariši direktorji vrnili v svoje ekonomske enote, so sklicali predstavnike tamkajšnjega delavskega upravljanja in se z njimi temeljito pogovorili o položaju pred integracijo. Dejali so:

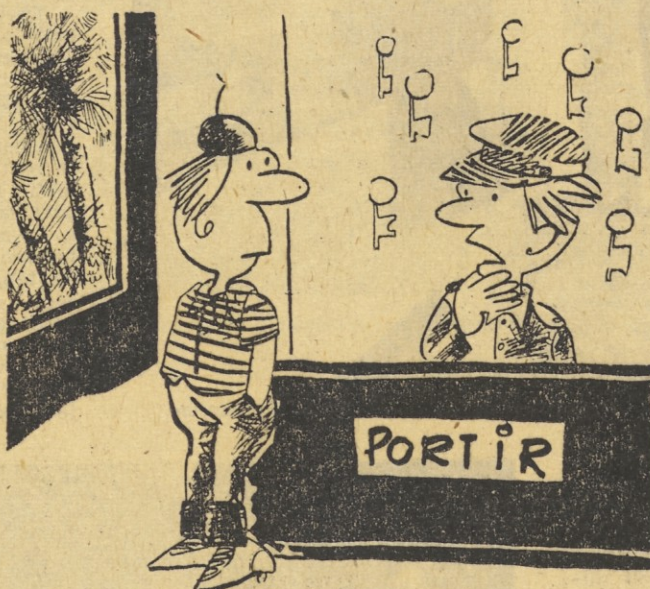
»Tovariši, srčno nam je žal, da se bomo integrirali. Saj veste, da smo se do kraja borili za našo samostojnost. Tudi zdaj smo še vedno proti taki integraciji. To je naše osebno prepričanje. Toda politično so nas prepričali, da moramo soglašati z integracijo. In soglašamo.«

Zaradi tega so v agrokombinatu odprli tri nova delovna mesta, kajti v novi ekonomski enoti so morali zaposliti tri nove strokovnjake.

VIKTOR SIREC

Za razvedrilo in kratek čas

— Ja, tile inozemci morajo biti pa strašansko umazani — vsak hoče imeti sobo s kopalnico!...

— Ali vi ne razumete, da za vsako prošnjo stoji človek?...
— Kaj smo že tako daleč prišli s temi priporočili?

— Dragi sorodniki, prav gotovo se vam je moral kdo zlagati, da si je naše tele zlomilo nogo?!

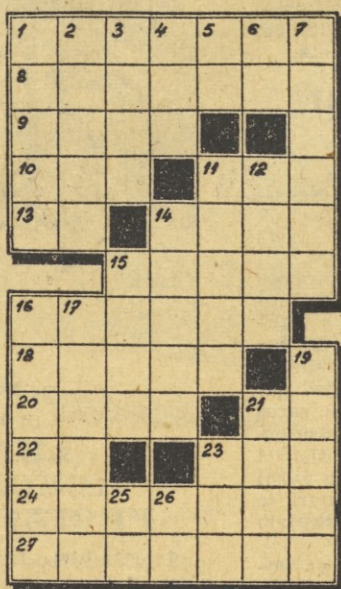

— In jaz mu nisem verjel, ko mi je zatrjeval, da je šel njegov najboljši prijatelj...

Križanka

Vodoravno: 1. črta sečnica, 8. učenec, posnemalec v umetnosti (množ.), 9. opomba, diplomatski dopis, 10. skupno ime za otoke na jugosl. Podonavju, 11. neparn, 13. egiptovski bog (krajša oblika), 14. zlato jabolko (drevo in sad), 15. kupa, večja posoda (za vino), 16. ameriški lovec na kožuho, 18. teniški lopar, 20. reka v severovzhodni Aziji, 21. prislov, 22. začetnici imena in primka slov. skladatelja (1873–1921), ki je uglasbil prvo slov. izvirno baletno skladbo »Možiček«, 23. tišina, pokoj, 24. okrasni grm, 27. razpis, konkurz.

Navpično: 1. jamska mera (v poeziji), 2. sklepni spev v grških tragičnih zbiorih, 3. splet las ali cvetja, 4. turški poglavar, 5. medmet, 6. začetnici primka in imena jugosl. znanstvenika in izumitelja na področju elektrotehnike, ki je živel in deloval v ZDA, 7. grški tragik, 11. del roke, 12. bajeslovni letalec, 14. slov. obmorsko mesto in pristanišče, 15. glavno mesto Azerbejdžanske SSSR, 16. rimski cesar, 17. kolnica, vozarna, 19. sultanova palača, 21. vrat, tilnik, 23. hladno orožje, 25. arabski zrebec, 26. prislov.

REŠITEV PREJSNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. Reymont, 7. Urach, a, 8. bal, 9. ohm, 11. Itea, 13. Ob, 14. no, 15. Taj, 17. katar, 18. sleme, 20. pesa, 21. SF, 23. in, 24. note, 26. nak, 28. vid, 29. klopi, 31. tokajec.

Navpično: 18. spinet.

Za dom, službo, dopust, izlet — vedno

PRODAJNI SERVIS

Mladina hiša

LJUBLJANA · MARIBOR

Spored RTV Ljubljana za teden od 4. do 10. junija 1964

ČETRTEK

4. junija

5.00–8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20–6.35 Tečaj ruskega jezika — 8.05 Z opornih in koncertnih odov — 8.35 Radijska sola za visjo stopnjo — 9.25 Zabavna glasbena vzhodnih dežel — 10.15 Pihalna godba »The Royal Marines« — 10.30 Pet minut za novo pesnico in Pozdravi mladim risarjem — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Po tipkah in strunah — 13.13 Obvestila in zabavna glasba — 13.13–14.35 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Glasbena medigra — 17.15 Turistična oddaja — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Baročni intermez — 18.45 Ta teden v skupščinskih odborih — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Četrtni večer doma — 20.05 Ljudski glasba — 21.00 Večer umetniške besede — 21.49 Lucijan Marija Škerjanc: Koncert za fagot in godalni orkester — 22.10 Glasbena medigra — Skupni program JRT (studio Beograd) — 23.05 Četrtni zabavni orkestron Raphaela — 23.20 Skupni program JRT (studio Zagreb)

PETEK

5. junija

5.00–8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20–6.35 Tečaj hrvaško-srbskega jezika — 8.05 Veliki valčki — 8.30 Slovenske narodne pesmi — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Odmevi naših krajev — 10.13 Duet Violette in Germonta iz Verdijeve »Traviata« s sopranistko Renato Tebaldi in baritonistom Aldom Protjim — 10.35 Novost na knjižni polici — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Za ljubitelje domačih melodij — 13.13 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Skladnice iz našega življenja — 14.05 Radijska sola za nizjo stopnjo — 14.35 S popevkami po Jugoslaviji — 15.15 Napotki za turiste — 15.20 Zabavna glasba — 15.45 Jezikovni pogovori — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Na obisku pri francoskih skladateljih — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Pesmi borbe in dela — 18.30 Pripovedujejo nam... — 18.45 Ljudski parlament — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Četrtni ure z orkestrom Mantovani — 20.20 Tedenki zunanje-politični pregled — 20.30 Taka igra violončelist André Navarra — 21.00 Zabavni zvoki 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih

SOBOTA

6. junija

5.00–8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.10–6.15 Napotki za turiste — 6.20–6.35 Nadaljevalni tečaj angleščine — 6.45–6.50 Pregled športnih prireditev za teden — 8.05 Vedre melodije za konec tedna — 8.55 Radijska sola za nizjo stopnjo — 9.25 »Poletno sonce že greje« — 9.48 Iz filmov in glasbenih revij — 10.15 Domače polke in valčki — 10.35 Poje italijanski zbori — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Vedri zvoki — 13.13 Obvestila in zabavna glasba — 13.30–14.35 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Pojeta delavski oktet iz Kranja in zbor »Lira« iz Kamnika — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Recitali znamenitih pevcev — 18.45 Novo v znanosti — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Novosti iz repertoarja naših malih ansamblov — 20.20 Valentin Kajtaj: Dan oddiha — 21.00 Sobotni ples — 22.10 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Do polnoči in plesnem ritmu — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

NEDELJA

7. junija

6.00–8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.30–6.35 Napotki za turiste — 7.40 Pogovor s poslušalci — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.10 Mladim poslušalcem igrajo bratje Lorenz — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo (I.) — 10.00 Se pomni, tovariši... — 10.30 Glasbena matineja — 11.30 Nedeljska reportaža — 11.50 Hammond orgle — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo (II.) — 13.10 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za našo vas — 13.50 Koncert pri vas doma — 14.10 »Glasba ne pozna meja« — 15.05–16.00 »Danes popoldne« — 16.00 Humoreska tega tedna — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Izberite svojo popevko — 21.00 Njihovi rokopiši — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Studije naše generacije v sodobni srbski glasbi — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

PONEDELJEK

8. junija

5.00–8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Narodne pesmi bosta pela Mariborski ženski vokalni kvintet in Koroski akademski oktet — 8.25 Lahka glasbena vzhodnonemških skladateljev — 8.35 Za mlade radovedne — 9.25 Poje sopranistka Ada Sardo — 10.15 Slovenska klavirska in violinska glasba — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domače viže za prijetno opoldne — 13.13 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Orkester RTV Ljubljana s popularnim domačim sporedom — 14.05 Radijska sola za visjo stopnjo — 14.35 Narodne pesmi v priredbi — 15.30 V terek na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Glasbeni spomini štiridesetih let — 18.45 Svet tehnike — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00–21.50 Simfonični koncert orkestra Slovenske filharmonije — 21.50 Komorna medigra — 22.10 Opevke do popevke — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Plesni zvoki — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

TOREK

9. junija

5.00–8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20–6.35 Tečaj makedonskega jezika — 8.05 Jutranji divertimento — 8.35 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.10 Petnajst minut z mladimi pevci — 9.55 Zabavna glasba iz Českoslovaske — 10.15 Zbor moravskih učiteljev in zbor poljskega radia — 10.45 Človek in zdravje — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domače viže za prijetno opoldne — 13.13 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Orkester RTV Ljubljana s popularnim domačim sporedom — 14.05 Radijska sola za visjo stopnjo — 14.35 Narodne pesmi v priredbi — 15.30 V terek na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Glasbeni spomini štiridesetih let — 18.45 Svet tehnike — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Zbor Slovenske filharmonije — 20.20 Radijska igra — 21.20 Brahmsov večer — 22.10 Jugoslovanski pevci zabavne glasbe — 23.05 Melodije za lahko noč

SREDA

10. junija

5.00–8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20–6.35 Tečaj makedonskega jezika — 8.05 Jutranji divertimento — 8.35 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.10 Petnajst minut z mladimi pevci — 9.55 Zabavna glasba iz Českoslovaske — 10.15 Zbor moravskih učiteljev in zbor poljskega radia — 10.45 Človek in zdravje — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Tako pojo in igrajo v Sofiji — 13.13 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Jugoslovanske melodije — 14.05 Radijska sola za srednjo stopnjo — 14.35 Slovenski pevci zabavne glasbe — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Komorni zbor RTV Ljubljana — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Chopin — skladatelj — 17.35 Iz fonoteke radia Koper — doma in v svetu — 18.10 Mostri orkestrske igre — 18.45 Ljudski parlament — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Španski motivi v zabavni glasbi — 20.50 Igor Stravinski: Odločki 14. opere »Razuzdančeva usoda« — 22.10 Nočni vrtiljak — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Popevke na tekočem traku — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje